Didactica Pro...
Buletin de teorie şi practică educaţională
Nr.2, septembrie, 2000

Colegiul de redacţie:

Silvia **BARBAROV**
Svetlana **BELEAEVA**
Nina **BÎRNAZ**
Viorica **BOLOCAN**
Olga **COSOVAN**
Nadia **CRISTEA**
Otilia **DANDARA**
Viorica **GORAŞ-POSTICĂ**
Liliana **IVANOVICI**
Vlad **PÂSLARU**
Carolina **PLATON**
Igor **POVAR**
Nicolae **PRODAN**

Echipa redacţională:

Redactor-şef:
Nadia **Cristea**

Secretar general de redacţie:
Iurie **Balan**

Redactori:
Dana **Terzi**
Dan **Bogdea**

Corector:
Tatiana **Balan**

Culegere:
Maria **Balan**

Tehnoredactare computerizată:
Marin **Bălănuţă**

Design grafic:
Nicolae **Susanu**

Fotografii:
Iulian **Sochircă**

Prepress: Centrul Educaţional PRO DIDACTICA
Tipar: S.R.L. PRAG- 3

Buletinul a fost realizat cu sprijinul Fundaţiei SOROS Moldova

Adresa redacţiei:
str. Armenească, 13, Chişinău 2012, Republica Moldova
Tel.: 541994, 542556, 542977
Fax: 544199
E-Mail: prodidactica@cepd.soros.md

© *Copyright* Centrul Educaţional PRO DIDACTICA

Nadia Cristea
Argument . . . 3

CURRICULUM VITAE

Svetlana Beleaeva
Liceul "Gaudeamus" . . . 4

RUBICON MANAGERIAL

Valentina Chicu
Factorul uman şi schimbarea . . . 7

QUO VADIS?

Dana Terzi
"Am decis demult care ne este drumul..."
Interviu cu dna Victoria Cîrjăleanu, directorul Liceului Teoretic din Giurgiuleşti . . . 11
Vladimir Guţu
Rezultatele Bacalaureatului – 2000
Notă informativă a Ministerului Educaţiei şi Ştiinţei . . . 17
Nadia Cristea, Dana Terzi
Sondaj: BAC – 2000 . . . 19
Tudor Bounegru
Un nou sistem de evaluare a BAC-ului . . . 22

PONDEROSA VOX

Dana Terzi
"Şcoala trebuie să formeze imagini congruente despre realitate..."
Interviu cu prof. univ. dr. Constantin Cucoş, Universitatea "Al. I. Cuza", Iaşi . . . 25

MAPAMOND PEDAGOGIC

Dan Bogdea
BAC-ul în ţările Europei . . . 28
Oleg Bursuc
Pregătirea managerilor şcolari în S.U.A. . . . 31

EX CATHEDRA

Viorica Goraş-Postică
Implementarea Curriculumului de Liceu: realizări şi perspective . . . 36
Vlad Pâslaru
La o aniversare . . . 37
Olga Cosovan, Tatiana Cartaleanu
Noul curriculum de limba şi literatura română: evaluarea în clasa a X-a . . . 39

EX LIBRIS

cu Rodica David . . . 46

DOCENDO DISCIMUS

Tatiana Dudnicenco
Funcţionalitatea conţinuturilor la curriculumul de biologie . . . 50
Tatiana Iacubiţchi
Învăţarea prin descoperire la lecţiile de fizică . . . 52
Alexandra Bursuc
Metoda experienţei la fizică . . . 56

KEYBOARD

Ludmila Gremalschi, Grigore Vasilache
Algoritmi şi executanţi . . . 60

REZUMAT . . . 63

AUTORII NOŞTRI . . . 64

Nadia **CRISTEA**

Argument

Valoarea incontestabilă a şcolii o plasează în centrul atenţiei, atrăgînd asupra-i diferite discuţii, păreri, teorii, o experienţă filozofică de zi cu zi. Deşi preocupaţi de tracasările existenţei, ar fi surprinzător să nu discutăm despre şcoală şi apanajul ei de probleme care, direct sau indirect, ne afectează preocupările cotidiene.

Aria tematică a curriculumului îşi va găsi reflectare şi în acest număr de revistă, care sperăm să vă îndrituiască aşteptările. Canicula se asociază axiomatic cu odihna la munte sau la mare, nu credem însă că există o perioadă cu adevărat de vacanţă pentru actanţii procesului educaţional. Vara este timpul cînd se coc ideile, cînd se elaborează algoritmii pentru planificarea strategică, anuală, cînd se ordonează literatura didactică. Mai apare şi posibilitatea să-ţi vezi rezultatele muncii de ani şi ani.

Profesorii întîmpină cu emoţii şi retrăiri rezultatele testelor de capacitate, de bacalaureat şi de admitere. Examenele elevilor sînt şi ale lor: anii, problemele, obişnuinţele, bucuriile şi necazurile i-au făcut un tot întreg – profesorul şi elevul. De aceea, această perioadă rămîne a fi teribil de încărcată emoţional: griji, frustrări, satisfacţii, dubii. Atmosfera se augmentează, în special, din cauza momentelor incandescente ale evaluării.

Evaluarea rezultatelor şcolare a fost introdusă la toate nivelurile învăţămîntului preuniversitar, înscriindu-se coerent în contextul general al reformei. Referitor la aspectul psihologic al examinării ar fi de adăugat că pentru unii ea se compară cu un calvar; stresul din această perioadă se repercutează atît în sufletele fragede, cît şi în cele cu experienţă. Prin modesta noastră contribuţie, ţinem să aducem în atenţia cititorului secvenţe din odiseea BAC-ului 2000 . Toţi cei implicaţi în acest proces – de la factorii de decizie pînă la părinţii îngrijoraţi (care au în drumul lor şi şcoala) – vor reflecta împreună cu Dumneavoastră, în baza informaţiei de la M.E.Ş., a sondajului, a experienţelor de la noi şi din alte ţări, despre condiţiile în care s-a desfăşurat BAC-ul şi ce ar mai fi de făcut. Învăţămintele examenului de bacalaureat ar fi bine să le cunoaştem la un început de an şcolar, astfel încît ele să aducă remedierea acestei experienţe, nu prea vechi, dar cu suficiente dificultăţi încetăţenite pe meleagurile noastre.

Deşi ne dorim o prelungire a vacanţei, în văzduh se face simţit mirosul strugurilor copţi şi şoaptele frunzelor căzînde; ochiul atent surprinde metamorfozele cromatice din jur. Totul ne aminteşte de 1 septembrie...

Ar mai fi de spus că într-o societate bulversată de radicale schimbări, în care uneori sînt greu de instituit obiectivitatea şi adevărul, se înalţă, ca o ameninţare la orizont, întrebarea: "Cine mai preţuieşte munca dascălului?"

Fie învăţător, fie profesor, el rămîne un promotor al noului, un spirit cinstit şi competitiv, un luptător dornic de afirmare, un partener de încredere pentru elevii săi. Se poate uşor constata că dascălul veritabil nu este o abstracţie în şcolile noastre: căutaţi-l şi-l veţi întîlni.

În sfîrşit, dar nu în ultimul rînd, aceste gînduri au fost scrise cu sincer respect şi admiraţie pentru profesiunea didactică şi pentru educatorii dedicaţi, demni şi serioşi ai acestei ţări. Cu certitudinea că ei sînt mulţi şi mult mai puternici decît pot ei înşişi spera: o forţă propulsivă fără egal pentru spiritualitatea unui popor, căreia echipa redacţiei îi urează un început de an şcolar de bun augur, sănătate, noroc şi succese!

Ce frumos e să nu fii lăudat, dar să meriți a fi.

/Publilius Syrus/

CURRICULUM VITAE

Liceul "Gaudeamus"

Svetlana **BELEAEVA**

Anul 1988 a devenit deja istorie… Din acel an au început căutările febrile pentru crearea unei instituții educaționale de tip nou. Nu era deloc uşor. Acum sîntem întrebați dacă ne-a fost greu. Se poate spune că am trăit momente interesante. Apăreau noi şi noi idei constructive referitoare la dirijarea democratică a procesului educațional, alte propuneri organizatorice inedite.

Activăm, oficial, de la 1 septembrie 1988. Din 1990 instituția era cunoscută drept Şcoala nr. 62, apoi Liceul Teoretic nr.2, iar din anul 1996 – Liceul Teoretic "Gaudeamus". În toți aceşti ani ne-am centrat activitățile pe un scop bine determinat: să ajutăm adolescentul care a venit la liceu să se formeze ca personalitate, să-şi găsească "eul", să devină Om. Or, în această colaborare este importantă creativitatea comună a profesorilor, elevilor şi părinților.

Am început cu o echipă de profesori, din care în prezent activează în liceu doar 10, şi cu un colectiv de copii şi părinți ce au crezut în intenția noastră. Ne-au susținut mai mulți sufletişti; dintre ei îi amintim pe Nicolae Fedoreț, Iosif Izbeştschi, Oleg Lebedev şi Ludmila Stepan.

În prezent liceul nostru îşi axează activitatea pe un sistem în permanentă dezvoltare: randamentul şcolar sporeşte; profesorii se perfecționează; administrația liceului îşi remodelează stilul de lucru. Colectivul profesoral al liceului are multă experiență în organizarea şi desfăşurarea procesului educațional.

Managerii liceului sînt: dna director **Svetlana Beleaeva**, grad didactic superior; dna **Tatiana Ponomari** – director adjunct pentru activitatea instructiv-educativă, profesoară de limba şi literatura română, grad didactic I; dna **Zinaida Hangan** – director adjunct pentru activitatea instructiv-educativă, profesoară de limba franceză, grad didactic I; dl **Pavel Cerbuşcă** – director adjunct pentru munca ştiințifico-metodică, doctor în pedagogie, profesor de istorie, grad didactic superior; dna **Galina Dîmovschi** – director adjunct, profesoară de chimie, grad didactic superior**;** dna **Galina Smotesco** – director adjunct, profesoară de limba şi literatura rusă, grad didactic II.

Istoria colectivului e făurită de oamenii care-l constituie. Dar e păcat că unele cadre didactice, cu talent şi experiență, au plecat din liceu, lăsînd aici o parte din sufletul lor. Avem amintiri frumoase despre Valentina Goldman, profesoară de limba şi literatura rusă, care organiza lecții integrate de literatură, pictură şi teatru, despre Ilie Gonța, profesor de literatura română, ale cărui ore erau pline de farmecul poeziei; despre Ana Scutelnic, profesoară de literatura română, care conducea clubul "Vatra", despre Nina Craieva, bibliotecara liceului, fondatoarea cenaclului literar "Dialog" ş.a.

Liceenii noştri au participat la festivalurile elevilor, care s-au desfăşurat în Țările Baltice, Rusia, Ucraina, România, la buna lor organizare contribuind L.Tonceva, M. Bahnaru, M.Gîrnu, V.Căpățînă, E.Gaju, D.Bucun. Au rămas neuitate spectacolele montate de clasele teatrale, prietenia strînsă cu clubul "Etica vieții", cu unele colective

dramatice din municipiu. Dar au venit alţi profesori, cu idei inedite, moderne.

Desigur, cel mai important lucru pentru noi rămîne organizarea procesului educaţional. Un mare rol în ameliorarea acestuia l-a avut dna L.Barbus, doctor în pedagogie, grad didactic superior. Dumneaei a orientat eforturile conjugate ale colectivului profesoral spre elaborarea şi aplicarea noilor tehnologii moderne, a pregătit bazele ştiinţifice pentru tot ce urmau să realizeze profesorii: şase niveluri de apreciere a cunoştinţelor şi capacităţilor elevilor, efectuarea controlului, elaborarea hărţilor tehnologice pentru dezvoltarea abilităţilor cognitive ale liceenilor. Corpul profesoral al liceului a început, printre primii în Moldova, traducerea în viaţă a Curriculumului de Liceu. În acest sens, au fost organizate mai multe seminarii pentru managerii şi profesorii din municipiu şi republică. Fiind deprinşi să lucreze creativ, profesorii elaborează materiale metodice, participă activ la cursurile de perfecţionare, în calitate de formatori; ei nu ratează nici o şansă de a participa la diferite stagii şi concursuri, din Moldova şi de peste hotare.

Profesorii care activează în cadrul celor 14 catedre au următoarele grade didactice: 21 – grad didactic superior; 23 – grad didactic I şi 18 – grad didactic II. Ei operează cu tehnologii noi de predare-învăţare-evaluare. La catedre şi în cadrul consiliului metodic se iau în dezbatere probleme legate de implementarea Curriculumului de Liceu, se discută aspecte metodologice şi de evaluare. În centrul metodic se acumulează o bază de date şi experienţa înaintată a profesorilor A.Tănase, T.Ponomari, Z.Ceban, Z.Hangan, P.Cerbuşcă, A.Dmitrev, T.Doibani, E.Chigai, V.Curechi, O.Şpuntenco, R.Bairac, S.Beleaeva, G.Dîmovschi, N.Boiarinov, N.Lupaşco, M.Rotaru, A.Malearovici.

Procesul educaţional are succes atunci cînd efortul celor implicaţi e permanent şi continuu. Profesorii consultă literatură, participă la seminarii, mulţi au frecventat cursurile de alfabetizare computerială şi acum utilizează calculatoarele pentru a-şi pregăti testele de evaluare, materialele complementare.

Practic, toate cadrele didactice au învăţat tehnicile interactive, aplicîndu-le la ore şi în activităţile extraşcolare. Cursul "Noi şi legea", pe care l-au introdus în acest an de studii profesorii de istorie P. Cerbuşcă şi T. Doibani, a plăcut atît liceenilor cît şi dascălilor acestora.

Importantă pentru tinerii noştri contemporani este şi cunoaşterea limbilor moderne. La liceul "Gaudeamus" acestui aspect i se acordă o atenţie permanentă. La noi se studiază trei limbi moderne: franceza, engleza şi germana. Din 1995 a fost inaugurat profilul de limbi moderne, cu predare după metodele "Bonne Route", "Le Nouveau sans frontieres", "Libre échange", "VIFAX" etc. Performanţele elevilor sînt apreciate cu diplome DALF, eliberate de Alianţa Franceză, care le permit să-şi continue studiile la universităţile francofone de pretutindeni.

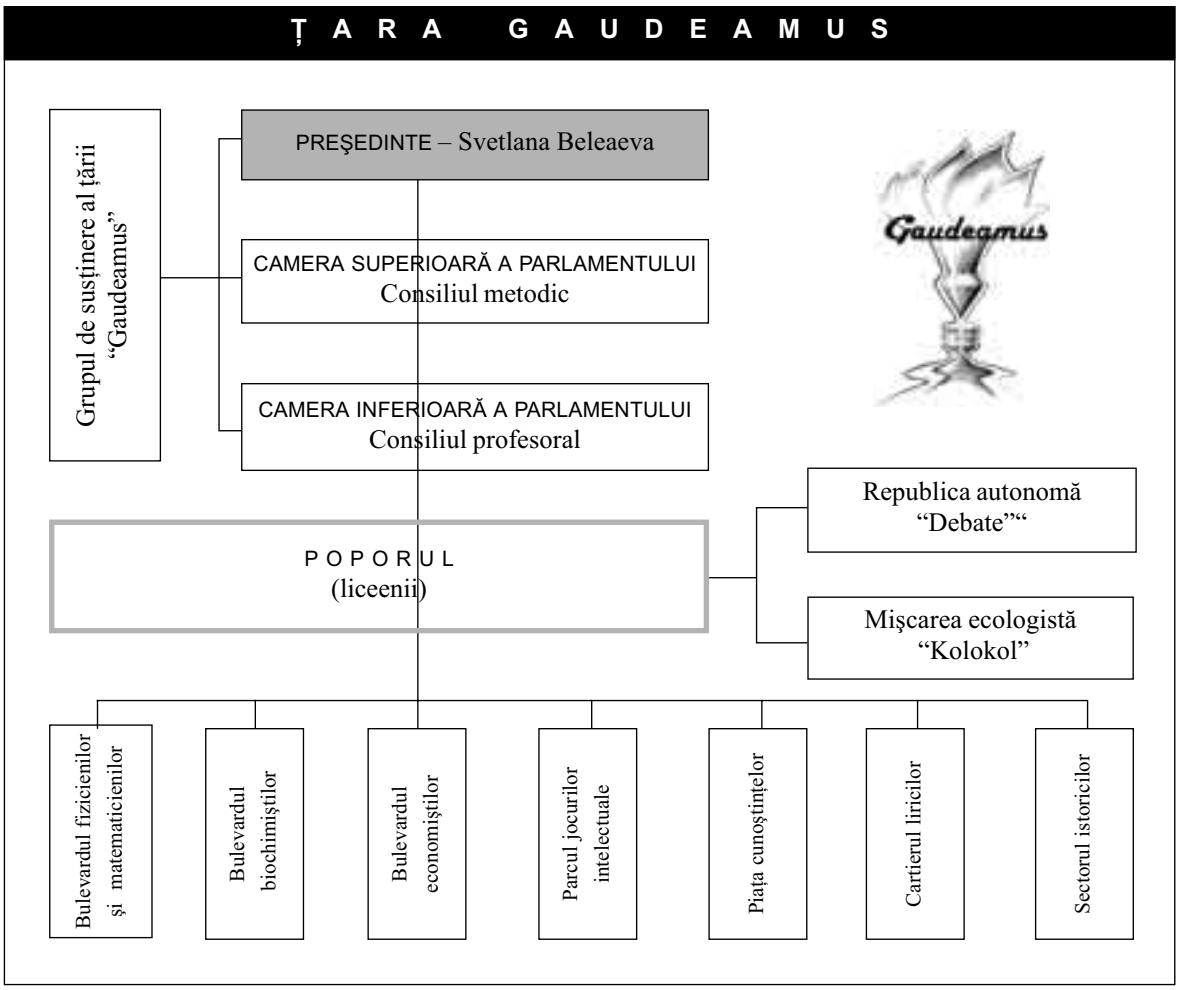

Actualul fond de carte al bibliotecii noastre e completat cu donaţii din Franţa şi România. Liceul are şi un centru de informare şi documentare, înzestrat cu toate mijloacele tehnice necesare. Aici pot fi vizionate filme franceze şi engleze ce au drept subiecte diferite aspecte ale civilizaţiei moderne. Citind revistele şi ziarele străine în original, elevii au posibilitatea să însuşească mai bine o limbă străină, să înţeleagă realitatea ţării a cărei limbă este studiată de ei. Biblioteca liceului este oricînd deschisă celui ce doreşte să-şi întregească arealul de cunoştinţe. Fiecare licean are acces la manuale, enciclopedii, dicţionare, literatură didactică şi metodică.

În fiecare an liceenii participă activ la concursuri şi olimpiade şi de fiecare dată sînt premiaţi. Un rol important în dezvoltarea personalităţii adolescentului îl are şi faptul că liceenii noştri, pe parcursul celor trei ani de studii, scriu lucrări de curs care depăşesc nivelul unor simple referate. La conferinţa liceală elevii prezintă comunicări în diferite limbi. Multe dintre acestea sînt apreciate cu diplome pentru originalitate şi profunzime.

În cadrul orelor opţionale, elevii au posibilitatea să studieze multe cursuri suplimentare: *Organizarea ştiinţifică a muncii; Istoria culturii; Economie aplicată; Curs practic la gramatica limbii franceze; Bazele informaticii* etc.

Este bine cunoscut în republică clubul ecologic "Kolokol", condus de profesoara de chimie G. Dîmovschi. Membrii lui participă activ la diferite întruniri, concursuri, conferinţe, tabere ecologice internaţionale. (de exemplu, expediţiile "Bîc - 94", "Ţîpova - 95", "Labirint - 98", "Nistru - 99").

De mare popularitate se bucură clubul "Debate", condus de dl Pavel Cerbuşcă, care de mai multe ori a fost desemnat învingător la concursurile municipale şi republicane. S-a afirmat în liceu, la insistenţa dnei Alexandra Tănase, şi concursul "Miss Liceu", şi multe alte activităţi interesante.

Centrul de presă al liceului întruneşte tineri dornici de a-şi susţine punctul de vedere, de a-şi manifesta independenţa şi creativitatea. Apariţia fiecărui număr al ziarului liceal "Gaudeamus" atrage tot mai mulţi tineri talentaţi care aduc cu multă încredere la redacţie lucrările lor: povestiri, poezii, dialoguri cu părinţii, schiţe umoristice etc.

Participarea membrilor centrului la Festivalul Internaţional al Tinerilor Jurnalişti care s-a desfăşurat în oraşul ucrainean Slavutici i-a înaripat în mod deosebit pe entuziaştii condeiului. Unii dintre ei au revenit acasă medaliaţi.

În 1998, an jubiliar pentru liceu, absolvenţii i-au înmînat directorului acestei instituţii de învăţămînt un document important, alcătuit chiar de liceeni. Prin el se constituia "Ţara Gaudeamus", care îşi are statutul şi spaţiul său teritorial, precum se vede în schema alăturată.

Principiile noastre de activitate, la a căror elaborare au participat activ şi liceenii, sînt simple:

- *temeiul vieţii noastre liceale: cunoştinţele bune se obţin printr-o muncă asiduă;*
- *liceanul trebuie să fie independent, întreprinzător, comunicabil, tolerant, inteligent; el are dreptul să-şi apere poziţia şi punctul de vedere, să-l asculte pe oponent, să fie atent în relaţiile cu oamenii, să-şi lărgească în permanenţă cercul de interese, să-şi ridice nivelul de cultură, să cunoască tezaurul spiritual al poporului său;*
- *personalitatea poate fi formată numai de o altă personalitate şi numai un profesor inteligent poate educa o personalitate creativă.*

…Elevii vin şi pleacă. Avem peste 2500 de absolvenţi care activează în ţară şi peste hotare.

Credem că încă nu ne putem lăuda cu realizări deosebite, totuşi sîntem în căutare, dorind să obţinem performanţe şi mai mari. Conştientizăm faptul că numai mişcarea înainte ne va permite să existăm.

Cît de multe lucruri sînt considerate imposibile înainte de a fi realizate.

/Plinius cel Bătrîn/

RUBICON MANAGERIAL

Factorul uman şi schimbarea

Valentina **CHICU**

Perioada schimbărilor radicale în sistemul educaţional ne determină să căutăm nu doar dimensiunile noi ale succesului, ci şi factorii ce scontează reuşita. Multiplele conexiuni ne conduc astăzi de la calitatea curriculumului elaborat la omul care-l va implementa. În acest context, vom aborda aspectele esenţiale, din punctul nostru de vedere, ce ţin de importanţa factorului uman în procesul de realizare a schimbărilor. Vom oferi exemple de soluţionare a problemelor care însoţesc inevitabil acest proces. Ele nu servesc drept "reţete universale", dar pot fi utile cu titlu de sfaturi practice.

"*Omul este măsura tuturor lucrurilor*"
/Protagoras/

I. FIGURA CENTRALĂ A SCHIMBĂRII

Experienţa umană a demonstrat că, pentru a găsi căile eficiente de realizare a schimbărilor complexe, e necesar să conştientizăm rolul şi locul omului în acest proces.

Oamenii se deosebesc de maşinile precise, "supuse", previzibile. Ei iau decizii şi au iniţiativă, gîndesc în diferite moduri (analitic, sintetic sau creativ), extrapolează şi îşi asumă riscuri. Tot ei pot înţelege greşit, judecă situaţiile, dar şi pe alţi oameni, au propriile priorităţi şi interese, obosesc, se plictisesc şi au permanent tendinţa de a depăşi sau eluda instrucţiunile de funcţie. Vom da un exemplu în acest sens. Profesorul care va asista la şedinţele consacrate problemelor implementării curriculumului va asculta comunicările despre "centrarea pe elevi", "strategia de lucru în grup" etc. Dar va intra apoi în clasă, va închide uşa după el şi va organiza lecţia aşa cum *consideră*, cum *ştie*, cum *poate*.

În acest caz, ce se alege din planurile şi deciziile bazate pe logică şi raţiune, cînd ajungem faţă-n faţă cu El, omul plin de sentimente, emoţii şi comportament iraţional? Multe inovaţii didactice rămîn nevalorificate doar din cauza că n-au fost luate în considerare convingerile şi abilităţile profesorului.

E important să avem o viziune clară, obiective nobile, planuri bine chibzuite, tehnologii eficiente de realizare a acestora, dar mult mai constructiv este să ştim cum vom lucra cu acei ce le vor da viaţă, le vor implementa. De aceea, profesorul cu abilităţile, cunoştinţele, grijile, gîndurile şi emoţiile sale rămîne a fi figura centrală în procesul de implementare a oricărei schimbări.

"Ce se află în urma noastră şi ce se află înaintea noastră sînt lucruri mărunte faţă de ceea ce se află în noi".
/Oliver Wendell Holmes/

II. GÎNDURI, EMOŢII, STRATEGII

Profesorul trebuie să cunoască, mai întîi, ce se întîmplă cu elevul, ce gîndeşte, cu ce sentimente trăieşte acesta, ca mai apoi să-l poată motiva şi implica într-o activitate de cunoaştere. Este o cerinţă şi faţă de manager – profesorul profesorilor.

Dar ce se întîmplă cu oamenii cînd au de suportat o schimbare? Impactul cu noul provoacă o anumită anxietate, implică un anumit risc. Implementînd o transformare, noi acceptăm eventualitatea de a ne divulga slăbiciunile şi incompetenţele. Or, dacă un lucru are nevoie de vreo remediere, înseamnă că el nu merge bine, şi e greu să recunoaştem acest adevăr, uneori chiar dureros. Cine dacă nu managerul trebuie să înţeleagă ce şi cum? Poate că la sus-numitele întrebări sînt pertinente unele sugestii ale lui K. Blanchard, care analizează, într-un studiu special, factorii umani ai procesului schimbării? În viziunea autorului, aceştia ar fi:

- Oamenii trebuie să facă lucruri cu care nu sînt obişnuiţi, fiind într-o stare tensionată, sub incidenţa neîncrederii. Ei au nevoie de sprijin.
- Orice tranziţie începe cu un "doliu psihologic" pentru o situaţie din trecut. Oamenii se gîndesc, de obicei, la ceea ce au pierdut, şi nu la ceea ce au de cîştigat, trăind un regret profund din cauza detaşării lor de anumite lucruri.
- În acest timp omul se simte însingurat, chiar dacă şi alţi semeni trec prin astfel de încercări.
- Oamenii pot suporta un anumit număr de schimbări, acceptînd doar cîteva: prea multe îi copleşesc.
- Trebuie să se ţină cont de faptul că oamenii vor fi pregătiţi de schimbare în mod diferit, fiecare avînd o anumită experienţă de viaţă, anumite capacităţi, abilităţi. Important este să nu-i judecăm şi să nu-i etichetăm.
- În aceste situaţii oamenii se întreabă cu îngrijorare dacă dispun de resursele necesare pentru realizarea transformărilor. Ei trebuie ajutaţi să înţeleagă şi să creadă că au mai multe forţe morale şi spirituale, decît acelea pe care şi le-au inventariat în imaginaţie.
- Pentru a propulsa schimbarea este nevoie de o forţă care să se impună, dar intensitatea ei trebuie să fie limitată. Numai în asemenea condiţii se poate reveni la parametrii comportamentali fireşti, dar la un nivel mai înalt.

Unul din multiplele obstacole în calea schimbării îl constituie spiritul refractar la transformare al unor oameni, care este mai pronunţat la profesori. Diferite persoane percep în mod individual schimbările. Unele le acceptă repede, alţii au nevoie de mai mult timp pentru acelaşi proces transformator. În baza acestor deosebiri, sociologii încearcă să-i grupeze pe oameni în mai multe categorii, sub aspectul luat aici în dezbatere, cea mai reuşită considerîndu-se a fi clasificarea savantului american Rogers. Datele statistice propuse în continuare au fost preluate din literatura de specialitate din Occident. Este evident faptul că aceste statistici în mare parte sînt valabile şi pentru ţara noastră, de aceea considerăm că pot fi utile managerilor şcolari.

Inovatorii – sînt deschişi pentru schimbare şi gata să experimenteze idei noi; îşi asumă riscuri, dau dovadă de originalitate şi de spirit novator. 2,5%

Liderii – fac parte şi ei din cei deschişi pentru schimbare, totuşi fiind mai lenţi în realizarea acesteia. Oricum, reprezentanţii respectivei categorii se bucură de încredere şi deseori sînt solicitaţi pentru consiliere. 13,5%

Categoria oamenilor care aderă de timpuriu la schimbare – se constituie din indivizi atenţi şi consecvenţi în luarea deciziilor ce ţin de schimbare. Ei trebuie consideraţi mai curînd urmaşi, decît călăuze: au nevoie de dovezi că transformările le vor îmbunătăţi situaţia şi ţin cont de sfaturile celor în care au încredere. 34%

Categoria oamenilor care aderă tîrziu la schimbare – se compune din indivizi precauţi şi sceptici faţă de ideile noi; aceştia preferă aşteptarea care le dă certitudine. De regulă, ei au punctul lor de vedere asupra lucrurilor şi pot fi convinşi doar prin presiunea exercitată de colegi sau prin politica organizaţională. 34%

Opoziţia – se formează din persoane suspicioase, care opun rezistenţă schimbărilor. De obicei, ele nu au influenţă mare asupra altora şi pot enumera toate ideile inovatoare care nu au reuşit. 16%

***

Oamenii trebuie acceptaţi aşa cum sînt. Esenţial este ca managerul să găsească strategii adecvate şi eficiente, prin care să implice în acest proces toate categoriile de persoane.

În continuare vă prezentăm un exemplu de selectare a strategiei de implementare a noului prin includerea întregului colectiv.

Context: *Directorul şcolii X este ferm convins că implementarea inovaţiei Z se va solda cu succes pentru elevii respectivei instituţii de învăţămînt, astfel asigurîndu-se dezvoltarea abilităţilor necesare viitorilor absolvenţi.*

STRATEGIA 1

Directorul: *Sînt sigur că e o idee extraordinară. Ştiu că mulţi părinţi o vor susţine. Cunosc profesori din colectiv, gata să implementeze inovaţia Z. Dar sînt mulţi şi dintre acei care o vor critica şi i*

se vor opune. Cum să-mi asigur susţinerea unor lideri din rîndul profesorilor? Ce resurse externe şi cunoştinţe pot găsi, pentru a garanta implementarea inovaţiei Z? Ce pîrghii aş putea acţiona, pentru a exercita presiuni asupra celor care se vor împotrivi? Sper să reuşesc a introduce unele transformări ori să fac noi angajări de personal.

În cazul dat, directorul acordă atenţie şi sprijin celor ce dau dovadă de energie şi sînt fideli schimbării. El încearcă să-i adune pe adepţii transformării pentru a crea o comunitate de oameni care gîndesc la fel şi care vor produce schimbarea. O astfel de strategie îi separă de ceilalţi pe indivizii care acceptă schimbarea. Aşa se creează o barieră între două grupuri de oameni: "reformatorii" şi "opozanţii". Experienţa ne demonstrează că utilizarea frecventă a acestei strategii va conduce inevitabil la micşorarea numărului adepţilor schimbării, ceea ce se întîmplă în cazurile în care rolul entuziaştilor este supraapreciat, iar al celor ce opun rezistenţă – subestimat.

STRATEGIA A 2-A

***Directorul*:** *Voi organiza o întîlnire cu profesorii. Le voi prezenta un fragment video despre o şcoală care deja a implementat inovaţia Z. Dar nu voi folosi acest film în calitate de argument pentru ideea pe care o susţin. Voi îndemna o parte din profesori (care doresc) să privească "în roz" fragmentul şi să determine ce ar fi util de preluat din experienţa colegilor din film. Pe ceilalţi profesori îi rog să urmărească filmul cu spirit critic şi să determine ce probleme vom întîmpina, dacă decidem să implementăm inovaţia Z, care ar fi consecinţele negative ale procesului dat. Prin acest "joc" aş "legifera" dreptul la opinii negative pentru profesorii care nu susţin inovaţia Z. Îi voi asculta cu multă atenţie, făcîndu-mă a uita de certitudinea mea că inovaţia Z trebuie implementată în şcoala noastră, deoarece doar aşa vor fi reliefate unele probleme fundamentale. Toate informaţiile obţinute mă vor ajuta să revin la proiectul meu şi să găsesc calea cea mai bună sau, împreună cu colectivul didactic, să revedem condiţiile prealabile, necesare pentru implementarea inovaţiei Z. Mă voi conduce de principiul "Începe de la puţin, ca să obţii mult".*

Desigur, în situaţia propusă, nu poate exista un singur răspuns corect, o unică soluţie bună. Literatura de specialitate de ultimă oră susţine că apariţia dezacordului este ceva firesc. Strategiile ce promovează "strivirea" lui conduc inevitabil instituţia şcolară spre stagnare, deoarece schimbările încep întotdeauna de la o nepotrivire, de la o "dramă". Mai mult, dezacordul niciodată nu poate fi anulat. Dacă este refulat, atunci el apare din nou, dar cu o altă faţă, mai greu de recunoscut: se poate manifesta printr-un sentiment de nemulţumire, după care survine starea de apatie, ofensa şi, în cele din urmă, sabotarea.

Managerul trebuie să pună în balanţă Rezultatul spre care tinde şi Omul; el va analiza argumentele pentru a găsi calea şi locul unde inima face casă bună cu raţiunea.

> *"Omul se găseşte în faţa unei sarcini duble: pe de o parte, a schimba lumea prin munca sa, pe de altă parte, a se maturiza în interiorul său".*
>
> /E. Durkheim/

III. ETAPE, PROBLEME, SOLUŢII

În procesul schimbării fiecare profesor trece prin anumite etape şi se confruntă cu anumite probleme, pe care nu întotdeauna le poate rezolva de unul singur, deseori avînd nevoie de ajutorul managerului.

Primul pas spre soluţionarea problemelor ţine de conştientizarea acestora. Pentru a înţelege şi a defini problemele, managerul trebuie să cunoască specificul lor la toate etapele şi să determine în care din ele se află individul. "Punctul de vedere" al angajatului este un bun indicator în sensul dat.

Al doilea pas ţine de depăşirea problemelor. În acest caz, nu există o reţetă universală, dar exemplele ce urmează vă pot sprijini eforturile.

Etapele propriu-zise	Punctul de vedere al indivizilor în etapa data	Soluţii posibile
Conştientizarea	Schimbările nu mă privesc; eu nu intenţionez să fac ceva în acest sens; nu ştiu şi nici nu vreau să ştiu nimic despre ele; lucrurile sînt bune aşa.	1. Prezentaţi mesajul informativ pentru stimularea interesului, dar nu suprimaţi persoana cu mesajul. 2. Informaţia despre inovaţie trebuie să fie exactă, clară. 3. Folosiţi diferite metode de transmitere a informaţiei: orală, scrisă, mass-media. 4. Stimulaţi toate discuţiile cu acei oameni care sînt deschişi inovaţiilor. Discutaţi cu persoane în parte, în grupuri mari şi mici. 5. Invitaţi oaspeţi care implementează inovaţii în alte domenii la întruniri cu profesorii. Vizitaţi şcolile în care se lucrează conform metodelor noi. 6. Motivaţi-i pe profesori să *conştientizeze utilitatea* inovaţiilor în situaţii concrete, punînd accentul şi pe analogii, şi pe deosebiri.

Pregătirea	Acumulez informaţii despre esenţa schimbărilor şi despre modalitatea de utilizare, dar mă întreb în ce măsură ele îmi vor leza interesele.	În etapa dată indivizii posedă cunoştinţele necesare, dar au nevoie de un sprijin pentru dezvoltarea noilor deprinderi. 1. Folosiţi exemple din experienţa dvs. şi discutaţi personal cu omul în cauză, pentru întărirea teoriei, argumentînd prin descrieri de situaţii adecvate. 2. Împărtăşiţi-vă trăirile şi problemele cu persoanele date. Acest fapt, reluat deseori, poate servi drept consolare pentru alţii. 3. Organizaţi întîlniri cu acei colegi care au avut de rezolvat probleme identice şi care sînt în stare să acorde ajutor.
Practica	Studiez intens noile metode de soluţionare a problemelor; cred că procesul îmi reuşeşte, dar mă neliniştesc rezultatele lui.	Este nevoie de o informaţie-suport mult mai profundă decît cea prevăzută pentru etapa de conştientizare. 1. Explicaţi esenţa etapelor şi părţile componente ale inovaţiilor. 2. Deseori întrebările care încep aşa: "Cum să…?" constituie cauzele problemelor. Răspundeţi corect la acest tip de întrebări. 3. Demonstraţi posibilitatea rezolvării exacte şi practice a problemelor cotidiene care ar putea spori îngrijorarea pentru cazul dat. 4. Acordaţi atenţia cuvenită depăşirii obstacolelor din faza dată, şi mai puţin unor fapte care s-ar putea întîmpla în viitor.
Valorificarea/ integrarea	Îmi plac noile tendinţe; le folosesc zilnic şi caut metode de acumulare a cunoştinţelor şi de valorificare a deprinderilor.	La această etapă, indivizii trebuie direcţionaţi şi informaţi referitor la dezvoltarea ulterioară a procesului. De un real folos le-ar fi crearea premiselor de conlucrare şi comunicare cu colegii, pentru consolidarea succesului. 1. Valorificaţi posibilităţile schimbului de experienţă cu alţi colegi. 2. Facilitaţi cunoaşterea reciprocă a persoanelor interesate de lucrul în comun. 3. Solicitaţi-le acestor persoane să acorde asistenţă tehnică altor colegi. 4. Creaţi noi premise de valorificare a deprinderilor necesare unei activităţi în echipă. 5. Pe cît este posibil, frecventaţi alte instituţii în care se implementează inovaţii, participaţi la conferinţe tematice.
Renovarea	Am planuri noi, care ar putea îmbunătăţi rezultatul inovaţiei. Am nevoie de informaţie şi sprijin privind proiectarea şi susţinerea noilor idei.	1. Stimulaţi dorinţa oamenilor de a lucra asupra problemelor cu care se confruntă, aşa încît să fie posibilă perfecţionarea funcţionării programelor. 2. Ajutaţi-i pe oameni să-şi canalizeze energia spre productivitate şi inovare. 3. Respectaţi şi stimulaţi interesul oamenilor pentru căutarea celor mai eficiente metode. 4. Contribuiţi la găsirea resurselor necesare perfectării mesajelor ideatice.

BIBLIOGRAFIE

1. Androniceanu, A., *Managementul schimbărilor*, Editura "ALL Educaţional", Bucureşti, 1998.
2. Chirică, S., *Psihologie organizaţională. Modele de diagnoză şi intervenţie*, Editura "Studiul organizării", Bucureşti, 1996.
3. Fullan, M., *The Meaning of Educational Change*, "OSI Press", New York, 1991.
4. Rogers, C. , *Le Developpement de la personne,* Paris, 1972; *Apud* Stan, L.; Adina, A., *"Ghidul tînărului profesor",* Editura "Spiru Haret", Iaşi, 1997.
5. Webb, R., *Croos-curricular Primary Practice. Taking a Leadership Role,* "Talmer Press", London, 1996.

Nu înveţi niciodată, dacă nu începi cu ce e aproape de tine, de ale tale şi de ocupaţia ta.

/J. Pestalozzi/

QUO VADIS ?

Am decis demult care ne este drumul...

Interviu cu dna Victoria CÎRJĂLEANU, directorul Liceului Teoretic din Giurgiuleşti

Trăim un prezent preţios. Dar ce ciudat şi trist este că puţini sînt oamenii care conştientizează acest adevăr.

În clipa în care privirea introspectivă se deşteaptă, poţi descoperi nesfîrşita frumuseţe ascunsă în mărunţişurile vieţii. În momentul în care auzul interior se trezeşte, poţi desluşi, oriunde te-ai afla, subtila, minunata muzică a universului.

Nu atît de des ne este dat să întîlnim contemporani care să înţeleagă că trăim, într-adevăr, un prezent deosebit. Deşi orice cultură şi orice epocă au cunoscut astfel de oameni, totuşi ei rămîn rari, avînd un mod de viaţă nespectaculos, purtîndu-se cu decenţă, cu sagacitate şi generozitate. Unele tradiţii religioase spun că astfel de persoane fac posibilă perpetuarea civilizaţiei.

De fapt, noi trăim un prezent valoros în multe locuri, dintre cele mai neaşteptate. Unul dintre acestea este şi Liceul Teoretic din Giurgiuleşti, profesorii de acolo fiind oamenii despre care amintisem anterior…

În preziua vizitei noastre, la Liceul Teoretic din Giurgiuleşti se desfăşurase unul din examenele de bacalaureat. Ne gîndeam că şi dascălii, şi elevii lor sînt obosiţi şi vor fi greu de găsit. Totuşi, cabinetul rezervat centrului metodic al liceului s-a dovedit a fi plin de lume… Acolo le-am întîlnit şi pe profesoarele Tatiana Bostan, Aculina Panioglo, Ecaterina Arabagi, împreună cu dna director Victoria Cîrjăleanu. În încăperea confortabilă domnea o atmosferă de lucru. Aveam să aflu mai tîrziu că centrul metodic este cel mai populat spaţiu din liceu, iar elevii vin aici imediat după terminarea orelor şi rămîn pînă seara tîrziu. Ei mi-au spus că toate cărţile din centrul metodic le sînt de un mare ajutor, accesul la informaţii fiind astăzi destul de dificil, mai cu seamă în localităţile rurale. Am rămas plăcut surprinsă şi de relaţiile dintre profesori şi elevi, de stima şi grija lor mutuală. Pentru fiecare elev se găseşte o vorbă de încurajare (urmau alte examene de bacalaureat!), o privire înţelegătoare sau o povaţă. Iar ei, la rîndul lor, au un profund respect pentru cei din preajmă, nefiind timoraţi sau anxioşi. Aşadar, erau nişte relaţii de parteneriat, despre care citisem atîtea în cărţile de psihopedagogie! Foarte modeste, profesoarele mi-au spus însă că mai trebuie să muncească mult la acest capitol, că mai există carenţe pe care, cu siguranţă, le vor lichida.

Despre acestea şi alte aspecte ale activităţilor desfăşurate la Liceul Teoretic din Giurgiuleşti am discutat cu dna Victoria Cîrjăleanu, directorul sus-numitei instituţii de învăţămînt.

EMINESCU

2000

Eminescu
Atîta să nu uitați:
că el a fost om viu,
viu,
pipăibil cu mîna.

Atîta să nu uitați
că el a băut cu gura lui, -
că avea piele
îmbrăcată în stofă.

Atîta să nu uitați, -
că ar fi putut să stea
la masă cu noi,
la masa cinei celei de taină.

Atîta să uitați! Numai atît, -
că El a trăit,
înaintea noastră...
Numai atît,
în genunchi vă rog, să
uitați!

Nichita STĂNESCU

Nichita STĂNESCU

Conceptul de Eminescu

"Geniu" este poate unul dintre cuvintele cele mai ciudate şi mai încăpătoare. Ca noţiune el are un înţeles (paradoxal) mai degrabă afectiv. Aproape că nu este o noţiune. Cuvîntul, în accepţia lui modernă, dacă nu mă înşel, a fost inventat de romantici şi într-un fel îi şi defineşte. Vechii foloseau mai degrabă cuvîntul "marele", sau "divinul", "minunatul", "sublimul", "fericitul" etc. Dintre toate elogiile maxime restrînse la un cuvînt, "geniu" este cel care a prins cel mai mult.

Cînd spunem "Eminescu este un geniu", folosim expresia în sensul ei cel mai nealterat, aproape nenoţional, aproape afectiv. De ce? Pentru că indiferent de expresia "geniu" însuşi numele de "Eminescu" devine (a devenit) criteriul cel mai înalt de apreciere. Nu prea mulţi, dar nici prea puţini poeţi ai literaturii noastre au fost comparaţi în mod nemijlocit cu Eminescu. Mai mult decît atît, suprema încoronare a poetului de talent de după Eminescu a fost aceea de a fi declarat "un nou Eminescu". De ce? Nu ştim de ce. Bănuim însă: omul, opera şi epoca s-au identificat absolut, s-au identificat în tot ceea ce reprezenta nou, dinamic şi în naştere. Adică în creaţie. Pentru literatura noastră, Eminescu este un concept.

De dragoste

Să ne împrietenim cu Eminescu sărutîndu-i versul
iar nu slăvindu-l de neînţeles
căci ce-a fost el, n-a fost eres
şi sărutare de pămînt îi fuse mersul.
Să-l punem între vii căci este viu
bolnav de frumuseţea mamei mele
de cerurile numai ce nasc stele
de ierburile ce cuprind nisipul din pustiu.
Să-l întrebăm pe Eminescu dacă doarme bine
în patul inimilor noastre
Şi dacă vinul sîngelui are vechime
şi dacă mările ne sînt albastre
şi dacă peştii-s umbra stelelor cu coadă
şi dacă inima e-o stea cu coadă
şi coada umbrei pleoapelor înalţi
ne-a adunat pe noi, ceilalţi
în jurul verbului curat
rostit de el şi murmurat
de noi, ai lui
De el, al nostru.

O dată cu implicarea echipei Liceului Teoretic din Giurgiuleşti în programul "Modernizarea Învăţământului Umanist" au fost organizate multe activităţi relevante. În acest context, care sînt realizările din anul de învăţămînt ce s-a încheiat?

Echipa de proiect a liceului a fost constituită din opt profesori. Încă de la început, cînd abia apăruse această iniţiativă, i-am anunţat pe toţi profesorii, astfel încît cei care au dorit să participe la realizarea proiectului şi-au conjugat eforturile întru atingerea scopurilor şi a obiectivelor acestuia. Uneori însă, este destul de dificil să găsim timp pentru a înfăptui cele planificate de noi. Totuşi, am ajuns la soluţia de compromis: să ne întrunim la centrul metodic, după ore; aici stăm pînă seara tîrziu, elaborăm noi proiecte, programăm pas cu pas seminariile, analizăm orice amănunt, ţinem cont de opinia fiecăruia. Este mult de lucru, pînă a vedea realizat un plan, dar starea de beatitudine, satisfacţia pe care o avem suprimă orice amintire neplăcută. E agreabil să munceşti cînd ştii că urmează să culegi roade bogate.

Cea mai semnificativă realizare a echipei noastre ţine de organizarea, în luna ianuarie, a unui seminar. Avînd genericul "Abordarea sistemică a învăţămîntului şi a managementului educaţional", această activitate îi viza pe directorii şi directorii adjuncţi din judeţul Cahul. La seminar au fost prezenţi 140 de participanţi, care au conlucrat cu membrii echipei noastre. În timpul pregătirii acestei activităţi am efectuat un sondaj pentru a afla expectanţele participanţilor. Astfel, pentru a realiza o eficienţă maximă, ne-am programat activităţile conform informaţiilor obţinute din sus-numitul chestionar. În tot ceea ce am făcut, am încercat să "imităm" seminariile organizate la PRO DIDACTICA: pregătirea materialelor-suport, utilizarea tehnicilor interactive. Pentru noi a fost o ocazie foarte bună de a ne cunoaşte mai bine şi de a ne face cunoscuţi în judeţul Cahul. Acum, ori de cîte ori mergem la Cahul şi ne întîlnim cu alţi profesori, ei ne tot spun cît de eficient a fost pentru dumnealor acest seminar. Unul din scopurile noastre viza demonstrarea indubitabilei eficienţe a activităţilor desfăşurate în condiţiile în care lipsesc barierele psihologice, la modul informal, care solicită implicarea participantului, utilizarea metodelor interactive, toate acestea contribuind la realizarea plenară a scopurilor şi obiectivelor seminariilor.

Amintind, aici, de ideea unui proiect didactic cu aplicarea noilor forme de evaluare a cunoştinţelor elevilor, ce alte "inovaţii" aţi mai elaborat în acest scop şi care credeţi că sînt repercusiunile estimării neadecvate asupra continuităţii procesului educaţional?

La consiliile profesorilor, pe care, de cînd am fost la PRO DIDACTICA, le numim şi noi "seminarii", abordam tema respectivă prin intermediul strategiilor noi, indiferent de subiectul discuţiei ("Pedagogia astăzi", "Noi metode de lucru"). În etapa finală a acestor reuniuni, de obicei, le spuneam şi cum se numeşte metoda pe care am utilizat-o. Apoi discutam care sînt avantajele şi dezavantajele respectivei metode, cum poate fi ea aplicată în contextul diferitelor discipline. Astfel, consiliu după consiliu, pas cu pas, profesorii care s-au implicat cu adevărat au asimilat multe informaţii utile vizînd probleme de implementare a noilor strategii. Sigur că, la început, participanţii au trăit momente de neîncredere, au avut şi reticenţe, dar după ce aceste strategii s-au aplicat în predare şi s-a constatat eficienţa lor, atitudinea profesorilor s-a schimbat în mod benefic pentru ei. Evident, modestele noastre încercări au sporit gradul de obiectivitate al profesorilor în evaluarea performanţelor obţinute de elevi. Atît o evaluare negativă neadecvată, cît şi una pozitivă, dar, de asemenea, neadecvată, pot avea un impact anulant asupra reuşitei şcolare. Încercăm să evităm aceste neajunsuri, dar ne lipsesc nişte cursuri speciale în domeniul dat.

Înainte de inaugurarea liceului, regretatul Antonin Ursu venise cu iniţiativa de a fonda o şcoală experimentală, în care copiii să fie admişi pe criterii de performanţe intelectuale şi potrivit particularităţilor psihologice. Examenele de bacalaureat, susţinute de copiii care au şi constituit prima noastră promoţie de liceeni, au demonstrat cît de viabilă a fost această idee. Graţie unei selecţii riguroase la admitere, cît şi evaluării permanente a elevilor, aşteptările noastre au fost justificate. Aşa a fost la început… Au urmat multe discuţii cu privire la felul în care realizăm sau în care trebuie să realizăm o evaluare. S-au constituit grupuri de profesori pe discipline. Ei au elaborat un ghid în care se relevau specificităţile anumitei discipline vizavi de evaluare, prezentat ulterior întregului colectiv. La începutul anului şcolar, se discutau cu elevii rigorile sistemului de notare şi cerinţele pentru obţinerea unei sau altei note. Din lipsă cronică de timp însă, această iniţiativă a noastră s-a pierdut la faza elaborării testelor pentru evaluare. Am decis să reluăm proiectul respectiv la începutul noului an de învăţămînt.

Graţie faptului că marea majoritate a profesorilor de la liceul nostru au trecut cursuri de perfecţionare la PRO DIDACTICA, iar unii din ei şi în alte părţi (la Iaşi, la Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei din Chişinău), nu am avut mari probleme la implementarea Curriculumului de Liceu. La noi a devenit deja o tradiţie ca cei care revin de la stagii să-şi împărtăşească nu doar impresiile generale, ci şi noile cunoştinţe asimilate.

Toţi managerii doresc să aibă un personal calificat şi competent. Sper, de asemenea, ca în scurt timp colectivul de profesori al liceului nostru să devină unul foarte bun. Ideal ar fi ca oricare profesor să beneficieze de cursurile de perfecţionare. Dar… realitatea este alta. În perspectivă, toţi profesorii de la nivelul gimnazial vor avea un program de reciclare, de perfecţionare, organizat de Direcţia Judeţeană de Învăţământ, care sperăm să fie util.

Implementarea Curriculumului de Liceu decurge cîteodată anevoios, pentru unii comportînd o schimbare prea bruscă. Care au fost impedimentele principale şi care ar fi măsurile de facilitare a aplicării lui în cazul liceului Dvs.?

Consider că elanul unui profesor veritabil nu poate fi susţinut prin modalităţi ce vin din afară şi care ar presupune recompense mari. În cazul adevăratelor cadre didactice este importantă mai curînd motivaţia ce vine din interiorul, din sufletul şi mintea profesorului. Sigur că stresul provocat de problemele financiare nu poate fi contestat. Spre marele nostru regret, ele există, oricum. Ne străduim însă să le depăşim cu mijloacele (de cele mai dese ori, morale) de care dispunem. Avem susţinerea unui primar extraordinar, care întotdeauna ne-a înţeles şi ne-a ajutat pe măsura posibilităţilor.

Dată fiind penuria din ţară şi situaţia precară a bugetului, iar de aici şi salariile mizere neachitate la timp, cum stimulaţi şi menţineţi starea de spirit a profesorilor?

Tot ce s-a realizat pînă acum în scopul dezvoltării continue a profesorilor a fost foarte util, dar nu şi suficient. Cred că întotdeauna vor fi încă multe lucruri de învăţat… Pe viitor ne-ar plăcea să mai putem beneficia de cursurile de la PRO DIDACTICA şi de alte cursuri de acest fel, de diverse seminarii organizate în liceu. Şcolile de vară sînt, de asemenea, foarte utile. Ele oferă posibilitatea de a îmbina utilul cu plăcutul, fapt ce contribuie la obţinerea unor rezultate bune.

Schimbul de experienţă este ceva deja cunoscut şi aplicat de noi. Mulţi profesori şi elevi din liceul nostru i-au vizitat pe colegii lor din liceele din Galaţi. Cred că o astfel de practică este folositoare. Preconizăm sporirea considerabilă a numărului unor astfel de întîlniri.

Care ar fi modalităţile eficiente de perfecţionare a cadrelor didactice în scopul asigurării unei dezvoltări profesionale continue?

Este un mare noroc că între liceul nostru şi comunitate există o legătură atît de frumoasă şi de stabilă. De regulă, toate manifestările culturale ce se desfăşoară în satul Giurgiuleşti sînt rodul eforturilor depuse de comunitate şi liceu. Pentru ca o naţiune să progreseze, ca generaţiile ce se succed să fie mai elevate, se cer eforturi conjugate. În această idee, putem afirma cu tărie că avem toată susţinerea din partea comunităţii. Mai mult decît atît, la noi, la Giurgiuleşti, mai este viu respectul profund pentru învăţământ, pentru tot ceea ce înseamnă cunoştinţe şi creştere.

Cea mai frumoasă amintire a noastră se leagă de sărbătorirea Floriilor. În această duminică se organizează Festivalul Internaţional "Lăzărelul", cu invitaţi din alte ţări. Anul acesta am avut oaspeţi din Ucraina şi România. În cadrul festivalului, protagonişti sînt profesorii şi elevii din liceul nostru.

Un alt argument al relaţiei strînse dintre noi şi comunitate este starea emoţională generală care-i cuprinde pe toţi sătenii în perioada examenelor de bacalaureat - de la mic la mare, sînt alături de elevii care susţin probele de absolvire. Este cu adevărat încurajator acest lucru, e şi un exemplu edificator de frumuseţe a relaţiilor umane!

În ce relaţie este liceul Dvs. cu administraţia publică locală şi comunitatea în care trăiţi? În ce măsură viaţa satului se repercutează asupra activităţii liceului?

Preconizăm ca în cea mai proximă perioadă elevii din liceul nostru să se bucure de deschiderea unor laboratoare pentru ştiinţele exacte: chimie, fizică, geografie şi biologie. Acest vis al nostru va fi realizat cu sprijinul organizaţiei nonguvernamentale "Corpul Păcii". S-a decis ca membrii comunităţii să execute lucrările de construcţie sau de reparaţie, iar de dotarea laboratoarelor să se ocupe

Care sînt planurile componenţilor echipei profesorale a liceului şi cum se prefigurează realizarea lor?

responsabili de la "Corpul Păcii". De asemenea, ne dorim foarte mult o sală de sport, cu echipamentul necesar, şi un atelier de arte frumoase.

Desigur, înțelegem că toate aceste doleanțe ale noastre sînt prea "îndrăznețe", ținînd cont de vicisitudinile prin care trece țara, dar… omul fără vise este o ființă rătăcită. Ştim că realizarea lor ține de străduințele noastre, de aceea vom face tot ce ne stă în puteri pentru a le asigura copiilor un învățămînt calitativ.

Şcoala are multe tradiții frumoase, una din ele fiind întîlnirea cu absolvenții. Cum menține liceul Dvs. relațiile cu foştii elevi?

Elevii noştri sînt şi copiii noştri. De aici şi sincera noastră dragoste pentru ei, şi marea lor recunoştință pentru noi, foştii lor profesori. Ne mîndrim cu absolvenții liceului şi ne bucurăm mult de succesele lor.

Cînd vin la părinți, absolvenții din Giurgiuleşti ne vizitează şi pe noi. La aniversarea a 30-a a fondării şcolii din sat au fost prezenți majoritatea absolvenților din cele 30 de promoții, fapt ce ne-a bucurat mult. De asemenea, la începutul anului de învățămînt se organizează întîlnirea absolvenților, aceasta avînd genericul "Mai vrem la şcoală".

În situația grea de astăzi mulți profesori abandonează învățămîntul. Ce vă face să renunțați la această idee?

La primul consiliu pedagogic am decis, împreună cu tot colectivul, ca acei care vor să abandoneze liceul, în căutarea unui alt serviciu, să o facă din capul locului, pentru a nu periclita procesul didactic. Nu-i putem împiedica pe oameni să-şi aleagă un loc de muncă mai bine plătit. Profesorii însă n-au plecat. Unde să se ducă? Sîntem născuți aici, avem familii, copii şi părinți. Acesta este satul nostru şi nu ne este indiferentă soarta copiilor noştri. Parcă ar exista nişte fire invizibile care leagă sufletele noastre de cele ale copiilor. Un singur lucru este cert – dacă s-ar întoarce roata vieții, noi, cei rămaşi la liceu, am fi ales tot această profesie.

Fiecare din noi, la un moment dat al vieții, ajunge la o răspîntie, şi de noi depinde pe care cale vom păşi în continuare. Noi am decis demult care ne este drumul, şi nu regretăm.

Consemnare: Dana **TERZI**

Un grup de absolvenți ai Liceului Teoretic din Giurgiuleşti

Rezultatele Bacalaureatului-2000

(Notă informativă a Ministerului Educaţiei şi Ştiinţei)

PREGĂTIREA EXAMENELOR

Examenul de bacalaureat este modalitatea esenţială de evaluare a învăţământului liceal din republică. Ministerul Educaţiei şi Ştiinţei a realizat un şir de activităţi pentru o organizare mai eficientă a probelor:

- a aprobat în colegiu şi a pus la dispoziţia instituţiilor, din noiembrie 1999, "Regulamentul privind organizarea şi desfăşurarea bacalaureatului";
- au fost stabilite probele de examen pentru zece profiluri;
- a reconfirmat programele de BAC - 99 cu modele de teste, care au fost descongestionate la 15% faţă de anii precedenţi;
- s-au realizat pretestări în toate judeţele, în luna aprilie curent, la majoritatea disciplinelor de profil;
- a desfăşurat întruniri cu directorii de licee şi colegii, cu directorii generali ai direcţiilor de învăţământ;
- a participat la discuţii în presă, la radio şi televiziune în probleme de BAC;
- a pregătit setul de acte normative, care au fost puse la dispoziţia fiecărui centru de bacalaureat (regulamente, ordine de numire a preşedinţilor, vicepreşedinţilor, secretarilor, metodologii de desfăşurare a examenelor etc.).

CONŢINUTUL EXAMENELOR ŞI ELABORAREA SUBIECTELOR

Probele de examen au fost elaborate în strictă concordanţă cu obiectivele programelor de bacalaureat. Instrumentul principal de examinare a fost testul ce sporea esenţial gradul de obiectivitate al examenului. Testarea se aplică deja al treilea an la disciplinele: limba română (alolingvi), matematică, limbi străine, fizică, chimie, biologie, geografie. Centrele au fost axate pe competenţele de bază la fiecare disciplină.

Tipurile de itemi erau cunoscute profesorilor şi elevilor.

La elaborarea testelor şi-au dat concursul profesori universitari şi preuniversitari.

Corectarea şi notarea a avut loc în 12 centre (judeţene şi municipale).

PARTICULARITĂŢILE BAC-ULUI– 2000

Organizarea examenului de BAC în acest an a avut ca obiectiv descentralizarea unor funcţii în judeţe:

- preşedinţii centrelor de BAC au devenit directori de licee şi colegii, rectori universitari (doar în centrele de bacalaureat din şcolile medii cu clase liceale, precum şi în instituţiile private au fost numiţi preşedinţi externi);
- ridicarea plicurilor cu subiecte au realizat-o directorii generali ai direcţiilor judeţene, rectorii şi directorii instituţiilor de învăţământ superior;
- elaborarea subiectelor finale, multiplicarea lor, confidenţialitatea şi eliberarea plicurilor cu teste au fost asigurate de specialistul cu disciplina respectivă din M.E.Ş.;
- organizarea examenelor repetate pentru 362 de candidaţi, din care n-au promovat 67.

DIN STATISTICILE GENERALE ALE BAC-ULUI

Au participat – 11343 candidaţi. Au promovat – 10560 candidaţi (93,1%).

PE PROFILURI:

filologie română – 970;
fizică-matematică – 2703;
chimie-biologie – 1396;
sport – 56;
filologie bulgară – 39;
limbi străine – 1517;
informatică-matematică – 674;
chimie-fizică – 2;
filologie română (alolingvi) – 22;
filologie găgăuză – 27;
istorie – 2088;
economie – 1637;
arte – 139;
filologie ucraineană – 51;
filologie rusă – 22.

PE INSTITUȚII:

colegii – 4001; *universități – 1838;* *clase liceale – 197;*
şcoli polivalente – 121; *externi – 220;* *licee – 4966.*

CALITATEA CUNOŞTINȚELOR: CONSIDERAȚII GENERALE

Analiza rezultatelor bacalaureatului oferă o gamă de concluzii asupra învățământului liceal. Media probelor pe republică constituie în acest an 7,08. Se constată o scădere a calității cunoştințelor vizavi de anii precedenți (7,22 în 1998 şi 7,48 în 1999).

Cea mai mică medie au avut-o, în această sesiune, universitățile şi şcolile polivalente (respectiv 6,24 şi 6,23), ceea ce demonstrează că în universități, la anul I de studiu, nu este organizată finalizarea învățământului liceal aşa cum cer obiectivele programelor liceale.

Am constatat şi de data aceasta că cea mai bună pregătire o au absolvenții liceelor (media 7,93 vizavi de anul precedent 7,04), clasele liceale (7,54).

Compararea cunoştințelor elevilor pe profiluri se soldează cu următoarele concluzii: cele mai bune cunoştințe se constată la candidații de la profilurile: limbi străine (7,86), arte (7,36), filologie (7, 56); rezultate relativ slabe au cei de la profilurile: fizică-matematică (6, 26), sport (6,59).

Performanțele candidaților în cadrul probelor la alegere demonstrează o calitate cu 9% mai înaltă decît la probele de profil, ceea ce era şi de aşteptat. În unele instituții de învățământ probele la alegere au fost impuse de conducere.

COMISIILE DE EXAMINARE

Respectivele comisii au fost stabilite prin ordinul ministrului, în baza propunerilor de la instituțiile de învățământ superior şi de la direcțiile județene. În calitate de preşedinți, la discipline, au fost numiți profesori universitari, în marea majoritate, şi profesori preuniversitari cu grade didactice superior şi I (în total ~2500 persoane).

Au fost organizate întruniri cu preşedinții pe discipline, privind adoptarea criteriilor de apreciere a lucrărilor.

Lasă de dorit competența unor profesori cu grade didactice (dar şi universitari) la capitolul pregătirea liceală, aplicarea noilor cerințe ale sistemului de evaluare.

PROPUNERI, SUGESTII:

– stabilirea unui sistem de evaluare modern în republică;
– elaborarea unui set de teste pentru fiecare disciplină de bacalaureat, la începutul anului şcolar, şi difuzarea acestuia candidaților;
– selectarea şi pregătirea mai riguroasă a membrilor comisiilor de examinare pe parcursul anului şcolar;
– în calitate de supraveghetori să fie numiți membrii comisiilor de examinare;
– cunoaşterea actelor normative din învățământul liceal de către directorii generali, familiarizarea cadrelor didactice din teritoriu;
– participarea mai activă a direcțiilor județene la elaborarea actelor normative (nu doar în situații concrete);
– aplicarea măsurilor mai drastice la încălcarea legislației în cadrul examenului de bacalaureat;
– a lua act de pregătirea candidaților în colegii, universități, şcoli polivalente şi a revedea posibilitatea admiterii la examenul de bacalaureat;
– lasă de dorit conlucrarea noilor direcții de învățământ cu administrațiile instituțiilor din subordine; se cere captarea, coordonarea şi difuzarea informațiilor în teritoriu;
– nu este binevenită schimbarea unor poziții din actele normative din partea ministerului în procesul examenului;
– bugetul ministerial şi bugetele locale trebuie să prevadă cheltuieli pentru organizarea şi desfăşurarea bacalaureatului;
– monitorizarea implementării Curriculumului Liceal şi perfecționarea cadrelor didactice în contextul curriculumului.

Vladimir **GUȚU,**
şeful Departamentului Învățământ Preşcolar, Primar şi Secundar General al M.E.Ş.

Sondaj: BAC – 2000

În scopul elucidării problematicii examenului de bacalaureat, am decis să realizăm un mic sondaj cu persoanele implicate nemijlocit în organizarea şi desfăşurarea lui.

Iurie **MELINTE,**
vicepreşedintele Centrului de BAC, judeţul Drochia:

– Liceul "B. P. Hasdeu" este la a şaptea promoţie de bacalaureat. Anul trecut am avut 100 de candidaţi, iar anul acesta - 66. Fiind întotdeauna în mijlocul evenimentelor desfăşurate în perioada BAC-ului, aş spune că examenele din ultimii şapte ani au fost foarte diferite. De exemplu, trei ani în urmă centrele de examinare şi cele de corectare constituiau un tot întreg, iar comisia de examinare era prezentă în clasă, supraveghetori şi examinatori fiind unele şi aceleaşi persoane. Avînd ca scop creşterea gradului de obiectivitate, anul trecut s-a încercat o altă modalitate. S-a format, la Chişinău, Centrul de Corectare, astfel încît toate lucrările se verificau într-un singur loc. A fost o experienţă foarte dificilă pentru toţi.

Anul acesta s-a recurs la altă strategie. În fiecare judeţ s-a format cîte un centru de corectare; toate liceele din judeţul respectiv aduceau aici lucrările elevilor. Consider că examinarea a fost concepută să fie mai "aproape" de liceeni, părinţi, profesori. Totuşi, au rămas nerezolvate şi cîteva probleme din anii precedenţi: părinţii au mari emoţii aşteptînd sub uşi; lucrările sînt verificate nu de profesorii care au ţinut cursul respectiv, ci de cadre didactice ce nu cunosc elevul şi progresul realizat de acesta pe parcursul anilor. Cu toate că sus-numitele comisii erau alcătuite din persoane din judeţ, oricum, ele nu puteau să cunoască situaţia reală a fiecărui licean. Cu scopul de a face evaluarea cît mai obiectivă s-au luat toate măsurile de precauţie, totuşi nu întotdeauna ea a fost ca atare. S-au înregistrat cazuri în care un elev cu un randament şcolar minim realizat pe parcursul anilor de liceu să ia note mari la examenul de BAC, şi invers. În astfel de situaţii sîntem neputincioşi în a le explica elevilor de ce este aşa... Asemenea lucruri s-au întîmplat şi anul trecut. Noi, profesorii, nu ne simţim prea bine: şi copiii, şi părinţii ne pot reproşa multe.

Am scris, chiar şi în raportul final, că ar fi bine dacă la anul examenul de BAC să fie susţinut la profesorii care au predat copiilor cursurile, şi tot ei să verifice lucrările. Cred că aceasta ar fi cea mai bună soluţie, pentru că profesorul care cunoaşte elevul, care a asistat la progresul sau regresul lui, niciodată nu-l va sub- ori supraaprecia.

Anul acesta preşedintele comisiei de examinare a fost directorul liceului, fapt ce a diminuat parţial tensiunea copiilor. În rest, aceleaşi emoţii, acelaşi stres… Uneori mă gîndesc că am transformat examenul de BAC într-o adevărată tortură atît pentru elevi, cît şi pentru profesori şi părinţi. Nu cred că o atare atitudine este benefică. Nu sînt împotriva faptului ca la examene să asiste cineva "străin". Posibil că o altfel de schemă este mai bună: desemnarea unui preşedinte al comisiei din judeţ sau din Chişinău, iar examinatori să fie, totuşi, profesorii care cunosc valenţele elevilor.

Un alt aspect important ţine de faptul că elevii "nu ştiu ce-i aşteaptă". Starea aceasta de incertitudine şi stres reduce considerabil performanţele lor. Ar fi foarte bine dacă pe parcursul anului şcolar elevilor li se vor administra teste-model, astfel încît să nu aibă surprize neplăcute la examenul de BAC. Din punct de vedere psihologic, copiii noştri nu sînt pregătiţi pentru examinare. De aceea, am încercat pe parcursul ultimului semestru să-i antrenez: modelam situaţii identice cu cele de la BAC. Totuşi, e prea puţin, fiindcă tuturor – şi elevilor, şi părinţilor, şi profesorilor – le trebuie o pregătire psihologică temeinică privind susţinerea probelor. Astfel, sper să anulăm multe carenţe din procesul examinării.

Valeriu **GORINCIOI,**
preşedintele Centrului de BAC, judeţul Călăraşi:

– Problematica BAC-ului este relativ nouă în sistemul nostru educativ. De fapt, bacalaureatul ne racordează la valorile europene, astfel oferindu-le elevilor noştri posibilitatea de a-şi face studiile în străinătate. Introducerea BAC-ului este şi un salt calitativ. Trecerea de la şcoala medie la liceu, în republică, se face ca şi în cazul altor reforme - incert şi nehotărît. Oricum, BAC-ul obţine treptat un loc important în viaţa elevului, a părinţilor şi profesorilor.

În fiecare an examenul de bacalaureat îşi are specificul său, de fiece dată el "se joacă" după alte reguli. În primul an, BAC-ul era opţional. Îmi amintesc că din întreaga clasă au hotărît să susţină examenele de BAC doar doi elevi. Apoi, BAC-ul a devenit obligatoriu pentru licee şi pentru unele colegii, astfel obţinînd teren tot mai mare.

Actualmente se consideră că BAC-ul este susţinut atunci cînd elevul are nota medie minimă 5. În cazul în care elevul ia cel puţin la un examen o notă mai mică de 5, BAC-ul n-a fost susţinut, acesta avînd însă dreptul să abordeze încă o dată proba, în următorii trei ani.

După cum se ştie, anul trecut a existat doar la Chişinău un centru de corectare a lucrărilor, fapt care i-a pus în dificultate pe mulţi participanţi, din cauza incomodităţilor cu transportarea lucrărilor, tergiversării rezultatelor etc.

Consider că noua modalitate de organizare a BAC-ului, introdusă recent, are atît avantaje, cît şi dezavantaje. Procedura de examinare din anul trecut era dificilă, dar cea din acest an pare să fi facilitat parţial testarea elevilor. Însă marele dezavantaj, cred eu, ţine de faptul că la recentele examene de BAC au fost 12 centre de corectare, deci, în mod inevitabil, au "apărut" cerinţe "noi", care se deosebeau de la un centru la altul. Astfel, nu sînt sigur că putem vorbi despre universalitatea criteriilor de evaluare şi apreciere.

În calitate de preşedinţi ai comisiilor de corectare au fost numiţi directorii instituţiilor respective, iar pe vicepreşedinţi i-au reprezentat persoane cu funcţii de răspundere la direcţiile judeţene de învăţămînt, tineret şi sport. În funcţii de supraveghetori erau desemnate cadre didactice care nu lucrează în instituţia respectivă — în mare parte, învăţători la clasele primare, secretarul comisiei fiind unul dintre profesorii instituţiei-gazdă. Aceasta a fost schema examenelor de BAC din anul curent.

(De altfel, drept "o mare surpriză" trebuie considerat şi faptul că activitatea desfăşurată pe parcursul BAC-ului nu a fost remunerată. Nu cred că e bine să se economisească pe seama celor care au dus tot greul pe spatele lor.)

Examenele recente s-au desfăşurat într-o atmosferă mult mai calmă, comparativ cu anii precedenţi. Ministerul Educaţiei şi Ştiinţei a revăzut conceperea desfăşurării BAC-ului, apropiindu-l de candidat prin descentralizare, prin susţinerea examenelor la liceul unde a învăţat elevul, prin numirea directorului în funcţia de preşedinte al comisiei etc., astfel minimalizîndu-se presiunea psihologică asupra elevilor, fapt încurajator şi salutar.

În contextul celor declarate mai sus, aş avea cîteva propuneri pentru anul viitor.

1. Elevul admis la liceu trebuie să cunoască subtilităţile examenelor de bacalaureat. Fotbalistul, cînd intră pe teren, este versat în regulile jocului, care nu se schimbă pe parcursul meciului. Or, la noi, se întîmplă invers. Elevii vin la liceu, dar nu cunosc finalităţile procesului instructiv-educativ. Această incertitudine îi derutează. Ar fi bine ca modificările care apar între timp să se aplice din anul următor de studii.
2. Experienţa a demonstrat că la noi unele lucruri sînt exagerate, de exemplu, la probele susţinute în scris. În opinia mea, această exigenţă subliniază încă o dată neîncrederea în comisia de BAC. Ştiu că "vorba zboară, scrisul rămîne", dar acest principiu nu este viabil totdeauna. La unele discipline, precum istoria, mi se pare nejustificat ca proba să fie susţinută în scris. Mai mult decît atît, nu e corect să se facă evaluarea doar a abilităţilor de scriere, ci şi a celor de exprimare, de elocinţă.
3. Comisia examenelor de bacalaureat trebuie să fie constituită din profesorii instituţiei respective. Sigur că ar fi bine ca în componenţa ei să intre şi persoane din afara instituţiei: profesori universitari şi de la colegii, lucrători ai M.E.Ş., ai D.J.Î.T.S. Cred că ar fi corect să i se ofere posibilitatea de a aprecia munca elevului profesorului care-l cunoaşte, care "l-a crescut", l-a format. Astfel, aprecierea educabilului ar fi obiectivă, întrucît nici un profesor nu va nota cu 10 un elev care pe parcursul anilor a avut doar 6 şi 7. Anticipez replici sceptice privind corectitudinea profesorilor, totuşi, cred că ei, cu toţii, ţin la demnitatea lor de pedagog.

Lidia **BEZNIŢCHI,**
şef adjunct al Secţiei Învăţămînt Gimnazial şi Liceal a D.J.Î.T.S.,judeţul Lăpuşna:

– În opinia mea, BAC-ul nu este o evaluare veridică a cunoştinţelor elevilor la finele liceului. BAC-ul ne-a condus la pierderea unor valori morale. În şcoala de cultură generală profesorului i se încredinţa desfăşurarea examinării, care avea loc în prezenţa altor copii, unei comisii şi chiar a părinţilor. Nici un cadru didactic nu-şi permitea să-şi calce în picioare "eul", demnitatea de profesor, dimpotrivă, prin succesul copiilor, el demonstra întregii societăţi că a lucrat bine şi cu dăruire.

Acum însă, cu rigorile recent introduse, exagerate sau, mai curînd, denaturate, se ajunge la o frustrare a copiilor, ei resimţind o frică enormă pentru BAC, pentru rezultatele lor. Chiar dacă este bine pregătit, copilul are de trăit nişte paradoxuri: un elev bun, cu abilităţi excelente de lucru, poate rata examenele de BAC din motive psihologice, iar un elev care "a tăiat frunze la cîini" pe parcursul anilor obţine note mari. De multe ori mă întreb: cum şi de ce se întîmplă aşa ceva? Îmi pare rău că unii profesori, prin comportament şi atitudine, îşi compromit reputaţia de dascăli, discreditînd astfel întreaga elită intelectuală a societăţii.

Anul acesta nu am fost implicată direct în BAC, decît în organizarea lui, dirijînd activitatea centrelor de corectare. Nu am mers în teritoriu şi nu pot spune ce s-a întîmplat acolo. Totuşi, atmosfera generală nu a fost una foarte bună.

Deseori mă gîndesc la faptul că ar trebui să facem un alt fel de examen. Nu ştiu exact care ar fi acesta – poate, sub forma seriilor de teste pe parcursul întregului an şcolar, atunci cînd nimeni nu bănuieşte că este examinat; ar fi acelaşi BAC, doar numit altfel, organizat altfel; ar fi mai curînd o certificare la finele ciclului liceal, care să se desfăşoare cu uşile deschise, fără poliţie la intrare, chiar şi cu participarea părinţilor. Astfel, cred că nimeni nu va cuteza să trişeze.

Mulţi profesori sînt jigniţi prin înlăturarea lor de la examene. De multe ori în comisii ajung persoane care sînt prea departe de Curriculumul Liceal, de aceea nu consider că este bine ca hotărîrea lor să fie decisivă.

Un alt lucru regretabil, asupra căruia doresc să atrag atenţia, ţine de moralitate. Se pierd valorile general-umane. Pe parcursul anilor de studii în liceu promovăm aceste valori, iar la finele lui uităm de ele, ne anulăm, de fapt, munca. Din păcate, la noi, fenomenul s-a cam generalizat.

Dacă optăm pentru aceeaşi modalitate de desfăşurare a BAC-ului, cred că riscăm să devenim o societate bolnavă. Se cere găsirea unei alte modalităţi de certificare şi evaluare a cunoştinţelor. Se pot organiza discuţii, mese rotunde etc., la care să participe persoane competente, apte să ia decizii şi să fie responsabile de ele.

Eliza **COSOVAN,**
şef adjunct al Secţiei Învăţămînt Gimnazial şi Liceal a D.J.Î.T.S., judeţul Edineţ:

– S-a făcut un lucru mare de descentralizare a BAC-ului, inclusiv faptul că li s-a acordat profesorilor şi managerilor şcolari din teritoriu mai multă încredere, ceea ce atrage după sine şi mai multă responsabilitate.

În general, s-au schimbat şi relaţiile dintre centrele de BAC şi centrele de corectare, acestea devenind mai eficiente, iar candidaţii la examene au avut doar de cîştigat, nefiind atît de stresaţi în timpul examenelor. Această atitudine, mai umană, aş spune eu, a însemnat foarte mult, dar a fost şi un pas riscant din partea Ministerului Educaţiei şi Ştiinţei, deoarece a fost aprobat chiar în ajunul examenului.

Ar fi bine dacă centrele de corectare s-ar organiza pe profiluri (umanist şi real); acest mod ar contribui la eficientizarea evaluărilor, deoarece conţinutul acestora diferă de la profil la profil. În contextul dat, avem în vedere dificultatea testului la biologie, mai complicat la clasele cu profil.

Ne bucură faptul că în anul curent probele de evaluare au fost cunoscute de elevi din pretestarea din aprilie–începutul lunii mai, acesta fiind şi un moment psihologic favorabil examenului de BAC, influenţînd benefic rezultatele lui.

Sondaj efectuat de Nadia **CRISTEA** *şi* Dana **TERZI**

Un nou sistem de evaluare a BAC-ului

Tudor **BOUNEGRU**

Examenul de BAC a fost şi rămîne în centrul atenţiei din momentul implementării lui în sistemul nostru de învăţămînt. De atunci, s-au formulat opinii dintre cele mai contradictorii — de la elogii pînă la critici justificate şi nejustificate.

Din capul locului dorim să fim înţeleşi clar: nu sîntem pentru anularea BAC-ului ca formă de evaluare a cunoştinţelor, ci venim cu ideea schimbării modului de organizare şi desfăşurare a lui. Aşadar, prezentul articol încearcă să atenţioneze cadrele didactice, specialiştii din domeniul educaţiei, precum şi alte persoane interesate, asupra posibilităţii de a spori obiectivitatea examenelor de bacalaureat şi de admitere în instituţiile de învăţămînt superior. Împreună, putem elabora criterii adecvate de apreciere a cunoştinţelor elevilor după absolvirea liceului şi a altor instituţii de învăţămînt preuniversitar.

Depăşirea actualei stări de lucruri la acest capitol este productivă doar în urma unei analize nepărtinitoare a motivelor ei. În sistemul actual de evaluare la nivel de BAC, principalul factor care cauzează incorectitudinea aprecierii rezultatelor acestor teste este cel uman. Toate modificările, introduse pe parcursul ultimilor ani în organizarea şi desfăşurarea examenului de bacalaureat, nu au contracarat unele abateri de la regulament. Pentru a-i spori eficienţa şi pentru ca notele obţinute în diferite instituţii de învăţămînt să reflecte plenar calitatea cunoştinţelor, este necesară anularea sau, cel puţin, minimalizarea acestui factor.

Introducerea sistemului de evaluare a cunoştinţelor, asistată de calculator, creează posibilitatea de uniformizare a cerinţelor şi de înlăturare a subiectivismului persoanelor implicate în această activitate.

Putem aminti, printre altele, faptul că în lume calculatorul electronic se utilizează la evaluarea cunoştinţelor de mai bine de 40 de ani. În Repuiblica Moldova, metodele de apreciere a cunoştinţelor asistată de calculator se practică de acum 18 ani. În această perioadă ele au fost perfecţionate, astfel încît pot fi folosite cu succes la BAC şi la examenele de admitere. Experienţa altor ţări, precum şi cea acumulată la noi, ne conduce spre concluzia că un calculator poate înlocui profesorul în sistemul de evaluare.

Propunem, în acest sens, să se probeze cel puţin o programă la un obiect (de exemplu, la chimie) şi ea să fie lansată experimental pentru BAC-ul 2001. În cazul în care aceasta va asigura o apreciere obiectivă a cunoştinţelor, atunci astfel de programe se vor elabora şi pentru celelalte discipline şcolare la care se susţin examenele de bacalaureat şi de admitere la facultate (de fapt, de asemenea programe ar beneficia şi şcolile generale). Precizăm că din punct de vedere tehnic nu ar fi o problemă pentru a organiza examinarea în acest mod, deoarece majoritatea şcolilor, liceelor şi colegiilor din republică au primit, acum doi ani, cîte un set de calculatoare moderne "Hewlett Packard".

După părerea noastră, noua modalitate de desfăşurare a examenului de bacalaureat are un şir de avantaje faţă de cea practicată astăzi. Prin ce se va deosebi ea?

PROBELE (ITEMII) DE EVALUARE

După cum se ştie, pentru examenul de bacalaureat Ministerul Educaţiei şi Ştiinţei pregăteşte cîte un test de evaluare la fiecare disciplină – unul pentru toţi elevii examinaţi. Noi propunem să fie elaborată o bancă de date, cu itemii de evaluare, care va cuprinde integral conţinuturile studiate, în conformitate cu programa de studiu şi curriculumul la această disciplină. Pentru a spori numărul itemilor, majoritatea lor va reprezenta nişte generatoare de probleme şi exerciţii. La examen, estimarea asistată de calculator va oferi fiecărui elev un test individual din banca de itemi de evaluare.

În ultimul timp, în Republica Moldova, în testele de evaluare la nivelul examenelor de bacalaureat şi de admitere, au fost introduşi itemi cu răspunsuri programate, astfel că elevul nu are decît să-l indice pe cel corect. Nu am dori să ne oprim încă o dată la aspectul pedagogic al acestor itemi, fiind destul de clar că asemenea formă de evaluare a cunoştinţelor este simplistă şi nu reflectă obiectiv cunoştinţele celui examinat.

În testele de evaluare asistate de computer propuse de noi, itemii nu vor avea programate răspunsurile pe ecran şi elevul va fi nevoit să le găsească singur.

ORGANIZAREA ŞI DESFĂŞURAREA EXAMENULUI

Algoritmul de evaluare a cunoştinţelor în forma scrisă, pînă adineauri, era următorul: elevul se prezenta la examen şi primea un set de foi (cu un cod) şi testul (unic pentru toţi elevii); el se aşeza la masa de lucru (cîte unul), rezolva testul — la început pe maculator, apoi îl transfera pe curat. Ulterior, aceste lucrări scrise (după expirarea termenului prevăzut pentru evaluare – trei ore astronomice) se transmiteau comisiei de control, care le analiza şi le nota. După un anumit timp (două, trei şi mai multe zile), rezultatele erau comunicate elevilor. În general, acest examen are multe verigi, toate fiind vulnerabile, în sensul că se pot modifica rezultatele probelor în diferite faze ale procesului: în cadrul desfăşurării propriu-zise a testării, în procesul verificării şi notării etc.

Noi propunem un alt algoritm, precum urmează. Comisia de control va avea în componenţa sa un reprezentant al instituţiei de învăţămînt, unul al M.E.Ş., doi-trei părinţi şi un lucrător tehnic (programator). Tot în această sală, pe masa comisiei, se va afla un calculator electronic cu programa de evaluare. Elevul va intra în sală cu buletinul de identitate. Programatorul îl va înregistra în prezenţa comisiei. Candidatul va primi testul, îl va rezolva şi va înscrie pe foaia testului răspunsurile la fiecare item. După expirarea termenului de examinare (sau mai înainte), cînd testul a fost rezolvat, elevul se va apropia de masa comisiei, unde se află calculatorul, va găsi testul său pe calculator şi va introduce singur (sau cu ajutorul programatorului) răspunsurile la fiecare item. Computerul va analiza imediat fiecare răspuns şi-l va aprecia cu un anumit număr de puncte. După introducerea tuturor răspunsurilor la itemii din test, calculatorul va arăta nota finală pentru examenul la respectiva disciplină. Elevul va primi imediat un certificat cu nota pe care a luat-o, iscălit de toţi membrii comisiei. La sfîrşitul examenului, vor fi multiplicate rezultatele testării sub formă de act, semnat de toţi membrii comisiei. Prezenţa părinţilor în comisie sau în sală va împiedica falsificarea rezultatelor examenului.

Mai mult ca atît, se propune ca programa pentru BAC să fie una deschisă, adică să se introducă în calculatoarele şcolare cu mult înaintea examenului de bacalaureat. Elevii claselor a XII-a trebuie să aibă acces la ea, să-şi aprecieze singuri cunoştinţele de cîte ori vor dori (calculatorul va fi programat în regim interactiv, fără scoaterea testului la imprimantă). Chiar şi profesorii de la disciplinele incluse în examenul de BAC vor avea posibilitatea să efectueze unul sau mai multe examene prealabile pentru clasele de promoţie.

Ce scopuri se urmăresc în acest caz?

În primul rînd, respectiva programă de evaluare va fixa nivelul cunoştinţelor cerut de la elev pentru studierea disciplinei date. Se ştie că programa la disciplină indică ce noţiuni, teorii, teoreme, legi etc. trebuie să fie asimilate în cadrul acestui obiect, iar curriculumul la disciplină determină ce fel de cunoştinţe, aptitudini şi deprinderi îşi va cultiva elevul după un ciclu integral de studii. Doar manualul este în stare să indice nivelul cunoştinţelor acumulate, însă el nu poate fixa nivelul deprinderilor şi aptitudinilor formate. Prin urmare, fiecare profesor determină care ar trebui, după părerea lui, să fie nivelul acestor cunoştinţe. Este vorba de o situaţie în care diferite instituţii de învăţămînt au diferite cerinţe. O astfel de programă va unifica exigenţele pentru toate şcolile, pentru toţi profesorii şi pentru toţi elevii; ea poate servi ca standard la disciplina dată.

În al doilea rînd, credem că e deja timpul ca la pregătirea itemilor pentru evaluare să participe profesori de liceu şi universitari, specialişti din domeniul respectiv. Pentru elaborarea acestei baze de date, Ministerul Educaţiei şi Ştiinţei va crea o comisie, la fiecare disciplină, selectînd riguros itemii propuşi. La formularea şi trierea lor se va lua în consideraţie:

- programa la disciplina dată;
- curriculumul;
- manualul de bază, propus de M.E.Ş.;
- culegerile de probleme şi lucrări de laborator la respectiva disciplină.

Ar fi bine ca aceşti itemi să fie publicaţi. Nu trebuie să îngrijoreze pe nimeni faptul că elevii îi vor cunoaşte pînă la examen. Respectiva bază de date va cuprinde integral materialul de studiu; dacă elevii vor putea rezolva aceste sarcini, înseamnă că ei au studiat şi cunosc disciplina dată. (Aflîndu-mă în România, în anii 1996 şi 1997, am văzut publicate culegeri de teste pentru examenele de admitere la facultate. Volumul lor era impunător. Incredibil că vreun elev ar fi fost în stare să memorizeze toate răspunsurile. Singura posibilitate era ca el să înţeleagă cum se rezolvă astfel de teste. Aşa trebuie să procedăm şi noi).

În al treilea rînd, examenul de BAC se va desfăşura în condiţii normale, din punct de vedere psihologic, deoarece fiecare elev va şti dinainte ce se cere de la el, testul încetînd să mai fie o sperietoare pentru examinaţi şi părinţi. În context, vrem să vă amintim că, la noi, mulţi profesori de liceu aşteaptă

cu îngrijorare probele de BAC, acestea fiind imprevizibile.

În al patrulea rînd, credem că e timpul să excludem examenul de admitere la facultate, cel puțin în forma lui actuală, deoarece într-un interval temporal foarte scurt au loc două examene identice. Noi propunem ca testul de admitere la facultate să fie efectuat după aceeaşi programă asistată de computer, ca şi la BAC, dar numai pentru următorii candidați:

- care au avut o pauză de un an (şi mai mult) între BAC şi admitere, deoarece în acest timp are loc o pierdere substanțială a cunoştințelor şi aptitudinilor acumulate, ceea ce se va răsfrînge asupra reuşitei sale;
- care au studiat într-o instituție de învățămînt de un alt profil (nu au susținut examen la BAC la disciplinele de bază pentru facultatea aleasă).

Mai mult ca atît, înscrierea la facultate în grupele bursierilor de stat trebuie să fie deschisă. Candidatul va depune actele la comisia de admitere a instituției de învățămînt, optînd pentru o anumită facultate şi specialitate; datele cu privire la performanțele sale (rezultatele BAC-ului), precum şi cele referitoare la probele respective (de specialitate) vor fi introduse în calculator. O programă specială va calcula rating-ul studentului şi-l va plasa în lista concurenților. Dacă el va întruni minimumul de exigențe, atunci datele lui vor fi înscrise în calculator; dacă nu, atunci el poate să-şi propună dosarul pentru înscrierea la facultate contractual ori să meargă la o altă instituție. Listele cu candidați şi rezultatele acestora vor fi afişate zilnic pe un panou special. Fără să lase dosarul la comisia de admitere, concursantul poate să se prezinte la mai multe instituții de învățămînt. După expirarea termenului de concurs, va avea loc înscrierea propriu-zisă, cei ce au fost admişi prezentînd actele pentru înmatriculare. Nu este nici o problemă, dacă unul şi acelaşi candidat va trece concursul în mai multe instituții. El va alege numai una, prezentîndu-şi doar acolo actele necesare, iar în instituția în care nu se va prezenta, următorul după listă îi va ocupa locul.

În al cincilea rînd, credem că vom putea economisi resurse financiare considerabile. Din practica noastră se ştie că o programă de evaluare asistată de calculator poate fi utilizată pe parcursul a 10-13 ani. În acest caz, nu va fi nevoie ca în fiecare an să se convoace echipe de specialişti pentru elaborarea testelor, precum şi altele, ai căror membri vor examina şi aprecia rezultatele evaluării.

În luna decembrie, anul 1999, am prezentat la Ministerul Educației şi Ştiinței un proiect în care explicam oportunitatea introducerii unui nou sistem de evaluare. Cu părere de rău, propunerile noastre au rămas fără nici un răspuns. Prin intermediul acestei publicații, dorim să inițiem o discuție deschisă, cu concursul tuturor factorilor de decizie din M.E.Ş. şi al opiniei publice, în problema abordată mai sus. Propunerile noastre pot demara elaborarea şi implementarea unui sistem modern şi eficient de evaluare, eliminîndu-se ambiguitățile, pe care toți le critică, dar nimeni nu depune nici un efort ca să le elimine.

Din colaborare se naşte progresul, iar din discuţie - înţelegerea.

/Andrea Majocchi/

PONDEROSA VOX

Şcoala trebuie să formeze imagini congruente despre realitate...

Începînd cu acest număr al revistei, vă propunem o nouă rubrică - Ponderosa Vox - în cadrul căreia veţi cunoaşte personalităţi marcante, ale căror voci au pondere în ţară şi în străinătate. Primul care ne-a onorat cu prezenţa sa la "Didactica Pro..." este dl Constantin CUCOŞ, invitat al Şcolii de vară pentru formatori, organizată de C. E. PRO DIDACTICA în perioada 29 iunie – 1 iulie.

*Profesorul **C.Cucos** (în centru) cu formatorii C.E. Pro Didactica*

Constantin CUCOŞ este profesor universitar în cadrul Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Universitatea "Al. I. Cuza" din Iaşi. A efectuat stagii de cercetare şi documentare: Biroul Internaţional al Educaţiei – UNESCO, Geneva, Elveţia (1991); Universitatea Aristotel, Salonic, Grecia (1993); Universitatea Lille I, Franţa (1995); Universitatea din Bologna, Italia (1996); Universitatea din Savoie, Chambery, Franţa (1997); Universitatea din Geneva, Elveţia (1997); Universitatea Paris X, Franţa (1998); Universitatea Paris VIII, Franţa (1999); Institutul de formare SLO Specialisten in Leerplanonwikkeling, Enschede, Olanda (1999); Universitatea din Warwick, Coventry, Anglia (1999).

Volume de autor: *Pedagogie şi axiologie*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1995; *Pedagogie. Reconsiderări, evaluări, interpretări*, Editura Universităţii "Al. I. Cuza", Iaşi, 1995; *Pedagogie*, Editura "Polirom", Iaşi, 1996; *Educaţia religioasă. Conţinut şi forme de realizare*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1996; *Minciună, simulare, contrafacere. O perspectivă psihopedagogică*, Editura "Polirom", Iaşi, 1996; *Istoria gîndirii pedagogice*, Editura Universităţii "Al. I. Cuza", Iaşi, 1997; *Educaţia religioasă. Repere teoretice şi metodice*, Editura "Polirom", Iaşi, 1999. *Educaţia. Dimensiuni culturale şi interculturale,* Editura "Polirom", Iaşi, 2000.

A publicat peste 80 de studii în volume colective şi în reviste de specialitate. Din anul 1995 este membru al International Association for Intercultural Education, iar din 1996 a devenit membru al colegiului editorial al European Journal of Intercultural Studies. De asemenea, este vicepreşedinte al Consiliului Naţional al Formării Continue şi director al Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic din cadrul Universităţii "Al. I. Cuza" din Iaşi.

Domenii de competenţă: filozofia educaţiei, pedagogia culturii, educaţia religioasă, pedagogia generală.

Actualmente, se vehiculează intens ideea unei crize a culturii. În una din prelegerile Dvs. spuneaţi însă că e vorba, de fapt, despre o criză a noastră, a capacităţii noastre de a înţelege cultura. Cum credeţi că se manifestă această criză în învăţămînt?

Da, este adevărat, consider că asistăm la o criză a culturii din perspectiva receptării acesteia, şi nu a producerii de noi fapte de cultură. Dacă există o criză a culturii, aceasta se datorează poziţionării noastre proaste faţă de ea. Nu cultura este în criză, ci noi sîntem în criză. Receptivitatea noastră faţă de cultură este în criză. Avem numeroşi stimuli culturali în preajmă, dar trebuie să-i distingem pe cei valizi de cei nonvaloroşi. Educaţia (printre altele) trebuie să facă: să ne înveţe a ne orienta autonom în peisajul nostru cultural, să ştim a resemnifica permanent faptele de cultură. Nici cultura nu este statică, nici noi, receptorii, nu sîntem într-o astfel de stare. Trebuie să ne mişcăm odată cu ea. Criza axiologică a învăţămîntului derivă din faptul că el nu pregăteşte oamenii

pentru cultura existentă sau cea care va apare, ci pentru o cultură care a fost, ba şi este chiar revolută. Normal, faptul cultural existent se clădeşte pe ceva care a mai fost. Dar a rămîne la "îngînarea" trecutului este prea puţin pentru un învăţămînt modern.

Din punct de vedere axiologic, funcţiile şcolii sînt de conservare a unor valori şi de reconstrucţie a altora. Cum se realizează de fapt aceste funcţii? Care este certitudinea că nu ne limităm doar la prima, iar pe cea de-a doua o modificăm în spiritul lui Derrida?

Funcţiile conservative şi cele reconstructive privind valorile în şcoală sînt complementare şi prezente la nivelul instituţiilor de învăţămînt. Există o dinamică permanentă între cele două funcţii, în sensul că ele se corelează şi se completează reciproc. Cîteodată, şcoala trebuie să pună accentul pe transmisia capitalului cultural decantat, alteori, ea trebuie să le pună în chestiune. Depinde de circumstanţe, de etapele psihogenetice ale publicului şcolar. Oricum, şcoala trebuie să formeze imagini congruente despre realitate (chiar dacă ele sînt deschise), şi nu păreri fulgurante, schimbătoare, excesiv de relativizante. Anumite certitudini trebuie transmise. Altfel apar disiparea, instalarea nonsensului, abisului. "Postmodernizarea" şcolii nu este de aceeaşi factură cu cea produsă în literatură. Cu imaginarul te poţi juca; cu realitatea (copilului, societăţii etc.) nu!

Perplexitatea realităţii îşi confirmă viabilitatea şi prin paradoxul şcolii: educaţia se desfăşoară hic et nunc, iar valorile pe care le promovează îşi vor spune cuvîntul în viitor. Există riscul ca peste un timp aceste valori să nu mai fie valabile. Cum s-ar putea anticipa şi reduce emergenţa acestui fenomen?

Instituţia şcolară acţionează într-un mod paradoxal: ea pregăteşte individul acum, pentru o realitate care apare mai tîrziu. Valorile preconizate nu se vor actualiza întotdeauna. Viitorul poate aduce numeroase surprize din acest punct de vedere. De aceea, şcoala trebuie să pregătească persoana pentru mai multe scenarii deschise, pentru o pluralitate a valorilor, încît nu pe conţinuturile valorice se va pune accentul, ci pe capacităţi şi atitudini de raportare la valori. În momentul în care individul este învăţat să judece şi să semnifice valorile în genere, atunci viitorul este salvat.

Valoarea educaţională are ca scop major formarea individului pentru umanitate. Iar incongruenţa valorilor educaţionale, de cele mai dese ori, conduce la apariţia conflictelor. Cum credeţi că poate fi atenuat conflictul dintre valorile educaţionale promovate de şcoală şi cele ale mediului social ?

Două ar fi căile de atenuare a conflictelor valorice. Valorile spaţiului informal (social) să fie corelative spaţiului educaţional (ceea ce este foarte greu, pentru că una învaţă omul în şcoală, şi alta află din viaţa reală). Convergenţa nu este posibilă, întrucît societatea este structurată uneori şi pe valori false. Rămîne a doua variantă: ca şcoala să prefaţeze, într-un fel, valorile din societate, inclusiv prin experimentarea unor valori diverse, chiar conflictuale. Elevii nu trebuie să fie formaţi pentru valori statice, ci pentru valori mutabile, polimorfe, deschise.

În Republica Moldova, educaţia religioasă este o problemă controversată şi mult disputată. Ce aţi putea să ne spuneţi, în acest sens, de experienţa României?

În România, religia a devenit disciplină de învăţămînt. Potrivit Legii generale a învăţămîntului, fiecare elev sau tutore al acestuia poate alege acea confesiune în perimetrul căreia să se informeze şi să se formeze corespunzător (după cum poate şi refuza studiul religiei). Avem deja profesori de religie specializaţi, cu predispoziţii didactice, formaţi în cadrul facultăţilor de teologie din ţară. Alte probleme, cu incidenţă practică, se cer a fi soluţionate în perspectiva imediat următoare pentru îmbunătăţirea predării religiei. Este greu de fixat o ordine de priorităţi; însă privind problemele global, nu trebuie ocolite următoarele aspecte: posibilitatea extinderii educaţiei religioase la nivel liceal - prin activităţi atît formale cît şi extraşcolare, profesionalizarea didactică a tuturor celor care predau religia (inclusiv a inspectorilor de religie, care nu toţi au pregătirea psihopedagogică adecvată), structurarea sau ameliorarea manualelor pentru toate clasele, revizuirea unor conţinuturi nespecifice (cele de istorie, literatură etc.) în perspectiva conturării unei largi culturi religioase (căci educaţia religioasă poate fi continuată sau consolidată şi la orele de istorie, literatură etc.), realizarea unor articulări interdisciplinare şi a unui consens axiologic (în ideea că ceea ce se prezintă la o disciplină să nu fie negat la religie, şi invers), deplasarea accentului de la caracterul informativ la cel formativ al acestei laturi a educaţiei şi, nu în ultimul rînd, realizarea unei conlucrări efective - fără prejudecăţi sau aroganţe - între clerici şi laici.

Informaţia a devenit o putere deosebită în lumea actuală. Gestionarea acesteia se realizează inclusiv prin practicile didactice. În şcoală nu numai se dă ceva elevului, dar se şi ocultează, se deformează sau se ascunde intenţionat adevărul (din raţiuni zise didactice, psihologice, deontologice, ideologice etc.). Ca dascăli, putem deveni pe nesimţite manipulatori (transmitem elevilor aceleaşi modele de gîndire, de simţire, de valorizare a lucrurilor). Remediul? Să-i învăţăm pe elevi să gîndească singuri, independent. Să-i învăţăm să gîndească. Să-i învăţăm să înveţe. Să-i învăţăm să uite, la un moment dat, ceea ce au învăţat!

Eludarea intenţionată a adevărurilor ştiinţifice, care conduce inevitabil spre un învăţămînt lacunar, se repercutează asupra întregii societăţi. Cum s-ar putea reduce/ evita impactul ocultizării informaţionale?

La noi, învăţămîntul a făcut paşi mari spre unul de factură persuasivă, incitativă. Curriculumul şcolar este flexibil, cu numeroase deschideri pentru particularizări şi circumstanţieri. Caracterul manipulator al învăţămîntului s-a dezinstituţionalizat (să ne aducem aminte de ceea ce a fost înainte de 1989). Dacă mai există o manipulare, aceasta este de factură reziduală (mentalitatea actorilor implicaţi în educaţie) sau de natură metodică (ce ţine de instrumentele intrinseci travaliului de predare-învăţare).

Un învăţămînt manipulator nu realizează mai curînd "spălarea creierilor" decît formarea unei personalităţi deschise? Ce părere aveţi despre trecerea de la învăţămîntul de tip manipulator la învăţămîntul persuasiv ?

Construcţia identităţii culturale, individuală sau colectivă, presupune o mare flexibilitate şi mobilitate. Sînt numeroase oscilaţiile între, pe de o parte, închidere, repliere şi rabatere asupra sinelui, acumulări şi stocări autarhice şi, pe de altă parte, deschidere, debordare spirituală, tatonare a altuia şi împlinire prin alţii. Cele două stări sînt alternante, contradictorii, dar posibile şi de dorit în formarea personalităţii. Trebuie să observăm că nu numai deschiderea către alteritate trebuie valorizată, ci şi închiderea spre sine, coagularea unei integrităţi culturale reprezintă un pol cu aceeaşi forţă de interes. Centrarea şi descentrarea spirituală, asimilarea propriilor referinţe valorice, ca şi acomodarea cu altele, sînt procese corelative, contradictorii, care sporesc cuprinderea culturală a fiinţei. E nevoie să trecem de la o viziune statică a deschiderii sau închiderii la o perspectivă dinamică, dialectică, pulsatorie a raportului închidere-deschidere culturală. Importantă nu este deschiderea în sine sau închiderea, luate izolat, ci echilibrul dinamic dintre ele, ca şi adecvarea acestui raport la circumstanţe date. Orice închidere spirituală, înţeleasă ca o formare pentru perimetrul unei culturi, trebuie să conţină în ea, în orice moment, permeabilitatea deschiderii către impulsiuni din afară. Este obligatoriu însă ca prin această strategie să se păstreze permanent coerenţa existenţială, la nivel individual sau colectiv, nesupralicitînd glisările interculturale. Avem de a face, deci, cu un parcurs ciclic, cu închideri şi deschideri spirituale succesive, catalizatoare şi îmbogăţitoare.

Dialectica închidere - deschidere culturală este una foarte complexă. Care credeţi că sînt repercusiunile preluării mecanice şi fără discernămînt a patternurilor culturale ale altor societăţi asupra educaţiei?

Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic este acea unitate funcţională a universităţilor din România care asigură formarea iniţială şi continuă a cadrelor didactice. Deocamdată sîntem la început, ne luptăm cu mentalităţi şi gesticulaţii învechite (unii cred că dacă ai competenţe din punct de vedere academic, eşti performant şi din punct de vedere pedagogic). Încercăm să impunem ideea că una e să ştii ceva într-un anumit domeniu, şi alta e să explicitezi didactic ceea ce cunoşti. Avem, deci, aceleaşi probleme ca şi colegii noştri pedagogi din Republica Moldova.

Ştim că sînteţi director al Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic. Ne puteţi spune care sînt direcţiile prioritare de activitate ale respectivului departament? Cum se desfăşoară demersul didactic în scopul formării continue a profesorilor şi studenţilor?

Este a treia dată cînd vin în Moldova. În cele două călătorii anterioare am avut unele şocuri (de ordin conceptual – mă refer la terminologia pedagogică, şocul lingvistic – în Chişinău se vorbeşte preponderent rusește). Şocul cultural actual constă în aceea că…nu am avut nici unul! Sînt plăcut impresionat de ceea ce intenţionează şi realizează Centrul Educaţional PRO DIDACTICA. Aş putea chiar spune că sînteţi un model şi pentru organizaţiile nonguvernamentale de profil din România, o instituţie de calibru, cu oameni inimoşi, bine pregătiţi şi pionieri în schimbarea paradigmelor psihopedagogice. Vă felicit pe toţi şi vă doresc mult succes!

Consemnare: Dana **TERZI**

Deoarece aţi vorbit despre "şocul cultural", sîntem curioşi să aflăm care a fost pentru Dvs. "marea surpriză" în perioada sejurului în Republica Moldova?

Lumea nu e a cui o străbate cu piciorul, ci a cui o înțelege cu gîndul.

/J. Joubert/

BAC-ul în țările Europei

ROMÂNIA: BACALAUREAT – 2000

Examenul de bacalaureat în România se desfăşoară potrivit Regulamentului aprobat de Ministerul Educației Naționale. Documentul stipulează principiile de organizare şi desfăşurare a examenului. Examenul constituie modalitatea esențială de evaluare a sistemului de învățămînt liceal, a nivelului de cultură generală şi de specialitate atins de absolvenții de liceu. În fiecare an şcolar M.E.N. organizează două sesiuni de bacalaureat. Coordonarea pe plan național privind organizarea bacalaureatului este asigurată de Comisia Națională de Bacalaureat, care se constituie anual, în fiecare județ – comisii județene, iar în fiecare liceu se organizează cîte o comisie de bacalaureat, coordonată de un preşedinte numit de M.E.N. prin ordinul ministrului.

Comisiile de bacalaureat din licee se compun, de regulă, din:

- Preşedinte – cadru didactic universitar de predare, avînd titlul ştiințific de doctor;

- Vicepreşedinți – directori sau directori adjuncți, profesori de gradul I;
- Secretar – cadru didactic sau secretar de la alt liceu decît cel în care se desfăşoară bacalaureatul;
- Membri – cîte doi profesori de specialitate pentru fiecare obiect de studiu, care provin de la alte licee şi, în măsura posibilităților, din altă localitate.

Pentru probele scrise se stabilesc variante de subiecte (probleme) din care se aleg, prin tragere la sorți, subiectele probei scrise (inclusiv cele de rezervă). Ele se stabilesc ținîndu-se seama de următoarele criterii: să fie în concordanță cu conținutul programelor, să fie astfel formulate, încît tratarea lor să angajeze cît mai multe posibilități de analiză, de abstractizare şi de generalizare a candidaților, stimulînd competențele acestora.

Aproximativ 170 mii de liceeni au participat anul acesta la examenul de bacalaureat. Absolvenții claselor a XII-a au susținut trei probe comune: limba română scris, limba română oral şi limba modernă, la care s-a adăugat o probă la alegere, obligatoriu din profilul studiat, alta din aria curriculară corespunzătoare specializării şi o a treia probă din altă arie curriculară.

Probele scrise şi orale s-au desfăşurat în perioada 25 iunie – 7 iulie. Pe 9 iulie se afişează rezultatele parțiale, iar pe 13 – cele finale, în urma examinării eventualelor contestații.

Subiectele pentru probele orale la bacalaureat au fost anunțate în prealabil prin intermediul Internetului. Inspectoratele şcolare județene au multiplicat subiectele şi le-au transmis în şcolile care n-au acces la Internet.

Profesorii examinatori au urmărit coerența argumentelor şi corectitudinea răspunsurilor, calitatea

şi fluenţa expunerii. Ambii profesori au avut propriul borderou de lucru. Nota finală acordată este negociată, după ce fiecare examinator a calculat propriul punctaj, în baza criteriilor de evaluare.

Profesorii au constatat, în comparaţie cu alţi ani, o rigoare mai mare în elaborarea subiectelor, adecvate nivelului elevilor: au fost înlăturate subiectele cu un înalt grad de dificultate şi s-a pus accent mai mult pe latura formativă. O altă constatare ţine de faptul că liceenii sînt preocupaţi de buna lor pregătire, deoarece media de la acest examen va conta la admitere la facultate.

FRANŢA: BACALAUREAT – 2000

În Franţa există trei forme de bacalaureat: general (53% din numărul total de candidaţi), tehnologic (30%) şi profesional (17%).

Pentru a susţine examenul de bacalaureat, în acest an s-au înscris aproximativ 644 mii de candidaţi din peste 3 mii de licee. Spre deosebire de alte ţări, Franţa are un număr relativ mare (5%) de candidaţi extraşcolari. În această categorie intră foştii liceeni, care n-au reuşit la alte sesiuni, care studiază individual şi cei ce nu au posibilitatea să frecventeze şcoala.

Conform datelor Ministerului Educaţiei Naţionale, printre multiplele statistici, întîlnim şi curiozităţi. Cel mai tînăr candidat a fost de 14 ani, iar cel mai în vîrstă – 66 de ani (Astfel se adevereşte zicala: "Învăţăm toată viaţa").

Organizarea şi desfăşurarea examenului de bacalaureat sînt supravegheate direct de ministerul de resort prin intermediul inspectorilor, el fiind considerat unul important şi bucurîndu-se de o atenţie deosebită. Chiar dacă subiectele probelor se anunţă în luna iunie, pregătirea lor durează aproximativ un an de zile. În Franţa examenul de bacalaureat se desfăşoară în două trepte. În situaţia în care, după rezultatele obţinute de la probele obligatorii şi opţionale, candidatul obţine media între 8 şi 10 (din 20; mai jos de 8 – respins, 10 şi mai mare – admis), el are dreptul să se prezinte la a doua etapă, oferindu-i-se încă o şansă de a-şi majora media prin susţinerea a încă două probe orale. Ele pot fi din cele scrise, alese din prima etapă, cu excepţia limbii franceze. Numai cele mai bune note din ambele etape se vor lua în calcul de către comisie (juriu) pentru a fixa media definitivă.

Un alt element specific ar fi valabilitatea notelor (conservarea lor) pentru alte sesiuni timp de cinci ani. Această prevedere din regulament este aplicată, de asemenea, în cazul candidaţilor cu handicap, celor grav bolnavi sau sportivilor de performanţă.

Disciplina se respectă riguros în timpul examenului. Dar dacă vreun candidat este prins în flagrant delict, el nu va fi eliminat din sală. Acest lucru are loc doar în cazul în care se depistează substituirea de persoană sau unele nereguli ce afectează buna desfăşurare a examenului.

Decizia juriului (comisiei de notare) este definitivă. Nici o modificare nu poate fi introdusă, dacă notarea s-a făcut în conformitate cu instrucţiunile în vigoare. Caracterul suveran al comisiei garantează independenţa acesteia.

BACALAUREATUL ÎN IRLANDA

Examenul de Bacalaureat în Irlanda (School Leaving Examination) este supravegheat şi administrat de Departamentul pentru Examinare şi Inspectorate, care conlucrează cu autorităţile liceelor. Probele susţinute de elevi vor fi verificate de circa 2800 de examinatori.

Testele sînt concepute de inspectorii departamentului, aceştia fiind asistaţi la fiecare subiect de specialişti competenţi în domeniu (în special, profesori).

Subiectele de examinare variază de la un an la altul, însă formatul foii de examinare rămîne acelaşi. Dacă se preconizează modificări esenţiale în structura generală a foii de examinare ori sînt introduse schimbări în planul de învăţămînt şi în programele de studii, departamentul oferă liceelor şi examinatorilor mostre ale noului format.

În cazul elevilor care au frecventat şcoli specializate departamentul este dator să-i ofere liceului detalii suplimentare, verificate de examinatori.

Fiecare centru de examinare are în componenţa sa un administrator, numit de Departamentul

Educației, care supraveghează desfăşurarea probelor. El are mai multe obligațiuni, cum ar fi: distribuirea foilor de examinare, asigurarea corectitudinii procesului de examinare (începutul şi sfîrşitul probelor în timpul regulamentar, climatul favorabil etc.).

În fiecare an departamentul aduce la cunoştință administrațiilor liceelor regulile de desfăşurare a probelor. Înainte de începerea examenelor, elevii sînt familiarizați cu ele, astfel anticipîndu-se eventualele dificultăți.

De obicei, examinatorii-asistenți sînt profesori cu multă experiență în domeniu, dirijați de examinatorii-consultanți, de asemenea, profesori. Procesul este supravegheat integral de un examinator-şef, de regulă, un inspector din departament.

Pentru a asigura corectitudinea în aprecierea elevului, pentru fiecare examinare se pregăteşte o schemă specială de notare. Fiind mult mai detaliată decît simpla notare a elevilor, ea permite aprecierea fiecărui răspuns în parte, dar şi eventuale variante de răspuns.

Schema de apreciere este concepută de o echipă de examinatori care discută riguros subiectele şi îşi prezintă argumentele în fața organizațiilor de profesori sau a altor persoane interesate. Ulterior, sistemele de examinare a fiecărui subiect sînt publicate de departament.

Întreg procesul este monitorizat de examinatorul-şef şi de examinatorii-consultanți. În cazuri particulare, pe parcursul desfăşurării procesului de notare a elevilor, examinatorii propun unele lucrări pentru o verificare suplimentară. De asemenea, se efectuează statistici ale reuşitelor elevilor, în scopul asigurării monitoring-ului curent al procesului de apreciere.

Elevii cu handicap sînt acceptați la examene, dar este necesar să se efectueze în prealabil anumite aranjamente. Departamentul are obligația să le ofere liceelor detalii privind examinarea unor astfel de copii ori să organizeze un comitet special. De asemenea, se elaborează un regulament şi pentru elevii care au avut vreun accident înaintea sau în perioada examenelor. Oricum, departamentul trebuie să monitorizeze atent procesul de testare, ca acesta să fie echitabil şi onest.

După ce examinatorul a completat actul de apreciere a lucrării elevului şi a efectuat toate verificările necesare, datele vor fi înscrise într-un tabel general. Documentele de acest fel se transmit la secția de examinare, unde corectitudinea lor este verificată minuțios.

Notele generale ale elevilor pentru fiecare component al subiectului (oral, auditiv, practic etc.) se introduc într-un program special pe calculator, ca apoi, pentru a se evita erorile, datele să fie verificate încă o dată, de un alt operator.

Inițial, liceul şi elevul nu primesc decît formularul prealabil al examinării: o copie pentru fiecare elev şi una care se va păstra în liceu.

În săptămîna imediat următoare analizei rezultatelor, departamentul remite liceelor un act, numit "linie ajutătoare". În fiece an Consiliul Național al Părinților, de asemenea, emite un astfel de act, foarte util pentru elevi şi părinți. "Linia ajutătoare" oferă sfaturi şi directive privind susținerea examenelor.

Cînd departamentul are rezultate finale certe, atunci un administrator numit din oficiu organizează întîlniri cu elevii, la care autoritățile liceelor nu asistă. În cadrul acestora se discută dorințele şi oportunitățile liceenilor pentru continuarea studiilor în instituțiile de învățămînt superior.

Traducere şi adaptare: Dan **BOGDEA**

Pregătirea managerilor şcolari în S.U.A.

Oleg **BURSUC**

I. ELEMENTE GENERALE

Actualmente, sistemele educaţionale din spaţiul postsocialist se află într-un amplu proces de reformare. În acest context, devine tot mai accentuată aspiraţia de a analiza situaţia în domeniu pe plan mondial, apoi de a racorda realizările respective la specificul local.

În continuare vom încerca să expunem anumite informaţii referitoare la procesele de pregătire iniţială şi continuă a managerilor din sistemul educaţional al S.U.A., informaţii care au fost selectate şi structurate în cadrul unei cercetări postdoctorat la Columbia University din New York.

Politica educaţională a S.U.A. este o reflectare fidelă a *sistemului democratic* al acestei ţări. Educaţia în S.U.A. este organizată, guvernată şi oferită în conformitate cu anumite principii, cele mai importante dintre ele fiind următoarele:

- Sistemul educaţional al S.U.A. este unul descentralizat care garantează promovarea principiilor democratice la toate nivelurile de activitate educaţională. Împuternicirile guvernării sînt împărţite raţional pe niveluri: naţional, statal, local şi instituţional.
- Statul asigură dreptul instituţiilor educaţionale la *gestionarea propriilor resurse* materiale şi financiare.
- Managerii din sistemul educaţional al S.U.A. au prerogative destul de mari în procesul de dirijare a instituţiei, dar sînt totuşi limitaţi de legislaţie în ceea ce priveşte raportul cu structurile ierarhic superioare. De asemenea, există anumite restricţii şi responsabilităţi în domeniul relaţiilor cu subalternii.

Este încurajat *caracterul pragmatic* al educaţiei.

Deşi pare surprinzător, prin diversitatea multiplelor forme organizaţionale, sistemul educaţional al S.U.A. exclude totuşi *orice posibilitate de anarhism sau dezorganizare.*

Pentru a face faţă imperativelor timpului, managerii din sistemul educaţional al S.U.A. au nevoie de o excelentă pregătire - atît în plan teoretic, cît şi în cel al abilităţilor de conducere practică şi de realizare a unei colaborări interpersonale eficiente. Acest deziderat este implementat printr-un cuprinzător program de pregătire iniţială şi continuă a managerilor din sistemul educaţional al S.U.A.

II. PREGĂTIREA INIŢIALĂ A MANAGERILOR

Pregătirea iniţială a managerilor pentru sistemul educaţional se efectuează în cadrul universităţilor cu profil pedagogic. Una din cele mai prestigioase instituţii de acest gen din lume este considerată Columbia University din New York. În *1898*, Teachers College devine o instituţie *afiliată la Columbia University*, dar îşi păstrează statutul de şcoală independentă din punct de vedere financiar, cu un grad avansat de autonomie administrativă.

Actualmente, *Teachers College, Columbia University*, este o instituţie specializată numai în instruirea aspiranţilor la titlurile de master sau de doctor în ştiinţe. În anul de studii 1999 - 2000 numărul acestora era de aproximativ 5000. În fiecare semestru, instituţia asigură condiţii pentru desfăşurarea unui anumit volum de cercetări postdoctorat efectuate de persoane din diferite state ale lumii. De asemenea, aici ei au posibilitatea de a utiliza resursele instituţiei pentru a-şi finaliza tezele.

În anii 1996, 1997, 1998 Teachers College s-a clasat pe *prima poziţie în ierarhia celor mai performante instituţii educaţionale* din S.U.A.; în 1999 Teachers College este pe locul al doilea după Harvard University.

Ca şi în alte instituţii educaţionale, la Teachers College se acordă o mare atenţie procesului de orientare în problemele de carieră a studenţilor (inclusiv, a viitorilor manageri din sistemul educaţional). Career Service Center preia de la oficiul de admitere baza de date referitoare la studenţi, acestea fiind îmbinate cu informaţiile oferite de secretariatele departamentelor, astfel constituindu-se o nouă bază de date despre proiectata carieră a studenţilor. La rîndul lor, ei au acces la serviciul respectiv, formulînd opţiuni pentru a-şi găsi un anumit loc de lucru, preferenţial, după absolvirea universităţii. Centrul transmite informaţiile despre studenţii instituţiei respective la diferite centre de angajare şi la districtele

locale din domeniul educației. Acestea, la rîndul lor, analizează candidaturile prezentate şi selectează cadrele care corespund cel mai bine necesităților locale: informația referitoare la posibilitatea de angajare este direcționată spre Career Service Center şi prezentată în mod individual fiecărui aspirant la un post didactic sau managerial. Dacă vreunul dintre ei nu acceptă oferta, atunci sus-numitul centru va căuta alte variante acceptabile. Suplimentar, în cadrul lui se organizează training-uri de angajare în serviciu.

Departamentul Organizare şi Leadership *Teachers College, Columbia University* şi-a asumat misiunea de a educa, a antrena, a oferi consultanță, a presta servicii specializate actualilor şi viitorilor lideri, administratori, cercetători, educatori, politicieni din întreaga lume. În acest context, sînt organizate în permanență diverse workshop-uri pentru managerii din sistemul educațional din arealul metropolitan New York. De asemenea, departamentul oferă servicii şi consultanță aspiranților la posturi administrative din domeniile educațional şi cel al ocrotirii sănătății.

În continuare vom prezenta o informație referitoare la elementele strategice comune în tehnologiile didactice aplicate în procesul de pregătire inițială a viitorilor manageri din sistemul educațional la Teachers College, Columbia University.

- În momentul înscrierii la cursul respectiv, studenților li *se distribuie proiectul de activitate pe semestru*, cu indicarea obiectivelor cursului, temelor ce vor fi analizate la fiecare lecție, strategiilor didactice ce vor fi aplicate, sarcinilor pe care trebuie să le îndeplinească studentul, criteriilor de evaluare; lor li se comunică parola pentru rețeaua electronică a universității, aşa încît să poată accesa pagina web ce conține informații ample referitoare la cursul dat.
- Studenții *pregătesc acasă materialul teoretic* pentru lecția ulterioară conform indicațiilor bibliografice expuse de profesor în proiectul cursului. Suplimentar, se elaborează - fie în mod individual, fie în mod colectiv - anumite rapoarte, fişe, eseuri referitoare la materialul teoretic care va fi abordat în cadrul lecțiilor sau privitoare la studiul de caz ce va fi analizat.
- În faza inițială a lecției, se lucrează în echipă, *trecîndu-se în revistă conceptele fundamentale* ale teoriei examinate, elucidîndu-se unele momente contradictorii în prezentarea diverselor teorii, profesorul expunînd unele elemente particulare sau complementare comentariilor studenților.
- În continuare, grupa se divide în *echipe* a cîte 4 - 5 persoane, fiecare numind un lider responsabil de facilitarea activității în echipă. La fiece lecție liderii echipelor se schimbă prin rotație. În *timpul orelor* studenții analizează în cadrul echipelor fişele personale elaborate de fiecare membru, discută asupra problemei date, studiază literatură teoretică pentru a afla noi posibilități de soluționare a problemei, îl consultă, dacă e necesar, pe profesor. Sub conducerea liderului de echipă, se va trece la elaborarea fişei comune şi la schițarea unui raport asupra problemei respective, cu indicarea concretă şi mai detaliată a activităților ce ar trebui să fie efectuate pentru a se găsi soluțiile pertinente. Membrii echipei se vor întruni în afara orelor de curs (sau vor colabora prin Internet) pentru a redacta proiectul. La lecția următoare acesta va fi prezentat profesorului, pentru evaluare. *Evaluarea este strict confidențială*. În cadrul respectivelor activități studenților li se dezvoltă astfel de calități de lider cum ar fi: deprinderi de a analiza din diverse puncte de vedere aceeaşi situație, de a fi tolerant şi politicos în raport cu partenerii săi de activitate, de a conduce şedințele, de a găsi soluții optime pentru diverse situații şi de a lua decizii ținînd cont de metodicele didactice, de a motiva şi de a stimula activitatea creativă a colegilor.
- În anumite etape ale cursurilor, studenților li se solicită să se adune în echipe şi să inițieze *cercetări didactice în instituții educaționale* (pentru fiecare curs - cîte o investigație în diferite instituții educaționale). Studenții fie că vor selecta date referitoare la problemele de organizare a instituțiilor educaționale, vor stabili elementele principale, precum şi cele discutabile ale unei astfel de organizări, vor formula ipoteze cu privire la modernizarea organizației (pentru cursul condus de profesorul M. Orr), fie că vor sintetiza date referitoare la toate componentele activității, desfăşurată într-o anumită instituție, şi vor elabora un proiect de modernizare a acesteia, fie că vor examina cel puțin o zi de lucru a directorului unei instituții educaționale (pentru cursul condus de profesorul C. Richards) sau vor contura un design al instituției respective conform unor criterii stabilite anterior, propunînd în continuare un nou design, conform recomandărilor teoretice analizate în cadrul lecțiilor sau selectate din literatura de specialitate (pentru cursul condus de profesorul F. Smith). Fiecare echipă elaborează un raport final cu privire la respectiva cercetare, acesta fiind redactat şi *prezentat în fața colegilor* la ultimele lecții din semestru. Fiecare echipă este evaluată de colegi în conformitate cu criteriile stabilite în proiectul cursului. Raportul constituie şi un element de estimare confidențială din partea profesorului. În cadrul acestor activități, viitorilor manageri li se dezvoltă abilitățile de utilizare a metodologiei de cercetare ştiințifică în cadrul sistemului educațional (înaintarea ipotezelor, proiectarea activităților de cercetare, utilizarea diverselor metode de investigare, acumularea, prelucrarea şi interpretarea datelor, elaborarea concluziilor, diseminarea rezultatelor), de delegare a responsabilităților în cadrul activităților colective, de colaborare profesională între diferiți agenți ai sistemului educațional, de elaborare şi prezentare a rapoartelor oficiale despre anumite componente ale realității educaționale, de evaluare şi autoevaluare a activităților cu un pronunțat caracter managerial.
- La ultima lecție, viitorilor manageri li se propune să completeze o *fişă de evaluare a activității didactice a*

profesorului.

REALITATEA EDUCAȚIONALĂ

La Teachers College, viitorii manageri care aspiră la titlul de master al ştiinţelor educaţiei trebuie să audieze 60 de cursuri, iar aspiranții la titlul de doctor în ştiinţele educaţiei să frecventeze 90 de asemenea cursuri (30 suplimentar la cele audiate pentru titlul de master). După părerea noastră, acestea pot servi ca un argument pentru afirmația că viitorii manageri din sistemul educațional al S.U.A. acumulează un impunător arsenal de cunoştinţe teoretice şi practice chiar în faza de pregătire inițială.

În Republica Moldova nu există nici instituții şi nici cursuri specializate de instruire a viitorilor manageri în această primă etapă de pregătire a cadrelor didactice.

III. RECRUTAREA MANAGERILOR

Conducerea instituțiilor educaționale este o componentă extrem de importantă a politicii la toate nivelurile administrative. Oficialitățile ierarhic superioare formulează *exigențe avansate pentru aspiranții: la posturi manageriale* în educație. În acelaşi timp, lor li se oferă excelente *condiții de pregătire* pentru participare la concurs. Ca şi alte aspecte ale realității americane, procesul de pregătire a managerilor pentru sistemul educațional este diversificat mult prin proiectele de perfecționare în cadrul instituțiilor educaționale sau în cadrul asociațiilor naționale. Într-un sistem descentralizat, cum este Sistemul Educațional al S.U.A., rolul *asociațiilor naționale* devine foarte important. Asociațiile naționale, de obicei, sînt organizații care reprezintă *interesele membrilor* săi şi *le oferă* acestora *diverse asistențe*. Deşi asociațiile se constituie în special pe structuri neguvernamentale, totuşi ele exercită o mare *influență în elaborarea politicii educaționale* la toate nivelurile de guvernare.

Structurile menționate anterior desfăşoară o largă activitate de recrutare a viitorilor manageri din sistemul educațional. Acest procedeu este inițiat printr-o intensă campanie publicitară în cadrul căreia sînt puse în evidență prioritățile exercitării anumitor funcții administrative (avantaje financiare, posibilități de realizare profesională şi personală etc.), modalitățile de participare la concurs pentru ocuparea pozițiilor respective (în S.U.A. absolut toate posturile din sistemul educațional sînt obținute numai prin concurs!!!), serviciile pe care le acordă aspiranților la posturile vacante asociația sau instituția. Materialele publicitare sînt difuzate în instituțiile educaționale. De asemenea, acestea sînt distribuite parțial şi participanților la diverse activități educaționale sau sociale. Fiecare structură desfăşoară o activitate publicitară şi prin intermediul rețelei Internet. Doritorilor de a se încadra în competiția de participare la astfel de concursuri li se oferă condiții de pregătire intensivă în domeniile ştiinţelor educației, legislativ, financiar şi administrării publice. Suplimentar, sînt organizate training-uri de completare a documentației care va fi prezentată pentru participarea la concurs (în fişe speciale concursanților li se solicită să-şi expună concepțiile referitoare la: perceperea, în viziune proprie, a procesului de conducere la nivelul managerial pretins; stabilirea unor relații stimulatoare pentru colectivele subordonate; procedeele de alegere a unor raporturi optime cu nivelurile ierarhic superioare; concepții personale despre procesul de dirijare şi eficientizare a bugetului instituției; cele mai incitante provocări în domeniul modernizării instituției; modalități de evaluare a activității instituției şi de demarare a unor activități compensatorii care ar avea ca efect desăvîrşirea activității instituției etc.). Participanții la aceste proiecte de reciclare acoperă toate cheltuielile pentru instruire pe cont propriu. La absolvirea cursurilor, acestora li se înmînează un certificat corespunzător care este apreciat de comisiile de concurs pentru ocuparea posturilor manageriale. Dacă aspirantul a fost selectat pentru un post administrativ, atunci sporul la salariu în noua sa funcție va fi semnificativ şi va acoperi considerabil cheltuielile pentru cursuri.

Pentru a evita utilizarea unui stil deosebit de cel expozitiv, ne vom abține de la comentarii referitoare la procesul de recrutare şi la cel de angajare prin concurs a managerilor din sistemul educațional în spațiul care, din punct de vedere politic, se numeşte Republica Moldova.

IV. PREGĂTIREA CONTINUĂ A MANAGERILOR

În S.U.A. sînt create diverse structuri care au ca scop *furnizarea operativă a resurselor de dezvoltare profesională* către managerii din instituțiile educaționale, astfel ca respectivii să devină agenți eficienți ai modernizării şi colaboratori activi în procesul de restructurare a instituțiilor educaționale. Unele din structurile respective promovează politici de organizare a conferințelor, a diverselor întruniri metodice, training-uri, a proiectelor de reciclare şi perfecționare a managerilor. Altele se ocupă de protecția drepturilor pe care le au componenții categoriei date de funcționari şi de promovarea intereselor acestora în raport cu diverse structuri administrative şi politice. Asociațiile creează condiții optime pentru realizarea unui eficient schimb de experiență pe plan național şi internațional. Activitatea editorială este o componentă fructuoasă a asociațiilor sus-numite – atît la nivel de titluri, cît şi la cel de tiraj. Într-o anumită proporție, literatura didactică este distribuită gratuit instituțiilor educaționale. Unele titluri editoriale sînt oferite în *mod gratuit oricărei persoane* aflate în S.U.A.; cea din altă țară le poate solicita, achitînd doar costul serviciilor poştale.

În Republica Moldova, astfel de servicii de dezvoltare profesională a managerilor educației sînt oferite de Centrul Educațional PRO DIDACTICA, Universitatea "Ion Creangă", Institutul de Ştiințe ale Educației. După părerea noastră, trebuie salutat faptul că în cadrul stagiilor la Centrul Educațional PRO DIDACTICA se

tinde spre promovarea unui model occidental de perfecționare, atît la nivel de conținut, cît și (mai ales) la nivel de tehnologii didactice aplicate.

V. CONDIȚII CE FACILITEAZĂ ACTIVITATEA MANAGERILOR

În S.U.A., *știința didactică* fundamentală are *misiunea* de a genera performante recomandări teoretice pentru realizarea unei educații eficiente într-o societate global competitivă. Toate informațiile referitoare la realizările științifice pe plan educațional sînt puse rapid la dispoziția managerilor din sistem. Aceştia au mari posibilități de a selecta recomandările favorabile și de a iniția anumite activități de modernizare a instituțiilor sau domeniilor subordonate.

Condițiile democratice au creat premise benefice de apariție a unei impresionante varietăți de organizare a cercetărilor respective. Ca și în alte țări, *centrele primare de cercetare didactică* se constituie în jurul universităților de profil. De exemplu, la Teachers College, Columbia University, fiecare profesor este încadrat și într-un program (sau mai multe) de cercetare didactică. Suplimentar, în instituția respectivă activează 30 de centre de investigări didactice, care au un anumit grad de autonomie.

Departamentul pentru Educație dispune de mai multe centre de cercetare, dintre care poate fi evidențiat *Office of Educational Research and Improvement*; http://165.224.220.67/pubs/AchGoal5/oeri.html care pune la dispoziția celor interesați o gamă de materiale referitoare la investigațiile efectuate, precum și oferă gratuit anumite titluri de carte didactică.

Asociațiile educaționale își creează și ele *centre de cercetare* proprii. Un șir de asociații nonguvernamentale doresc să investească în remedierea calității educației și, în acest context, își organizează propriile centre de cercetare. De exemplu, în 1991 liderii din business au fondat asociația *New American School* care, actualmente, este considerată drept una dintre *cele mai solide și apreciate* organizații în domeniul reformării educației. Asociația oferă granturi pentru cercetări în domeniul organizării școlare, apoi selectează prin concurs școli în care se experimentează noile realizări teoretice. În următoarea etapă se selectează un alt șir de școli în care se vor implementa modelele de organizare elaborate. În toate fazele asociația își asumă responsabilitatea pentru reciclarea personalului managerial și celui didactic.

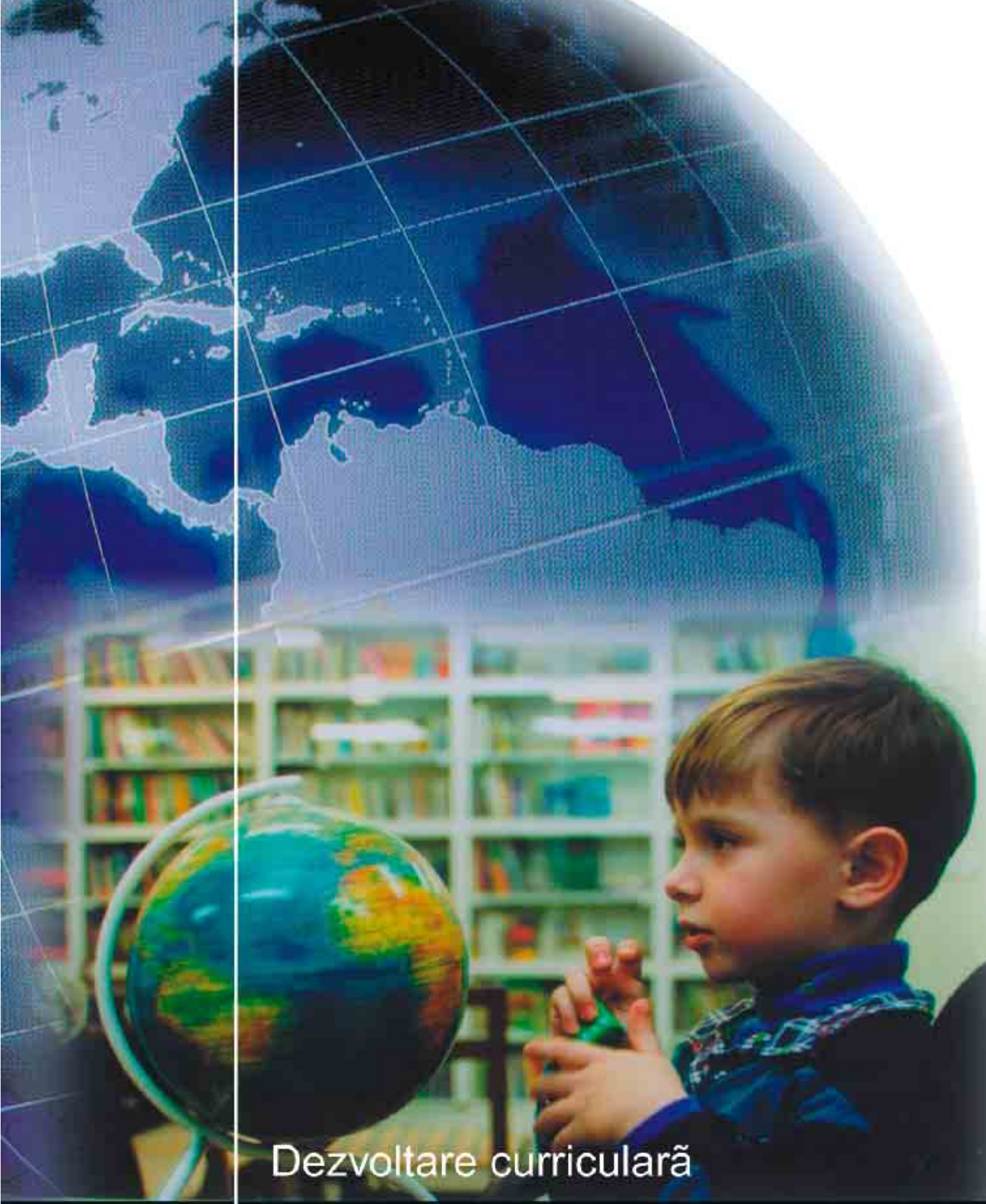
Asociația *School Technology Management* este specializată în *elaborarea tehnologiilor de conducere* a instituțiilor educaționale, utilizînd sisteme computerizate. Aceste tehnologii nu numai că eficientizează activitatea managerilor și a cadrelor didactice, ci și au un impact substanțial în rezolvarea problemelor legate de securitate. Fiecărui cadru didactic și fiecărui student i se elaborează carduri magnetice individuale care oferă accesul în respectiva instituție de învățămînt, astfel excluzîndu-se pătrunderea persoanelor intruse în aceste instituții. Prin intermediul cardurilor, studenții și cadrele didactice au acces la biblioteci, cantină, centru de computere, aparate de multiplicat, săli de sport. Toate evidențele statistice (frecvența, reușita, repartizarea sarcinilor etc.) sînt sintetizate cu ajutorul sistemului computerizat. În orice moment poate fi obținută informația referitoare la oricare student sau cadru didactic. Profesorii dispun de baza de date a discipolilor săi și, în caz de necesitate (boală, probleme personale, condiții climaterice nefavorabile etc.), pot să organizeze instruirea la distanță a acestora. Uneori elevii transmit profesorilor prin Internet probele de evaluare. Asociația asigură realizarea programelor de reciclare a personalului didactic.

Toate cercetările didactice sînt bazate pe un solid suport statistic. Furnizorul principal de informații statistice este Departamentul pentru Educație prin *National Center for Education Statistics*.

Probleme ce țin de modernizarea sistemului educațional sînt abordate deseori în *mass-media* din S.U.A. care, într-adevăr, reprezintă o forță în stat. Practic, fiecare post TV sau de radio are în programul său zilnic emisiuni despre situația din sistemul educațional. Presa scrisă oferă și ea spații considerabile problemelor educaționale. Nu sînt rare nici articolele de critică dură referitoare la anumite componente ale realității educaționale americane. Deseori anume aceste critici constituie, într-o anumită măsură, forța motrice a soluționării problemelor – atît din domeniul educațional, cît și din cel socio-cultural.

***

Este cert faptul că, în situația noastră, nu pot fi create condiții de activitate similare cu cele de care dispun managerii din S.U.A. Însă unele elemente strategice, cum ar fi: pregătirea inițială a managerilor pentru sistemul educațional în cadrul universităților, realizarea unei diversități în reciclarea și pregătirea continuă a cadrelor manageriale, stabilirea procedurilor de concurs profesional pentru ocuparea posturilor manageriale, realizarea unui eficient schimb de experiență între managerii diverselor niveluri administrative etc. nu necesită cheltuieli considerabile și sînt ușor de realizat. Efectele benefice ale unor astfel de modernizări, după părerea noastră, ar accelera procesul de reformare a sistemului nostru educațional în ansamblu.

Dezvoltare curricularã

Învãțare prin descoperire

Tehnologii informaționale

Învăţătura la om e comoara, iar munca - cheia ei. Păzeşte bine cheia, ca să nu pierzi comoara.

/proverb românesc/

EX CATHEDRA

IMPLEMENTAREA CURRICULUMULUI DE LICEU: REALIZĂRI ŞI PERSPECTIVE

Pe 22 iunie 2000 la C.E. PRO DIDACTICA s-a organizat o masă rotundă cu tema *Curriculumul Naţional de Liceu: concluzii după un an de implementare* la care au participat reprezentanţi ai M.E.Ş., formatori, elaboratori de curriculum, inspectori din judeţe, profesori.

Au fost propuse următoarele obiective:

- evaluarea demersului didactic realizat în baza curriculumului în anul de studii 1999-2000;
- evaluarea impactului curriculumului;
- propuneri pentru o mai bună implementare a lui în anul următor de studii.

Discuţiile s-au axat pe problemele de bază inerente oricărei schimbări. Curriculumul, introdus la sfîrşitul lui octombrie 1999, a pus profesorilor următoarea problemă: asigurarea unor obiective de referinţă la conţinuturile şi activităţile de învăţare adecvate, lucru ce a necesitat schimbarea planificărilor de lungă durată.

Aplicarea curriculumului a impus cunoaşterea de către profesor a unui sistem de obiective educaţionale şi a tehnologiilor necesare pentru realizarea lor. Lipsa unui ghid metodologic de implementare a făcut dificilă corelarea sarcinilor de învăţare cu obiectivele de operaţionalizare, a obiectivelor de evaluare cu conţinutul probelor de evaluare.

În condiţia în care profesorul găsea sursele necesare pentru selectarea conţinuturilor la studierea blocurilor mari (lucru, de altfel, foarte dificil în realitatea noastră şcolară), elevii, principalii beneficiari, au întîmpinat anumite greutăţi: manualele existente nici pe departe nu corespund curriculumului la unele discipline (istoria românilor, istoria universală, literatura română, chimia, geografia ş.a.). Profesorii au acceptat schimbarea, dar este nevoie de timp şi pentru elevi, şi pentru cadrele didactice. A-l intriga pe copil să caute, să investigheze independent e mult prea dificil atunci cînd el nu are literatura care i se propune pentru studiu.

Pe parcurs, participanţii la discuţie au formulat propuneri ce ţin de îmbunătăţirea condiţiilor implementării Curriuculumului de Liceu:

- pregătirea continuă a cadrelor didactice antrenate în învăţămîntul liceal în materie de psihopedagogie şi metodologie curriculară (obiectiv-conţinut-metodologie-evaluare) şi la implicarea comunităţii în implementarea curriculumului în învăţămîntul liceal;
- elaborarea la nivel de M.E.Ş. a unor parametri de monitorizare sistemică a procesului de implementare a curriculumului;
- acordarea atenţiei din partea statului ar stimula acest proces, astfel reformele în învăţămînt nu vor fi doar formale; reuşita inovaţiilor depinde de schimbarea mentalităţii celor care le implementează;
- traducerea sau elaborarea curriculumurilor, manualelor şi a ghidurilor pentru liceele alolingve;
- implementarea Curriculumului de Liceu să se facă după introducerea celui de gimnaziu, pentru o mai bună pregătire a elevilor;
- revederea aspectului cantitativ al curriculumurilor în raport cu noile planuri de învăţămînt;
- delimitarea clară a conţinuturilor profilurilor real şi umanist;
- orice schimbare solicită logică şi continuitate.

Introducerea Curriculumului de Liceu s-a realizat cu sprijinul nemijlocit al C.E. PRO DIDACTICA, iar contribuţia lui, în acest sens, s-a concretizat prin următoarele măsuri:

- A asigurat expertiza, editarea şi distribuirea *Ghidului metodologic* la fiecare arie curriculară;
- A organizat două întruniri cu directorii de licee din municipiul Chişinău (de stat şi private), la care s-au oferit recomandări practice de implementare a curriculumului;
- A găzduit întrunirea şefilor direcţiilor judeţene de învăţămînt, tineret şi sport la care s-a lansat curriculumul şi s-a organizat modulul de training “Arta

dirijării", în vederea inițierii managerilor în aspectele ce țin de inovațiile curriculare;

- Cursurile de perfecționare, din această perspectivă, au fost audiate de 350 profesori de liceu;
- S-a anunțat concursul de burse "Educație pentru o societate deschisă" pentru profesorii de liceu de la sate, care vor fi încadrați în module similare de cursuri;
- Membrii echipei mobile de formatori din cadrul Centrului au pregătit un modul de 20 de ore de training; inspectorii şi metodiştii din toate județele, pe parcursul lunii iunie, au fost implicați într-o activitate pe teren în cadrul căreia s-a urmărit formarea abilităților de implementare a curriculumului;

Schimbarea provocată de curriculum a demarat. Diverse blocaje sînt inerente; numeroase probleme au apărut, în principal, din lipsa unui plan unic de monitorizare a implementării din partea Ministerului Educației şi Științei. În anul următor de studii sperăm la o îmbunătățire substanțială a stării de lucruri. Argumentarea pronosticului se datorează atît experienței acumulate în anul de debut, cît şi activităților întreprinse de C.E. PRO DIDACTICA, de D.J.Î.T.S., şi de toți cei implicați în acest proces.

Ghidurile metodologice de implementare a Curriculumului de Liceu.

Viorica **GORAŞ-POSTICĂ**

La o aniversare

Vlad **PÂSLARU**

Curriculumul de Liceu a împlinit un an. Cu această ocazie, factori de decizie de la M.E.Ş., conceptori de curriculum şi formatori pentru curriculum, inspectori județeni şi profesori de liceu – "părinții" şi "dădacele" Curriculumului de Liceu – s-au adunat la Centrul Educațional PRO DIDACTICA, la o "masă rotundă", ca să se bucure de primii paşi ai "progeniturii" lor şi să-i corecteze, să-i îmbunătățească, eventual, condițiile de dezvoltare.

Factorul ministerial de decizie, reprezentat de dl Vladimir Guțu, şef al Departamentului Învățămînt Preşcolar Primar şi Secundar General, în contextul unui tablou cu trăsături de imoralitate profesorală şi profesională la examenele de BAC din anul acesta, a menționat că literatura este cea mai responsabilă disciplină şcolară de comportamentele negative din societate şi că atenția cea mai mare urmează a fi acordată anulării treptate a necorespondenței între obiectivele curriculare şi tehnologiile educaționale aplicate. Principalii responsabili de acest fenomen, a menționat autocritic dl Vladimir Guțu, sînt M.E.Ş. şi I.Ş.E. (Ministerul Educației şi Științei şi Institutul de Ştiințe ale Educației), care "n-au monitorizat ce se întîmplă cu elevii care lucrează cu curriculumul nostru".

Cea mai mare parte a timpului "consumat" a revenit – aşa era firesc să fie – directorilor adjuncți ai D.G.J.Î.T.S., şefilor cabinetelor metodice, directorilor de licee care, precum s-a constatat din sintezele prezentate, n-au aşteptat o decizie specială în acest sens, ci au suplimentat procesul de predare a *curricula de liceu*, elaborate cu sprijinul financiar şi logistic integral al C.E. PRO DIDACTICA, cu acțiuni de monitorizare a acestora, riguros proiectate şi planificate.

Toți vorbitorii au apreciat pozitiv valoarea documentului – *Curricula de liceu -,* au asigurat asistența că profesorii îl acceptă ca pe cel mai important factor de reformare a învățămîntului în Republica Moldova, au făcut propuneri de perfecționare a documentului şi a modalității de implementare, au exprimat unanim părerea că un curriculum disciplinar îşi poate valorifica eficiența înscrisă de conceptorii de curriculum cu condiția să fie complementat oportun de un set de materiale didactice şi tehnologice şi de pregătirea în masă a profesorilor pentru activitatea cu acest nou şi complex instrument de lucru în educație şi învățămînt.

Factorul extracurricular cel mai important, decisiv pentru o implementare eficientă a *curricula*

Dialog direct...

Prin rubrica „**Dialog direct**" revista noastră intenționează să stabilească un contact permanent, axat pe sinceritate, cu cititorii săi, ceea ce, cu o finalitate, ar scoate un real folos pentru ambele părți.
În numărul de debut al „*Didactica Pro...*" am prezentat un chestionar, rugîndu-vă să exprimați părerile și sugestiile Dvs referitoare la conținutul și forma unei reviste de psihopedagogie modernă, așa cum vi le-ați dori.
Mulțumindu-le tuturor cititorilor care au reacționat prompt la solicitările noastre, prezentăm unele răspunsuri venite pe adresa redacției.

Tatiana PONOMARI,
profesoară de limba română, Chișinău

1. Cred că în conținutul unei reviste psihopedagogice trebuie să fie incluse atît analize teoretice ale fenomenului educațional, cît și metode și tehnici didactice din experiența formatorilor. Deși fiecare pedagog are stilul său și "găselnițele" sale, totuși, el poate folosi metodele recomandate în eventualele lecții-model, ca un punct de reper pentru proiectele personale.
2. Desigur, mesajul unei publicații pedagogice trebuie să fie adresat tuturor celor implicați în procesul de educație, pentru că numai într-o echipă unită se pot obține rezultate bune. Sperăm că această revistă va fi accesibilă fiecărui manager și profesor, iar prin intermediul lor și fiecărui educabil.
3. O revistă psihopedagogică nu trebuie să publice articole foarte teoretizate și sofisticate.
4. Îmi place mult aspectul grafic al numărului inaugural; sînt interesante și rubricile, dar, în special, maximele din deschiderea lor. Cred că au fost selectate foarte reușit. Considerăm că pentru mulți profesori, care din diferite motive s-au implicat mai puțin în inovațiile pedagogice curente, este destul de utilă rubrica "Dicționar". Referitor la costul revistei: acesta trebuie să fie rezonabil, adică între 5 și 10 lei. Ideea unui abonament este binevenită: în funcție de periodicitate (bilunar, bilunar...), prețul lui poate varia de la 60 la 100 de lei. Sînt convinsă că mulți cititori vor dori să aibă această revistă.
5. Divertismentul și umorul nu trebuie să lipsească de pe paginile unei publicații, deși nu cred că lor li se poate rezerva mai mult de 5-10% din volumul ei. În ceea ce privește reclama... Sînt de acord că este necesară, însă aș vrea să nu fie prezentată ca pretutindeni, ci să se tipărească doar informația care ține de literatura de specialitate sau alte momente interesante referitoare la procesul educațional - spre exemplu, popularizarea unor instituții de învățămînt. Dar și aceste texte să se redacteze într-un stil lapidar, pentru că sînt și alte lucruri interesante și necesare, pe care le așteaptă mulți pedagogi. La rubrica de divertisment ar fi necesară publicarea unor scenarii ale activităților extrașcolare: TVC-uri, concursuri etc.

Ana COJOCARU,
învățătoare, Chișinău

1. Atît abordarea în complex a pregătirii și desfășurării demersului educațional, pornind de la analize teoretice-practice, cît și sugestii constructive de realizare a obiectivelor de referință.
2. Mesajele publicate în revistă trebuie să fie adresate tuturor factorilor implicați în organizarea activităților cu caracter educațional, pornind de la interesele educabililor și ale părinților, precum și de la cele ale cadrelor didactice, ale managerilor școlari.
3. În revistă nu se cuvine inserarea unor articole tendențioase.
4. La începutul fiecărui articol ar fi bine să se scrie un scurt *curriculum vitae* al autorilor. Revista trebuie comercializată la un preț accesibil.
5. În paginile revistei dorim să fie reflectate:
   - seminariile organizate de C.E. PRO DIDACTICA, dialoguri cu formatori, cadre didactice, elevi, părinți, reprezentanți ai ONG-urilor, ai administrației publice locale etc;
   - noutăți editoriale;
   - aspecte din experiența profesorilor și managerilor din alte state, în special din România, despre mersul reformei educaționale;
   - puncte de vedere diferite; dezbaterea unor teme controversate;
   - pagini din istoria psihopedagogiei și informații despre personalitățile marcante din acest domeniu.

În cadrul aceleiași rubrici, v-am invitat să participați și la un concurs, îndemnîndu-vă să comentați imaginea cu maimuța în fața unui calculator, deci să răspundeți la întrebarea *"La ce o fi gîndind această maimuță?"*
Cîștigătorii primei etape sînt:
- Tamara Andrei, învățătoare, mun. Chișinău (premiul III),
- Vlada Cerbușcă, 11 ani, mun. Chișinău (premiul II),
- Ion Bornaz, 16 ani, mun. Chișinău (premiul I), cu următorul răspuns:

"Hm! Au ajuns oamenii să depindă de această jucărie: dacă se defectează, nu circulă transportul și dispar banii din bancă, și... Dar de ce m-ar deranja pe mine, dacă am doar de cîștigat, cînd nu vine profesorul la școală, pentru că nu are bani și nu merge transportul public și... Aoleu! Mă strigă mama, trebuie să merg la școală...
Hm! Dar cît va mai funcționa această jucărie?"

Învingătorii nominalizați sînt așteptați la redacție pentru a-și ridica premiile. Pentru etapa a doua vă propunem următoarea condiție: reprezentați grafic (caricatură, desene etc.) sau în formă scrisă (epigrame, nuvelete etc.) o zi de 1 septembrie, care v-a rămas în memorie "grație" vreunui ghinion.

Așteptăm răspunsurile Dvs

"Ghinionul de 1 septembrie..."

de liceu, îl constituie, în opinia mai multor vorbitori, dirijarea (managementul) acţiunilor de implementare, de dezvoltare profesională specială a cadrelor didactice şi de suplimentare a *curricula* cu materialele necesare bunei desfăşurări a procesului educaţional. Or, tocmai acest factor s-a dovedit a fi cel mai slab (*potrivit dnei Eliza Cosovan, Edineţ).* Ar fi necesară chiar o pregătire managerială specială a diriguitorilor naţionali şi judeţeni pentru implementarea *curricula*, căci acum "nici profesorii, nici noi nu sîntem pregătiţi pentru aceasta" (*Vasile Fornea, Cahul).* Vom aminti, totuşi, cititorului că prima serie de profesori de liceu au beneficiat deja de o pregătire specială pentru a utiliza *curricula* disciplinare, pregătire care s-a desfăşurat la C.E. PRO DIDACTICA.

Un fenomen deloc neglijabil, chiar dacă discuţia se poartă în cadrul învăţămîntului liceal – care este vocaţional şi, deci, competitiv la angajarea în funcţiile didactice – , îl reprezintă inerţia unei bune părţi a cadrelor didactice, refractare la ideea de curriculum (*Svetlana Beleaeva, Chişinău*), fenomen ce ţine de mentalitate – lucrul cel mai greu de schimbat.

Şi autorii de curriculum urmează să achite o datorie faţă de utilizatori: elaborarea unor îndrumare suficiente şi calitative cu privire la implementare *(Valentina Miron, Chişinău*), acţiune care, sperăm, va fi amplu şi minuţios descrisă în viitoarele ghiduri metodologice de implementare.

În mod deosebit, atenţia participanţilor a fost focalizată pe parcurs de relansarea ideii potrivit căreia curriculumul înseamnă, întîi de toate, o nouă viziune asupra educaţiei şi învăţămîntului, apoi şi un document normativ *(Gheorghe Gîrneţ, M.E.Ş.);* de remarca judicios şi inteligibil comentată a dnei Eliza Cosovan cu privire la necesitatea întemeierii tuturor schimbărilor din învăţămînt, inclusiv a elaborării–implementării–dezvoltării curriculumului, pe repere specifice educaţiei, învăţămîntului, culturii, economiei, vieţii sociale din Republica Moldova, căci experienţele daneze, suedeze, germane etc. demonstrează că aceste ţări au obţinut performanţe de tot felul datorită valorificării caracteristicilor naţionale.

S-a remarcat, în timpul discuţiilor, şi o anumită agitaţie, o grabă însoţită de teama că "nu vom reuşi la timp şi fără pierderi", căci nimeni nu este asigurat pe viaţă împotriva îndoielii, slăbiciunii, a decepţiei – nici chiar cei mai buni dintre noi. Sîntem însă una dintre cele mai sărace (mai sărăcite) ţări; pentru prima dată încercăm o reformă globală a învăţămîntului, în contextul unei reforme sociale, care cere să ne schimbăm din mers mentalitatea, să ne regăsim spiritualitatea, să refacem economia şi relaţiile sociale, de toate acestea fiind responsabile şi educaţia, şi învăţămîntul. Vom face în fiecare zi atît cît ne stă în puteri, ca să constatăm apoi că e suficient de mult. La moment, am făcut un curriculum. Să-l păstrăm şi să-l dezvoltăm.

Noul curriculum de limba şi literatura română:

Evaluarea în clasa a X-a

(Continuare din nr.1)

Tatiana **CARTALEANU**

Olga **COSOVAN**

Testul la limba română va deriva, de asemenea, din obiectivul de referinţă căruia i se subordonează studierea conţinutului respectiv. De exemplu, pentru unitatea ***LEXIC***, obiectivele de referinţă sînt:

- elevul va cunoaşte tipologia sensurilor cuvîntului şi resursele stilistice ale vocabularului;
- elevul va fi capabil să delimiteze sensurile cuvîntului, să valorifice în comunicarea scrisă/orală perspectivele metasemiei, să comenteze specificul lexical al unui text artistic.

Obiectivele de evaluare pentru cele de referinţă citate ar putea fi:

- analiza adecvată a faptelor de limbă;
- comentarea implicaţiilor semanticii lexicale în constituirea operei literare;
- identificarea diverselor relaţii formale şi semantice între unităţile de vocabular;
- recunoaşterea sensului contextual al unităţii de vocabular.

Testul la limba română – în cazul exemplului nostru, verificînd abilităţi de analiză a limbajului operei artistice – ar putea să fie alcătuit din mai mulţi itemi de acelaşi fel (itemi cu răspuns deschis).

Obiectiv de evaluare:
Analiza faptelor de limbă atestate într-o nuvelă (C.Negruzzi, *Alexandru Lăpuşneanul*).

Tipul de item	Itemul	Baremul
IRD	1. Explicați, prin definiția lexicografică adecvată, sensul cuvintelor şi al expresiilor: a) buzdugan, lefegiu, regentă; b) han, vornic, a face din ţînţar armăsar; c) zurbă, junghi, letargie; d) stolnic, a porni ştafete, păgîn.	**2.0**
IRD	2. Efectuați analiza lingvo-stilistică a dialogului în baza următoarei scheme: — Cine vorbeşte? — Cui îi vorbeşte? — Care e starea de spirit a vorbitorului? — Cum exprimă semnele de punctuație intonația vorbitorului? — Cum comentează autorul actul comunicativ dat? (Rescrieți cuvintele). — Ce trăsături de caracter ale personajului sînt puse în evidență în dialogul ce urmează? *"Au doar nu sînt eu unsul lui Dumnezeu? Au doar nu mi-ați jurat şi mie credință cînd eram numai stolnicul Petre? Nu m-ați ales voi? Cum au fost oblăduirea mea? Ce sînge am vărsat? Care s-au întors de la uşa mea fără să cîştige dreptate şi mîngîiere? Şi, însă, acum nu mă vreți, nu mă iubiți? Ha! Ha! Ha!* *Rîdea; muşchii i se suceau în rîsul acesta şi ochii lui hojma clipeau.* *– Cu voia măriei-tale, zise Stroici, vedem că moşia noastră o să cadă de isnoavă în călcarea păgînilor. Cînd astă negură de turci va prăda şi va pustii țara, pe ce vei domni măria-ta?* *– Şi cu ce vei sătura lăcomia acestor cete de păgîni ce aduci cu măria-ta? adăogi Spancioc.* *– Cu averile voastre, nu cu banii țăranilor pre care-i jupiți voi. Voi mulgeți laptele țării, dar au venit vremea să vă mulg şi eu pe voi.* *Destul, boieri! Întoarceți-vă şi spuneți celui ce v-au trimis ca să se ferească să nu dau peste el, de nu vrea să fac din ciolanele lui surle şi din pielea lui căptuşeală dobelor mele.*	**3.0**
IRD	3. Demonstrați în 3–5 enunțuri, veridicitatea expresiei în contextul nuvelei negruzziene: *SOLULUI NU I SE TAIE CAPUL*	**1.5**
IRD	4. Rescrieți, din dialogul citat, spusele lui Stroici în limba română modernă.	**1.5**
	Pentru aspectul îngrijit şi corectitudinea lingvo-stilistică a lucrării	**2.0**

Testarea diferitelor obiective de evaluare într-o singură lucrare ar cere utilizarea unui text (poezie sau fragment dintr-o operă în proză). Matricea de specificații se va structura astfel:

Obiective de evaluare / Conținuturi	**Recunoaşterea** sensului contextual al unității de vocabular	**Identificarea** relațiilor formale şi semantice din unitățile de vocabular	**Comentarea** implicațiilor semanticii lexicale în constituirea operei literare	**Analiza** faptelor de limbă	**Total** (numar de itemi)
C1 Sensul cuvintelor româneşti	a) IAD Marcați litera **A** pentru **adevărat** sau **F** pentru **fals**, în raport cu enunțul: – în contextul dat, cuvîntul **a** înseamnă **b** **A B**		a) IRS – identificați şi rescrieți cuvintele care constituie reperele lexicale ale titlului	a) IRD – comentați sensul contextual al cuvintelor marcate	**3**
C2 Terminologia domeniului LEXICOLOGIE	3. IAM 1. Subliniați termenul care denumeşte relația dintre **a** şi **b**.	5. IRD 1. Găsiți şi rescrieți din text cuvîntul/cuvintele care sînt, în limba română, echivalente pentru ...	6. IRS 1. Demonstrați în context polisemia cuvîntului		**3**
Total (% din punctaj)	**30%**	**15%**	**30%**	**25%**	

Se dă textul:

ÎN APĂ

Mă uit în apă,
Mă uit pe mine în apă.

Stau pe un mal ţesut din ierburi
Şi mă uit în apă,
Chipul meu mereu curgător îl contemplu,
Străin,
***Încreţit** de furtuni,*
Schimonosit de unde şi vînt,
Îmbătrînit de trecerea
Fără întoarcere a undei.

Stau pe un mal
Ţesut din ierburi vrăjite,
*Buruieni **fermecate** şi flori*
Care îşi trag tinereţea uitucă din rău
Şi nu mi-e destul că exist,
Vreau să mă văd
Şi să mă las răsfrîntă
*De **pagina** strîmbă*
A undei.

Ana BLANDIANA

Itemii posibili

1. Marcaţi litera *A* pentru *adevărat* sau *F* pentru *fals* în raport cu enunţul:

– În contextul dat:

a) cuvîntul *strîmb* înseamnă *nesincer*;
A F

b) cuvîntul *vrăjit* înseamnă *fascinant*;
A F

c) cuvîntul *curgător* înseamnă *care curge mereu.*
A F

2. Identificaţi şi rescrieţi cuvintele care constituie reperele lexicale ale titlului.

3. Comentaţi sensul contextual al cuvintelor marcate.

4. Subliniaţi termenul care denumeşte relaţia dintre cuvintele:

Unde (adv.)	*unde* (subst.)	sin., anm., om., par.;
Străin	*străin*	sin., anm., om., par.;
A privi	*a contempla*	sin., anm., om., par.

5. Găsiţi şi rescrieţi din text cuvîntul/cuvintele care sînt, în limba română, echivalente pentru *a privi*.

6. Demonstraţi în context polisemia cuvîntului *chip.*

Conceperea unei probe de evaluare nu se limitează la un test cu itemi de acelaşi tip sau diferiţi. Nu mai puţin elocvent, pentru profesorul care vrea să aprecieze nivelul de cunoştinţe şi abilităţi, este şi eseul structurat, realizat în baza unui text artistic de valoare. În aceste circumstanţe, elevilor li se va cere să observe şi să interpreteze faptele de limbaj artistic atestate, orientîndu-şi acest studiu independent al textului spre comentariul general (poetic şi literar).

Ceea ce va preceda administrarea propriu-zisă a testului (a probei de evaluare) este structurarea riguroasă a paşilor pe care urmează să-i parcurgă elevul în elaborarea eseului. Obiectivul de evaluare şi baremul/schema de notare trebuie să fie clare pentru profesor şi anunţate elevilor.

Înainte de a cere elevilor elaborarea unei asemenea lucrări, profesorul va proceda la interogarea multiprocesuală pe un text similar, iar eseul propriu-zis se poate scrie ca o temă de acasă, ca o lucrare de portofoliu – cu permisiunea de a consulta literatură enciclopedică şi lexicografică – sau ca o lucrare de control realizată în clasă.

INTEROGAREA MULTIPROCESUALĂ

Evaluarea cunoştinţelor se poate face şi prin interogarea multiprocesuală, care presupune formularea întrebărilor de diverse tipuri, care mobilizează diferite abilităţi, cunoştinţe şi inteligenţe. Apelînd la cunoştinţe şi abilităţi obţinute anterior, profesorul va structura un sistem de întrebări prin care elevii, în procesul comunicării didactice, îşi vor face o imagine de ansamblu asupra textului cercetat. Cum orice demers didactic, la fel ca orice discuţie, dezbatere, cercetare, implică şi formularea unor întrebări, măiestria de a pune o întrebare adecvată situaţiei şi de a o valorifica din plin este un atu al profesorului. Prezentăm mai jos o tipologie a întrebărilor care pot fi formulate atît pentru interogarea orală, cît şi pentru structurarea unui eseu.

TIPURI DE ÎNTREBĂRI

Întrebările <u>literale</u>
cer informaţii exacte, iar răspunsurile pot fi găsite în text. Elevul trebuie doar să repete ceea ce s-a afirmat deja, pentru a răspunde corect. Aceste întrebări reclamă un efort minim din partea elevului, dar riscurile de a da un răspuns greşit sînt mari. Anume pentru acest tip de întrebări este certă limita dintre corect – greşit.

Întrebările <u>de traducere</u>
reclamă o modificare a informaţiei, o restructurare a ei în diferite imagini. Textul verbal lecturat se va completa cu întrebări de felul *Ce aţi văzut? Ce aţi auzit? Ce aţi simţit ?* etc. Aceste întrebări creează o nouă experienţă senzorială, care trebuie *tradusă* în limbajul verbal. Şi traducerile propriu-zise dintr-un idiom în altul se pretează, în linii mari, acestui tip de întrebări.

Descifrarea imaginilor, a sistemelor semiotice într-un text artistic se proiectează anume în acest fel de întrebări.

Întrebările interpretative
cer descoperirea conexiunilor dintre idei, fapte, definiții, valori. Elevul trebuie să-şi dea seama cum se leagă diverse concepte pentru a avea un sens. Aceste enunțuri interogative se vor structura pe relevarea unor legături şi pe îndemnul de a le argumenta:

Care este semnificația titlului în romanul ***Oamenii Mării Sale***?

Cum se conturează, în mintea voastră, imaginea centrală a poeziei?…

Analiza hermeneutică a textului artistic se structurează, atunci cînd elevii asimilează tehnica, tot din întrebări interpretative.

Întrebările aplicative
oferă posibilitatea de a rezolva probleme autentice, probleme de logică sau de a dezvolta raționamentele dintr-un text. Răspunsurile la acest fel de întrebări cer o racordare a modalității de a gîndi logic la diferite probleme şi situații din viața cotidiană. Comentarea afirmațiilor unor critici literari, analiza profundă a faptelor de limbaj poetic, elaborarea unor eseuri – meditații şi raționamente, selectarea argumentelor pentru o sinteză – toate acestea se subordonează întrebărilor aplicative.

Întrebările analitice
se formulează pentru a cerceta în profunzime problema sau textul literar, examinîndu-le din diferite unghiuri de vedere. Prin formularea acestui tip de întrebări (gen *Există şi alte opinii privind cazul descris? V-au convins argumentele autorului? etc.*), profesorul creează oportunitatea de a vedea lucrurile din diverse perspective, de a analiza minuțios problemele şi de a-şi expune logic argumentele şi contraargumentele.

Întrebările sintetice
încurajează rezolvarea creativă, netradițională a problemelor. Pentru a răspunde la întrebările sintetice, elevii vor face apel la toate cunoştințele pe care le au şi la experiență, vor oferi soluții alternative de rezolvare a problemelor. Întrebările de tipul *Ce ar fi putut face personajul…? Cum s-ar fi dezvoltat subiectul, dacă …?* obligă elevul să se implice personal şi să propună o soluție, pe care nu şi-a pregătit-o din timp.

Întrebările evaluative
reclamă aprecieri din partea elevilor, urmînd ca ei să dea calificativele *bun/rău, corect/greşit*, în funcție de standardele definite chiar de dînşii şi cu referire la un subiect studiat. Abordarea unor întrebări evaluative îi dă elevului posibilitatea de a-şi personaliza procesul de învățare, de a-şi însuşi cu adevărat noile idei şi concepte. Întrebările sînt aplicabile atît pe texte literare, cît şi pe lucrări ştiințifice.

Astfel apar eseurile în care elevii apreciază comportamentul unui personaj sau soluționarea artistică a unei probleme, valoarea operei sau contribuția scriitorului la dezvoltarea literaturii.

O listă amplă de diverse întrebări se elaborează în baza unui text concret, iar textul va fi cel care sugerează specificul întrebărilor. Profesorul elaborează chestionarul apriori şi îl propune elevilor, fie repartizînd cîte o întrebare unui grup/unui elev, fie cerîndu-le tuturor elevilor să pregătească răspunsuri la toate întrebările.

Fluiditatea şi coerența discuției are şi ea o mare importanță pentru întregirea tabloului general.

De exemplu, un text ca *Sacrificiul păstorului mioritic* de Leonida Lari s-ar putea preta studiului la unitatea de conținut *Structura operei literare (motive)* sau *Genul liric.*

O modalitate de a realiza interogarea multiprocesuală ar fi următoarea:

SACRIFICIUL PĂSTORULUI MIORITIC

Se aude talanca sunînd
Şi în sufletul meu se răspunde,
De s-ar şti ce putere ascunde
Gîndul care-i ca mielul de blînd.

De pe boltă coboară o stea,
Steaua mea neuitată de mire,
Prevestind mîine zi de jertfire,
Tu, mioară, nu te întrista.

Căci de cad pe-acest cîmp de mohor,
E-n cădere-o luare-aminte
Şi veni-va păstor de cuvinte
După cel ce de oi e păstor.

Leonida LARI

Tipul de întrebare	Formule interogative posibile
Literale	Care unități de vocabular sînt comune pentru textul dat şi balada populară *Miorița*? Ce sensuri are în limba română cuvîntul *păstor*? Cu ce sensuri apare cuvîntul în acest text?

Pro Didactica
CENTRUL EDUCAȚIONAL

LICEELE, GIMNAZIILE ŞI ŞCOLILE GENERALE DIN REPUBLICA MOLDOVA SÎNT INVITATE SĂ PARTICIPE LA PROIECTUL "ŞCOALA 2000+"

DORIȚI SĂ FACEM UN PROIECT ÎMPREUNĂ?!

Implementarea adecvată a curriculumului în școală necesită nu doar perfecționarea cadrelor didactice și manageriale, ci și crearea unor conexiuni durabile cu comunitatea. În acest scop, Centrul Educațional PRO DIDACTICA inițiază proiectul *"Școala 2000+"*, care va sprijini școlile participante să realizeze următoarele obiective:

- elaborarea programului de dezvoltare a școlii;
- perfecționarea profesională a cadrelor didactice;
- perfecționarea profesională a managerilor școlari;
- dezvoltarea relațiilor dintre școală și comunitate.

Încadrîndu-se în proiectul "Școala 2000+", instituția Dvs. va beneficia de:

Cursuri de instruire oferite de Centrul Educațional PRO DIDACTICA în localul școlii Dvs., în următoarele domenii:

- elaborarea programului de dezvoltare a școlii;
- managementul educațional;
- didactica disciplinelor;
- consultanță în perioada desfășurării proiectului și pe parcursul unui an după încheierea acestuia.

Facilități suplimentare:

- prioritate și reducere de taxe la cursurile C.E. PRO DIDACTICA;
- carte didactică;
- popularizarea succesului și imaginii instituției Dvs.

Pentru proiect școala va prezenta:

- Un formular de participare;
- O scrisoare de intenție ce va conține obiectivele generale ale școlii, obiectivele participării la proiect și modalitatea de colaborare.

Criterii de eligibilitate:

- Liceu, gimnaziu, școală generală;
- Acordul de participare al directorului școlii, al unei persoane oficiale locale și al unor membri ai comunității;
- Acoperirea parțială sau totală a cheltuielilor legate de participarea la proiect (de ex., cazarea formatorilor, multiplicarea materialelor, transportarea etc.)

Informații suplimentare și formularele de participare le puteți solicita la adresa:

CENTRUL EDUCAȚIONAL PRO DIDACTICA, STR. ARMENEASCĂ, 13, CHIȘINĂU,
TEL. 54-25-56, 54-19-94, E-MAIL: ncretu@cepd.soros.md
COORDONATOR PROGRAM: NICOLAE CREȚU

De traducere	Cum înțelegeți semnificația contextuală a segmentelor citate: *De pe boltă coboară o stea;* *Cîmp de mohor;* *Zi de jertfire;* *Se aude talanca?* Ce imagini vizuale şi auditive derivă din acest text?
Interpretative	Ce ne face să credem că poemul reia motivele mioritice? Care din motivele mioritice este revalorificat în acest fragment?
Aplicative	Ce texte literare abordează aceleaşi motive? Analizați sistemul de imagini poetice.
Analitice	În ce măsură textul poate fi referit la *ars poetica*?
Sintetice	Cum se dezvoltă motivele mioritice în alte texte cunoscute de Dvs.? Ar putea exista şi o altă soluție pentru conflictul respectiv?
Evaluative	Apreciați valoarea artistică a acestui text, în raport cu altele, inspirate din *Miorița*.

Eseul structurat în baza unui text similar ar putea să se sprijine pe o serie de indicații şi sugestii, a căror realizare să asigure abordarea multiaspectuală a poeziei.

Pentru proba de evaluare se dă textul şi reperele structurale ale eseului ce urmează să fie scris. Important e ca la finele lucrului independent pe text elevul să prezinte un eseu închegat, din care s-ar vedea gradul de asimilare a materiei de limbă (unitatea de conținut *Lexicul operei literare*) şi abilitățile de interpretare a faptelor de limbă/limbaj poetic.

De exemplu:

Obiective de evaluare:

– A interpreta adecvat semantica unităților lexicale (uzuale şi neologice) ale vocabularului românesc;
– A detecta unitățile de vocabular utilizate ca termeni şi a le defini sensul uzual;
– A aprecia expresivitatea vocabularului unui text artistic.

TRANSHUMANȚĂ

Suie cu iarba pe plaiuri străvechi
Turmele. Plouă lumină pe ele.
Ape de munte le cîntă-n urechi,
Sună amurgul fluier de stele.

De ziua de azi, de jalea de azi,
De zbuciumul lumii, lor ce le pasă!
Suie în pacea poienii sub brazi –
Stau cu potopul ce crîncen m-apasă.

Păsul meu, păsul vremii de lut.
Pasul lor, pasul zodiilor clare.
Ceasul meu, ceas în nisip desfăcut,
Veacul lor, veac cu vecii în izvoare.

Turme coboară din plaiuri străvechi.
Galbenii toamnei plouă pe ele.
Foşnet de frunză le-adoarme-n urechi,
Sună sub fluier brumă de stele.

Ion PILLAT

Repere pentru elaborarea eseului:

– Explicați sensul cuvîntului *transhumanță*.
– Identificați reperele lexicale ale titlului în text. Comentați relația dintre cuvîntul-titlu şi cuvintele ce constituie axa lexicală.
– Relevați şi descifrați imaginile bazate pe senzații auditive şi vizuale.
– Interpretați, cu referire la text, relațiile dintre unitățile de vocabular: *suie, coboară; pas, păs; zbucium, pace; zodie, stea; izvoare, ape.*
– Analizați semnificația contextuală a segmentelor: *galbenii toamnei, vreme de lut, ceas în nisip desfăcut, brumă de stele.*
– Extrageți cuvintele din cîmpul asociativ *timp.*
– Apreciați modalitățile de exprimare verbală/ sugerare a sentimentelor eroului liric. Numiți aceste sentimente.
– Ilustrați legătura stratului lexical cu cel sonor şi cu cel gramatical.

Baremul pe care îl va elabora profesorul va consta din puncte acordate pentru fiecare sarcină realizată corect şi deplin, în corespundere cu efortul cerut, puncte pentru coerența eseului ca text închegat, puncte pentru corectitudinea stilistică, gramaticală, ortografică şi punctuațională a celor scrise.

Un alt fel de evaluare, la aceeaşi unitate de conținut şi urmărind aceleaşi obiective, se poate concepe ca un test cu itemi obiectivi şi semiobiectivi.

Se dă textul:

SOLDAŢI DE PLUMB

Soldaţi de plumb …o, toată copilăria, cînd
Cu blonde plete, hatmani, desfăşuram grămada,
Eroii fără moarte, uitaţi în cîte-o ladă,
Vitejii fără teamă în nemişcatul rînd.

Iar noi, copii cu săbii de lemn, porneam la sfadă
Purtînd ca steag ştergare în soare fluturînd.
Ce trîntă, ce bătaie sub duzii din livadă!
Şi după bătălie cîţi morţi fugeau rîzînd…

O, unde ţi-e războiul, nevinovată vreme!
Acuma lupta urlă şi rana ruptă geme
Şi morţii mor aievea iubirilor din ţară.

Ce zeu-copil se-apleacă pe oameni-jucării
Şi seara, răsturnîndu-i în negrele cutii,
Îngroapă în tranşee păpuşile de ceară?

Ion PILLAT

Tipul de item	Itemul	Baremul
IAD	1. În dreptul afirmaţiilor de mai jos, marcaţi litera A dacă enunţul este adevărat şi litera F dacă este fals: În acest text cuvintele *sfadă, trîntă, bătaie, luptă* sînt sinonime. **A F** Cuvintele din şirurile de mai jos sînt înrudite: *copilărie, copil* **A F** *moarte, mort, a muri* **A F** *nemişcat, nevinovat* **A F** *bătaie, bătălie* **A F**	**5×0,2=1**
IAM	2. În şirul propus, subliniaţi adjectivele specializate pentru a desemna cromatica **pletelor**: *blond, alb, cărunt, sur, cenuşiu, roib, şarg, murg, brun, şaten, roşcat, tărcat*	**1.0**
ITP	3. Legaţi prin linie cuvîntul din coloana stîngă cu definiţia lui din coloana dreaptă: HATMAN — Şanţ îngust, săpat pentru adăpost în apropierea liniei frontului. SABIE — Arbore cu fructe mici, dulci şi suculente, ale cărui frunze constituie hrana viermilor de mătase. DUD — Boier de divan, însărcinat cu comanda armatei. TRANŞEE — Armă alcătuită dintr-o lamă lungă de oţel, ascuţită la vîrf pe una dintre laturi, fixată într-un mîner	**1.0**
IRS	4. Rescrieţi din text cuvintele care numesc persoane, grupaţi-le în baza unui criteriu şi numiţi criteriul.	**1.5**
IAM	5. Marcaţi, prin încercuirea cifrei, în articolul lexicografic citat sensul contextual al cuvîntului *steag*: – bucată de pînză de o anumită culoare sau din fîşii de anumite culori, prinsă de un suport, servind drept semn distinctiv al unui stat, al unei unităţi militare sau al unei organizaţii. – Baston avînd la capăt un glob de argint şi o semilună, pe care domnitorii ţărilor româneşti îl primeau de la sultan, ca semn al investirii. – (În Moldova medievală) mică unitate militară, trupă de oameni înarmaţi. – Concepţie, idee, problemă importantă care antrenează o colectivitate într-o acţiune de amploare; cauză de luptă a unui grup social.	**1.0**
IRD	6. Ilustraţi, în contexte adecvate, 2 sensuri diferite ale cuvîntului *steag*.	**1.0**
IRD	7. Numiţi 5 expresii frazeologice conţinînd cuvîntul *bătaie*.	**0.5**
IRD	8. Explicaţi semnificaţia contextuală a asocierii de cuvinte: *oamenii-jucării* *zeu-copil* *păpuşi de ceară*	**1.0**
IRS	9. Spuneţi altfel pentru: *nevinovat* *fără moarte* *nemişcat*	**1.0**
IRS	10. Restabiliţi substantivul omis în expresia de mai jos, punîndu-l la forma cerută de context: *a dormi ...* *a trece prin ...* *a închina ...* *a ridica ... alb* Pentru informaţie: *steag, lemn, sabie*	**1.0**

Evaluarea cunoştinţelor de limba română la unitatea de conţinut LEXICUL se poate realiza şi fără utilizarea unui text artistic concret, dar apelînd la cunoştinţele generale de vocabular. Ca vorbitor nativ de limba română şi cititor de texte scrise în limba literară, elevul trebuie să aibă un vocabular activ bogat şi să posede abilitatea de a-l analiza.

Nu conteazr cot de multe crnoi ai, ci cot de bune

/Seneca/

Rodica **DAVID**

EX LIBRIS

Fernando **Savater**, *ÎNTREBĂRILE VIEȚII*, Editura "Arc", Chișinău, 2000. (Filozofie)
"Punctul culminant al vieții este înțelegerea vieții" (G. Santayana)
Înțelegem oare viața?
Ce anume vrem să înțelegem?
De ce vrem să o înțelegem?
E. Cioran ne dă o replică: „Forța mea constă în a nu fi găsit răspuns la nimic"
Ce părere ve-ți avea, stimate cititor?
Dacă sînteți elev sau licean, ce se apropie pentru prima dată de temele fundamentale ale filozofiei occidentale, sau un diletant interesat să afle cîte ceva despre această venerabilă tradiție intelectuală născută în Grecia, nu încape îndoială că tocmai pentru voi este această carte. Ea poate fi utilă pentru cei „cărora nu le este totul limpede" și pentru care filozofia nu-i doar un "catalog de opinii prestigioase", ci calea ce ne ajută să conștientizăm existența în condițiile sfîrșitului de mileniu.
Lucrarea a apărut cu sprijinul Fundației "SOROS - Moldova"

Constantin **Cucoș**, *EDUCAȚIA. DIMENSIUNI CULTURALE ȘI INTERCULTURALE*. Editura "Polirom", Iași, 2000. (Științele educației. Structuri, conținuturi, teluri.)
Literatura pedagogică s-a îmbogățit cu o nouă lucrare semnată de cunoscutul profesor universitar Constantin Cucoș. După publicarea cărților anterioare, bine primite de personalul didactic și de critică, prezentul volum abordează domeniul pedagogiei dintr-o nouă perspectivă, a interculturalului. Educația interculturală, după cum menționează autorul în introducere, are ca obiectiv principal „pregătirea persoanelor pentru a percepe, a accepta, a respecta și a experimenta alteritatea". Pentru a realiza acest obiectiv, este necesar mai întîi ca școala să devină culturală. Se ajunge la intercultural prin cultural. Trăind într-o epocă a interferențelor culturale, aceasta ne va permite să întreținem mai ușor relații cu alții, să înțelegem alte moduri de gîndire și de acțiune.
Cartea conține o cuprinzătoare bibliografie și un mare număr de anexe (în sprijinul formării interculturale a elevilor și cadrelor didactice)

Emil **Stan**, *PROFESORUL ÎNTRE AUTORITATE ȘI PUTERE*, Editura "Tecora", București, 1999. (Psihologie aplicată)
Managementul clasei poate fi înțeles ca un ansamblu de strategii și tehnici de gestionare a relației profesor-elev. Respectiva gestionare trebuie să posede întotdeauna valori educative și tot ceea ce se întîmplă în acest spațiu trebuie subordonat educativului. Lucrarea de față reprezintă o introducere în strategia și tehnicile pe care profesorul le poate utiliza în activitatea sa.
Pe timp ce citiți cartea, încercați să raportați abilitățile pe care le învățați la experiența Dvs. Unele relatări din lucrare ar putea să vă amintească de întîmplări similare. Apelați la această carte ori de cîte ori vor apărea întrebări de genul:
- Profesorul - sursă de autoritate sau putere?
- Elevul - partener de negociere sau subiect ignorat în școală?
- Cum se dau ordine și instrucțiuni elevilor?

Care sunt cauzele comportamentului perturbator al elevului?
Recomandăm această carte și pentru faptul că "educația nu poate fi concepută în afara recursului la autoritate"

Constantin **Cucoș**, coord., *PSIHOPEDAGOGIE PENTRU EXAMENELE DE DEFINITIVARE ȘI GRADE DIDACTICE. CURS ELABORAT ÎN TEHNOLOGIA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI DESCHIS LA DISTANȚĂ*, Editura "Polirom", Iași, 1998. (Științele educației. Structuri, conținuturi, teluri.)
Cartea cuprinde un pachet de zece unități de curs, elaborat în tehnologia învățământului deschis la distanță, dar poate fi folosit și la un „curs clasic de informare și autoperfecționare al examenelor și ne-examenelor de fiecare zi". În acest curs sînt cuprinse următoarele teme:
- Educația și provocările lumii contemporane;
- Învățarea în școală;
- Conținuturile procesului de învățământ, componentă a curriculumului;
- Metodele de învățământ;
- Probleme de docimologie didactică;
- Proiectarea și desfășurarea activității didactice;
- Comunicarea didactică;
- Taxonomia feedback-ului;
- Psihologia socială a climatului educațional;
- Devierile comportamentale ale elevilor și combaterea lor;
- Eșecul la învățătură și prevenirea lui.

Toate îl vor ajuta pe cititorul atent să vadă nu numai problematica abordată, ci și aspectele noi, care vin să completeze unele opinii exprimate anterior în studii și lucrări pedagogice. Autorii nu s-au limitat la expuneri teoretice, ci răspund prin exemple concrete și la unele întrebări actuale:
- Doriți să susțineți examenele pentru obținerea gradelor didactice?
- Tindeți să cunoașteți mai profund domeniul în care activați?
- Vreți să deveniți profesor?

Vă invităm să citiți aceste cărți!

Un asemenea test se va construi astfel:

Obiective de evaluare:

– a demonstra cunoaşterea semanticii unităţilor de vocabular;
– a aplica adecvat terminologia lexicologică;
– a interpreta faptele de limbă în sistem.

Tipul de item	Itemul	Baremul
IRS	1. Rescrieţi cuvintele din şir în coloană cîte două, indicînd în drept cu ele termenul (*sinonimie, antonimie, omonimie)* ce caracterizează relaţia semantică: *curios, secret, formal, ascuns, categoric, decis, indiscret, neclar, tainic, ceţos, criptic, enigmatic, hotărît, vag, desemnat, contraindicat, potrivit.*	**1.0**
IRD	2. Daţi exemple de 5 cuvinte neologice, asimilate de Dvs. recent. Definiţi-le, arătînd: – caracteristicile gramaticale; – cuvîntul identificator; – valorile diferenţiale; – contextele în care apare.	**1.0**
IRS	3. Aranjaţi verbele în ordinea unei gradaţii: *a vocifera, a striga, a spune, a şopti;* *a merge, a se tîrî, a fugi, a zbura.*	**1.0**
IRD	4. Construiţi enunţuri, utilizînd cuvintele propuse cu valorile morfologice adecvate: *greu* – adjectiv, substantiv, adverb; *învăţat* – adjectiv, substantiv, verb la participiu.	**1.0**
IRD	5. Restabiliţi cuvîntul (acelaşi substantiv) omis în expresiile de mai jos. Pentru o expresie, la alegere, explicaţi în scris, printr-un enunţ, de ce se spune aşa şi ce sens are expresia: *a nu avea ... pe el* *a-i lua şi ... cuiva* *a da şi ... de pe el* *a arde ... pe cineva* *a nu şti pe unde să scoată ...*	**1.0**
IRD	6. Arătaţi prin îmbinări de cuvinte polisemia substantivului *PICIOR* şi a verbului *A MERGE.*	**1.0**
IRD	7. Numiţi 10 cuvinte care fac parte din cîmpul lexical *EDIFICII.*	**1.0**
IAM	8. Verbul care are sensurile: *– a avea răbdare;* *– a da permisiune;* *– a da răgaz.* este a) a făgădui b) a se bizui c) a îngădui d) a tăgădui	**1.0**
IRD	9. Arătaţi relaţiile de sens dintre cuvintele proverbelor: *De oaspeţi se bucură de două ori: cînd vin şi cînd pleacă.* *Dacă ţii mîna întinsă cînd ai să primeşti, învaţă s-o ţii deschisă cînd ai să dai.*	**1.0**
IRS	10. Explicaţi sensul expresiilor: *A vorbi într-un ceas bun* *A păşi cu dreptul* *A fugi de ploaie şi a da în noroaie* *A fi dintr-un aluat*	**1.0**

Teza de la finele anului şcolar, ca o formă de evaluare sumativă, fireşte, va testa cunoştinţele elevilor la toate unităţile de conţinut studiate (adică 4 unităţi de conţinut la literatură şi, eventual, + 3 unităţi de conţinut la limbă). Fără a respinge din start ideea unei compoziţii de tipul eseului structurat, realizat în baza operelor studiate, dar cu formularea problemei prin prisma unităţilor de conţinut şi a obiectivelor, propunem următoarele modalităţi de realizare a evaluării:

– Eseu structurat în baza unei opere studiate;
– Eseu structurat în baza cîtorva opere studiate (de tip sinteză);
– Eseu structurat pe un text necunoscut, examinat prin prisma unităţilor de conţinut studiate;
– Test în baza operelor studiate;
– Test în baza unei opere nestudiate, examinate prin prisma unităţilor de conţinut.

Eseul structurat în baza unei opere studiate sau în baza unităţii de conţinut, în virtutea unei orientări noi a întregului demers didactic spre formarea de abilităţi şi nu spre asimilarea de informaţii, se va subordona obiectivelor de evaluare şi se va sprijini pe o formulă-titlu care să vizeze cît mai clar acel obiectiv. Se va renunţa la formule de genul *comen-*

tariului literar sau al *analizei literare* a operei şi se vor propune variante de felul:

- Balada populară ... ca ţesătură a imaginilor artistice.
- Natura şi evoluţia conflictului în romanul ...
- Tehnici narative în romanul ...
- Sistemul personajelor literare în opera …
- Modalităţi de caracterizare a personajului literar …
- Opera … ca mostră a speciei ...

Acest tip de eseu va reclama un efort minim, axîndu-se pe demonstrarea abilităţilor exersate deja în procesul analizei diverselor texte şi pe cunoştinţele asimilate despre textul dat.

Sarcina se complică atunci cînd opera literară, abordată sub un anumit aspect în demersul didactic, dar, firește, examinată în profunzime, se pretează, în eseul pe care trebuie să-l elaboreze elevii, interpretării prin toate unităţile de conţinut. De exemplu:

O scrisoare pierdută, operă studiată în cadrul unităţii de conţinut *Genuri şi specii literare (comedia)* şi analizată preponderent ca mostră a speciei, se va cerceta, într-un eseu structurat, prin toate cele patru unităţi de conţinut. O formulă posibilă ar fi:

- Comedia *O scrisoare pierdută*: natura şi evoluţia conflictului, motivele, modalităţi de caracterizare a personajelor, particularităţile limbajului artistic.
- Ilustraţi cu referire la text afirmaţia criticului literar:

" Caragiale are o dublă intuiţie a individului: a categoriei lui sociale şi sufleteşti. Această sinteză constituie rezistenţa operei lui. Comedia de moravuri se împleteşte cu cea de caracter" (*Pompiliu Constantinescu*).

Glossa, operă studiată prin prisma speciei literare, se va examina într-o teză de fine de an pentru demonstrarea tuturor abilităţilor formate.

Glossa ca ţesătură a imaginilor şi ca formă de realizare a mesajului artistic.

Testarea abilităţii de a face diverse operaţii intelectuale în baza cîtorva lucrări reprezentative se proiectează ca o sinteză la încheierea unui compartiment (unitate de conţinut).

Examinarea unui text artistic la prima vedere în cadrul evaluării este o practică obişnuită pentru învăţămîntul formativ. Se poate lua un text nestudiat al unui scriitor cunoscut – fie din învăţămîntul gimnazial, fie din clasa respectivă de liceu – sau un text al autorului din care, deocamdată, nu s-a studiat nimic. În acest caz, elevilor li se va pune la dispoziţie textul şi se va formula genericul eseului care urmează a fi elaborat. De exemplu:

ARBORE ÎN TOAMNĂ TÎRZIE

Iarna-i ici, vara-i departe…

EMINESCU

Tot mai des, tot mai des
Singur sînt. Solitar.
Îmi vin păsări pe ram
Tot mai rar, tot mai rar.

Suie-ncet, suie-ncet
Dragul soare-n zenit.
Numai orele trec
Mai grăbit, mai grăbit.

Tot mai dulci, tot mai dulci
Amintirile par.
Plînsul toamnei îl simt
Mai amar, mai amar.

Mai înalt, mai înalt
Păsări zbor peste crîng.
Frigul sapă în os
Mai adînc, mai adînc.

Vasile ROMANCIUC

Formula-titlu poate fi:

Arbore în toamnă tîrzie de Vasile Romanciuc: produs al ficţiunii artistice; ţesătura imaginilor – arta cuvîntului.

Un test realizat în baza operelor studiate (de exemplu, *Scrisorile* eminesciene) se va subordona obiectivului de evaluare:

A stabili analogii şi a deduce elemente comune în textele literare dintr-un ciclu.

Tipul de item	Itemul	Baremul
IRD	1. Încadraţi *Scrisorile* eminesciene în genul literar şi specia din care fac parte.	**1.0**
IRD	2. Estimaţi importanţa antitezei prezent - trecut/prezent - viitor în structura fiecărui text din ciclul *Scrisori*.	**1.5**
IRD	3. Relevaţi mesajul comun pentru versurile citate: *– La acelaşi şir de patimi de-o potrivă fiind robi, fie slabi, fie puternici, fie genii ori neghiobi!* *– De ce nu voi pentru nume, pentru glorie să scriu?* *Oare glorie să fie a vorbi într-un pustiu?* *– Virtutea? e-o nerozie; Geniul? o nefericire.*	**1.0**

IRD	4. Comparați imaginile lunii: *Lună tu,stăpîn-a mării, pe a lumii boltă luneci* *Și gîndirilor dînd viață, suferințele întuneci;* *Mii pustiuri scînteiază, sub lumina ta fecioară,* *Și cîți codri-ascund în umbră strălucire de izvoară!* *Peste cîte mii de valuri stăpînirea ta străbate* *Cînd plutește mișcătoarea mărilor singurătate.* *Vede cum din ceruri luna lunecă și se coboară* *Și se-apropie de dînsul preschimbată în fecioară* *Înflorea cărarea ca de pasul blîndei primăveri;* *Ochii ei sînt plini de umbra tăinuitelor dureri;* *Codrii se înfiorează de atîta frumusețe,* *Apele-ncrețesc în tremur străveziile lor fețe,* *Pulbere de diamante cade fină ca o bură,* *Scînteind plutea prin aer și pe toate din natură...*	**1.0**
IRD	5. Extrageți în două coloane cinci antroponime și cinci toponime atestate în *Scrisori*. Comentați semnificația contextuală a unui antroponim și a unui toponim.	**1.5**
IRD	6. Reperați cîte cinci indicii de timp și spațiu în textul *Scrisorii III*. Deduceți timpul istoriei.	**1.0**
IRD	7. Apreciați importanța descrierilor în unul dintre texte.	**1.0**

Notă: 2 puncte se acordă pentru corectitudinea tuturor segmentelor scrise.

Test conceput pe un text propus pentru prima lectură, urmărind obiectivul de evaluare *Interpretarea adecvată a textului literar ca sistem de imagini.*

Se dă textul:

BELȘUG

Negrule, cireșule,
gîndul rău te-mprejmuie.
Jinduiesc la taine coapte
guri sosite-n miez de noapte.
Om și păsări, duhuri, fluturi
nu așteaptă să te scuturi.

Prea ești plin de rod și vrajă,
vine furul, pune-ți strajă!
Las' să vie, să culeagă,
vara mea rămîne-ntreagă.
Stelele de-asupra mea
nimeni nu mi le-a fura.

Lucian Blaga

Tipul de item	Itemul	Baremul
IRD	1. Încadrați textul în genul și specia literară adecvată. Argumentați-vă opinia în trei enunțuri.	**1.0**
IRD	2. Relatați în cinci rînduri situația de viață care a inspirat textul artistic.	**0.5**
IRD	3. Relevați implicațiile ficțiunii artistice.	**0.5**
IRD	4. Descifrați semnificația titlului și arătați reperele lexicale ale titlului în text.	**1.0**
IRD	5. Efectuați analiza lexicală a textului, arătînd: a) conexiunea unităților de vocabular; b) semantica lor lingvală și contextuală; c) relațiile dintre unități, preferința autorului pentru unul din echivalentele existente.	**1.5**
IRD	6. Remarcați importanța dialogului pentru structura textului propus; observați alte caracteristici ale structurii.	**0.5**
IRD	7. Deduceți sentimentele eroului liric, referindu-vă la text și citind fragmentul adecvat.	**1.0**
IRD	8. Analizați unul din motivele textului propus și comparați-l cu interpretarea artistică a aceluiași motiv în alt text.	**1.0**
IRD	9. Identificați cazurile de metasemie și comentați mecanismul transferului de sens.	**1.0**

Notă: 2 puncte se acordă pentru corectitudinea tuturor segmentelor scrise.

Fireşte, profesorul care lucrează în baza *Curriculumului de Limba şi Literatura Română* este liber să practice, la clasă, orice formă de evaluare pe care o consideră relevantă pentru succesul şcolar al elevilor. Exemplele de mai sus trebuie privite doar ca sugestii, fără a li se atribui un caracter normativ.

BIBLIOGRAFIE

1. *Curriculum disciplinar de limba şi literatura română*, Editura "Ştiința", Chişinău, 1997.
2. Stoica, A., Musteață, S., *Evaluarea rezultatelor şcolare*, Editura "Liceum", Chişinău, 1997.

A învăţa structural înseamnă a ajunge să înţelegi relaţiile dintre lucruri.

/J. Bruner/

DOCENDO DISCIMUS

Funcţionalitatea conţinuturilor la curriculumul de biologie

Tatiana **DUDNICENCO**

O dată cu modernizarea reformei şcolare, în Republica Moldova sînt formulate şi idei care servesc drept bază pentru organizarea conţinutului şi structurii lecţiilor de biologie în şcoală. Teoria curriculumului, aplicată actualmente în învăţământul şcolar, prevede eliminarea monotoniei de la lecţie şi a productivităţii nesatisfăcătoare a învăţării, care se întemeiază doar pe reproducerea conţinuturilor, pe predarea orală "seacă". Prin anularea acestora ar spori interesul faţă de biologie ca disciplină de studiu. Scopul principal al educaţiei biologice corespunde obiectivului unei societăţi democratice – emanciparea omului. Atingerea lui presupune pregătirea tinerilor pentru determinarea independentă a menirii lor în lume, pentru rezolvarea unor situaţii şi efectuarea unor acţiuni conştiente în diferite situaţii, în care problemele omului, ca fiinţă vie, se intersectează cu cele ale societăţii (protejarea şi organizarea mediului, impactul proceselor tehnice asupra naturii şi omului, civilizaţia şi omenirea, relaţiile interpersonale, modul de viaţă sănătos, evoluţia şi viitorul speciei umane, educaţia sexuală, biologia şi protecţia muncii etc.).

Didactica modernă orientează abordarea conţinuturilor de învăţământ în aspectul funcţionalităţii, adică utilităţii lor pentru educabil. Conţinuturile învăţării la biologie oferă multe posibilităţi de studiere a lor sub aspectul operabilităţii, sporindu-se astfel interiorizarea motivului învăţării de care depinde eficienţa ei.

Examinînd conţinuturile recomandate de Curriculumul de biologie, trebuie să se acorde o atenţie deosebită mesajului acestora, care este util pentru elev, pentru familia sa, pentru casă, pentru comunitate pentru societate, în general. La orele de biologie vom verifica, în special, calitatea de ştiinţă aplicată a acesteia, contribuind plenar la orientarea practică a cunoştinţelor spre variate domenii ale activităţii umane.

Principiile pe care ar trebui să se întemeieze abordarea conţinuturilor învăţării la biologie, reflectînd funcţionalitatea lor, sînt următoarele:

- principiul complementarităţii, prin alternanţă şi continuitate, dintre formarea intelectuală şi formarea practică a personalităţii umane;
- principiul integrării personalităţii umane în mediul social, economic, politic, cultural – prin acţiune;
- principiul echilibrării acumulărilor produse de cunoaşterea teoretică şi al dezvoltării experienţei practice;
- principiul proiectării resurselor aplicative ale cunoaşterii ştiinţifice la toate vîrstele, nivelurile şi formele de educaţie;
- principiul utilităţii.

(*Adaptare după S. Cristea, 1998*)

Conţinuturile temelor de biologie oferă diferite posibilităţi de aprofundare a unor probleme sociale care declanşează interese majore, deoarece ating într-un raport relativ mare toate nivelurile

ierarhiei nevoilor (teoria lui Maslow) care stau la baza activităţii umane. În contextul dat, sînt deosebit de relevante temele ce ţin de alimentare, sănătate, protejarea personală, mediul în care locuim. În cadrul acestor teme, poate fi scos în evidenţă utilitarismul conţinutului; la altele însă acelaşi aspect se percepe mai vag, deşi poate fi tratat.

Pentru a selecta conţinuturile temelor de biologie în planul funcţionalităţii, trebuie să avem în vedere orientările pedagogice ce ţin de:

- educaţia sanitară, aceasta vizînd formarea şi cultivarea capacităţilor specifice de proiectare şi de organizare a vieţii în condiţiile rezolvării unor probleme specifice: de exemplu, educaţia pentru organizarea timpului liber, pentru menaj modern, cultură nutriţională, relaţii sexuale etc.;
- educaţia ecologică ce vizează formarea şi cultivarea capacităţilor de rezolvare a problemelor declanşate o dată cu aplicarea tehnologiilor industriale şi postindustriale la scară socială şi care au înregistrat numeroase efecte negative asupra naturii şi existenţei umane;
- educaţia demografică;
- educaţia pentru schimbare şi dezvoltare;
- educaţia pentru tehnologie şi progres;
- educaţia pentru cooperare;
- educaţia pentru democraţie.

Aceste orientări ghidează conţinutul actului de învăţare din ţările dezvoltate. În centrul unei atare educaţii este principiul utilităţii, care determină conţinutul cunoaşterii prin consecinţe practice, adică satisface interesele subiective ale individului.

Axarea pe învăţarea prin acţiune şi prin dobîndirea de priceperi practice nu exclude conţinutul ştiinţific al cunoştinţelor şi priceperilor intelectuale. Dimpotrivă, enciclopedismul, formalismul şi utilitarismul didactic vor fi îmbinate atît de iscusit, încît elevilor li se vor asigura cunoaşterea realităţii şi participarea la transformarea ei *(Wincenthy, 1978).*

Amprenta specifică a enciclopedismului didactic se observă uşor în activitatea profesorilor care sînt absorbiţi, în munca lor cu elevii, doar de conţinutul cunoştinţelor. Pe ei nu-i interesează dacă elevii sînt preocupaţi de aceste cunoştinţe, dacă au vreun avantaj de pe urma lor, dacă le aplică în scopuri ştiinţifice. Asimilarea unei cantităţi mari de cunoştinţe, fără aprofundarea şi fixarea acestora printr-o acţiune practică, se soldează cu uitarea lor rapidă pe care nu o pot preveni nici lucrările de control, nici examenele; astfel, rezultatele obţinute cu ajutorul enciclopedismului didactic nu sînt deloc pe măsura aşteptărilor.

În formalismul didactic accentul se pune pe procesul perfecţionării priceperilor intelectuale (îndeosebi ale gîndirii), însă sus-numita modalitate conduce la unilateralitatea instruirii, la minimalizarea conţinutului cunoştinţelor şi a concepţiei despre lume care se formează pe baza acestora, fără a prilejui însă vreo pregătire practică.

Pregătirea practică este favorizată de utilitarismul didactic care facilitează învăţarea prin acţiune şi prin dobîndirea priceperilor de a acţiona.

Integrarea celor trei factori descrişi mai sus este reflectată în materialismul funcţional care presupune stăpînirea de către elevi atît a cunoştinţelor despre natură, societate etc., cît şi a funcţionalităţii acestor cunoştinţe, adică a priceperilor de a le folosi în operaţiile intelectuale şi în activitatea practică. Conform materialismului funcţional, cunoaşterea realităţii şi acumularea de cunoştinţe constituie doar o latură a procesului instruirii, cealaltă vizînd funcţionalitatea lor în mintea elevului şi în activitatea lui intelectuală, precum şi în practica de modelare a realităţii.

Cele elucidate mai sus ne permit să tragem concluzia că examinarea conţinuturilor învăţării la biologie, sub aspectul funcţionalităţii bazate pe enciclopedismul şi formalismul didactic, asigură realizarea optimă a celor două însuşiri importante ale conţinuturilor învăţămîntului – cantitatea şi calitatea, atribuindu-i caracter informativ şi formativ.

BIBLIOGRAFIE

1. Cristea, S., *Dicţionar de termeni pedagogici*, EDP, Bucureşti, 1998.
2. Wincenthy, O., *Învăţămîntul problematizat în şcoala contemporană,* EDP, Bucureşti, 1978.

Învăţarea prin descoperire la lecţiile de fizică

Tatiana **IACUBIŢCHI**

"Este de preferat un cap bine făcut, în locul unuia bine umplut"

/M. Montaigne/

Realizarea obiectivelor, principiilor, conţinuturilor reflectate în curriculum este nemijlocit determinată şi de elaborarea, de aplicarea creatoare a strategiilor şi metodologiilor didactice. Caracterul aplicativ pronunţat al curriculumului impune utilizarea strategiilor sub aspect practic-participativ care asigură orientarea şi desfăşurarea eficientă a educaţiei.

Metodele, tehnicile active cer ca profesorul să renunţe la "plăcerea" doar de a expune lecţia, ori de cîte ori elevii sînt în stare să descopere ei înşişi cunoştinţele. Dar aceasta presupune o adevărată artă de a întreba. Cine nu o are, cine nu încearcă să-şi cultive abilitatea de a chestiona, care se poate forma prin exerciţiu, acela rămîne la ideea că metoda activă nu este utilă. Poate că are dreptate, căci nu-i lecţie mai plicticoasă decît aceea în care profesorul face uz de interogare, fără să stăpînească această tehnică. A pune întrebarea şi a aştepta vreme îndelungată răspunsul, care nu mai vine, e o situaţie penibilă şi pentru învăţător, şi pentru elevi. O oră întretăiată de lungi pauze, deşi are forma unei lecţii active prin chestionare, nu este axată totuşi pe o metodă activă.

Ceea ce se capătă prin efortul propriu este mult mai durabil. Şcoala activă e una de carte, dar nu în sensul peiorativ al cuvîntului, ci o şcoală de carte în care se tinde ca printr-o conlucrare plăcută elevii să asimileze tot ceea ce li se prezintă în mod raţional. Adevărata artă a instrucţiei este cea care stimulează exercitarea gîndirii de către elevii înşişi.

Strategia complexă de predare-învăţare, care-i oferă tineretului studios posibilitatea de a dobîndi cunoştinţe prin eforturi personale, independente se centrează pe descoperire (învăţarea euristică). După opinia mai multor autori, aceasta trebuie tratată ca o metodă didactică. Oricum, învăţarea prin descoperire reprezintă o categorie logică, opusă celei de învăţare prin receptare, şi se referă la o situaţie în care materialul de învăţat nu este prezentat, într-o formă finală, celui ce învaţă (aşa cum se petrece în învăţarea prin receptare), ci reclamă o anumită activitate mentală (reangajare, reorganizare sau transformare a materialului dat). În context, ar fi de completat că nu numai o metodă, ci mai multe înglobează învăţarea prin descoperire: *jocurile didactice, problematizarea, învăţămîntul programat euristic, metoda proiectelor şi cea numită Delphi, sinectica, Phillips 66, metoda studiului de caz*.

Învăţarea prin descoperire a însemnat o reacţie împotriva metodelor bazate pe verbalizarea şi memorizarea mecanică, axate doar pe receptare, chiar dacă ele asigură o înţelegere şi o asimilare mai rapidă a cunoştinţelor predate. Metoda învăţării ţinteşte ca predarea–învăţarea să se bazeze pe problematizare şi cercetare, pe experienţa directă, concretă, creativă. Învăţarea euristică urmăreşte să nu comunice materia de studiu în forma ei finală de asimilare, ci să antreneze elevul în procesul instruirii, să-i arate cum să înveţe. Ea are drept scop să-l ajute pe elev pentru învăţarea ulterioară, să-l transforme treptat într-un "gînditor creativ", iar prin reuşita personală să dinamizeze motivaţia şi satisfacţia învăţării şi încrederea în propriile forţe. În acest context, învăţarea euristică poate să impulsioneze eforturile educabilului spre căutări, explorări şi o muncă personală, independentă sau în echipă, prin documentare şi activităţi experimentale-aplicative, prin investigaţie ştiinţifică şi tehnică, ale căror rezultate să fie nu numai dobîndirea tezaurului cunoaşterii umane, ci chiar obţinerea unor idei sau soluţii noi, realizarea unor informaţii şi invenţii, care să propulseze creaţia, noutatea într-un anumit domeniu.

Apreciind valoarea şi eficienţa învăţării prin descoperire, trebuie să avem în vedere anumite limite de dezvoltare şi pregătire ale elevului. Astfel s-ar putea ca, în faţa unor probleme complicate, înţelegerea, bazată numai pe efortul personal al elevului, să întîmpine dificultăţi, îndepărtînd-o de învăţarea

prin receptare. De aici necesitatea ca, în cazul predării-învățării şi situațiilor de studiu deosebit de complexe, să se intervină cu îndrumarea învățării, a gîndirii elevului pe calea reducerii distanțelor spre generalizări, spre înțelegerea şi descoperirea adevărurilor ce trebuie conştientizate. În unele situații, această dirijare poate fi înlocuită cu instrucțiuni de studiu şi modele aplicative care, prin însuşirea lor, să-l ajute pe elev să finalizeze mai rapid şi în mod eficient eforturile personale de asimilare a materiei.

Învățarea prin descoperire poate să se realizeze sub următoarele forme:

a) în funcție de aportul elevului sau studentului (redescoperirea şi descoperirea creativă);

b) în funcție de demersul logico-euristic (inductiv, deductiv, analogic şi transductiv);

c) în funcție de contribuția informativă la obținerea unor date noi (de documentare şi experimentală).

Exemplu de aplicare a învățării prin descoperire la fizică în clasa a XII-a de liceu, profil real, la tema "Elemente de teoria relativității restrînse".

Elevii vor lucra individual, studiind textul propus de profesor (sau selectat de elevi) prin metoda *Lucrul cu textul* şi tehnica SINELG, apoi vor activa în echipă, vor selecta ideile esențiale din text, vor dezvălui în scris ideile colegilor lor fără a comunica între ei, completînd fişa propusă de profesor şi, apoi, fiecare elev va ierarhiza ideile notate de colegi, revizuindu-le importanța printr-o evaluare individuală, ceea ce va reduce gradul de eroare, de subiectivitate. Prin *discuții* (schimb de păreri) în grup se vor stabili ideile esențiale. În etapa finală, fiecare echipă va prezenta varianta sa şi, într-o discuție dirijată de profesor, se va stabili varianta unică a ideilor esențiale. Tehnica aplicată în acest caz se numeşte *tehnica 6:3:5.* Denumirea provine de la: 6 - numărul de elevi în grupă, 3 – numărul de idei, 5 – ideile parcurg tot atîtea runde.

Planul de lucru:

1. Fiecare elev primeşte textul "Paradoxul gemenilor şi puțină filozofie".
Elevul îl citeşte integral, urmărind evidențierea ideilor esențiale, apoi îl lecturează pe secvențe informaționale, pas cu pas, asigurîndu-se înțelegerea şi aprofundarea celor studiate; în final, textul este recitit integral, ca să se realizeze sintetizarea datelor esențiale într-un ansamblu informațional unitar;

2. Elevii se împart în echipe a cîte 6 (numărul poate varia de la 3 la 8);

3. Fiecare elev primeşte o fişă în care va nota numele său şi 3 idei esențiale din textul studiat (vezi tabelul completat la finele articolului);

4. După notarea acestor idei, fişa se transmite vecinului din dreapta (sau celui din stînga) care va dezvălui cele trei idei ale colegului său nr. 1;

5. Fiecare fişă va parcurge 5 runde (numărul acestora va fi cu unu mai mic decît cel al membrilor echipei), pînă va reveni la autorul ideilor;

6. Autorul primelor idei le va ierarhiza pe cele propuse de colegii săi, fixînd numărul de ordine al fiecărei idei în coloana respectivă;

7. După trecerea în revistă a ideilor principale, toată echipa va selecta din text 3 idei esențiale;

8. Profesorul va recepționa ideile lansate de fiecare echipă, selectînd 3 idei principale din sursa respectivă, de comun acord cu întreaga clasă.

"PARADOXUL GEMENILOR" ŞI PUȚINĂ FILOZOFIE

O consecință a dilatării timpului la viteze relativiste este relevată prin faimosul "paradox al gemenilor". Petru şi Paul sînt gemeni, adică s-au născut în acelaşi timp. Cînd împlinesc vîrsta la care ei pot pilota o astronavă, Paul pleacă într-o călătorie spațială cu viteză mare. Pentru Petru, rămas pe Pămînt, Paul se deplasează foarte repede. Ceasurile de pe astronava lui Paul rămîn în urmă; inima i se bate mai rar; el gîndeşte mai încet; toate mişcările se fac mai lent. Din punctul de vedere al lui Petru, viața lui Paul decurge mai lent. Bineînțeles că Paul nu observă nimic; pentru el totul pare normal, dar, după revenirea pe Pămînt în urma unei călătorii mai îndelungate, el va fi mai tînăr ca fratele său geamăn care a rămas acasă! Această istorie este corectă, ea reprezentînd una dintre consecințele teoriei relativității care a fost clar demonstrată, prin măsurarea timpului de viață al mezonilor μ, care "trăiesc" mai mult în mişcare, decît în repaus.

Efectul descris mai sus a fost denumit "paradox" de cei care cred că principiul relativității trebuie înțeles la modul primar, *ad litteram,* deci că orice mişcare este relativă. Aceşti oameni susțin: "Prin inversarea problemei, am putea judeca din punctul de vedere al lui Paul şi spune că Petru a fost în mişcare; ca urmare, el ar trebui să îmbătrînească mai lent. Prin simetrie, singurul rezultat posibil ar fi, de fapt, că gemenii au aceeaşi vîrstă la întîlnirea lor după călătoria spațială". Dar, fie că cei doi gemeni îşi vor compara ceasurile, fie, mai simplu, unul dintre ei trebuie să *revină* pe Pămînt cu toate amintirile din călătorie: numai Paul a simțit decolarea rachetei, efectul accelerării şi al decelerării etc.; Petru nu a trăit nici una din aceste emoții.

Concluzia ce s-a cristalizat istoricește este că geamănul care a suferit accelerarea la viteze foarte mari va fi cel rămas tînăr – este diferența dintre frați în sensul "absolut", afirmație evident corectă. Prima

observare a lungirii timpului de viață a mezonilor μ a fost făcută pe mișcarea în linie dreaptă în jerbele cosmice, dar experimentul este realizabil pe Pământ într-un accelerator de particule, în care traiectoria se curbează sub acțiunea cîmpului magnetic din duanții unui sincrotron. Respectiva analogie poate să nu satisfacă pe cei ce insistă ca absolut orice afirmație să fie demonstrată direct, dar vă asigurăm că rezultatul viitoarei călătorii lungi, în viteze mari, a lui Paul, va fi cel prezis de teoria relativității.

Teoria relativității a avut (şi mai are) numeroase reverberații în lumea filozofilor.

De fapt, principiul relativității a fost enunțat pentru prima dată de Newton, într-un corolar la principiul inerției: *Mișcările corpurilor într-un spațiu închis sînt aceleaşi, indiferent că respectivul spațiu este în repaus sau în mișcare uniformă rectilinie.* Incapacitatea noastră de a detecta mișcarea absolută este un rezultat *experimental,* şi nu produsul unei judecăți. Newton a fost primul care a înțeles că nu poate determina cît de repede se deplasează, dacă el se mișcă cu o viteză uniformă şi pe o linie dreaptă. De ce filozofii contemporani nu i-au replicat nimic lui Newton ? Deoarece teoria electrodinamică a lui Maxwell, care i-ar fi ajutat s-o facă, a fost elaborată mai tîrziu.

Toată agitația filozofilor a pornit de la comentariul lui Poincaré asupra relativității: *"Conform principiului relativității, legile fenomenelor fizice trebuie să fie* ***aceleaşi*** *pentru un observator aflat în repaus şi pentru un observator aflat în mişcare rectilinie uniformă față de fenomenul studiat, astfel încît nu avem, şi nici nu putem avea, nici un mijloc de a discerne dacă ne aflăm într-o asemenea mişcare".*

Cînd respectiva idee s-a răspîndit în lume, ea a provocat un adevărat şoc, replica filozofilor amatori fiind: "*În fizică s-a demonstrat că fenomenele depind de sistemul de referință ales".* Această aserțiune este vehiculată pe larg, dar nu oferă explicațiile necesare, în general. Actualmente este unanim acceptat efectul acestei afirmații asupra gîndirii moderne, deşi faptul că lucrurile depind de sistemul de referință este o idee pe cît de veche, pe atît de simplă şi de bun simț, pentru adoptarea căreia nu era necesară apariția teoriei relativității. Dar, desigur, trebuie să fie ceva mai profund în teoria relativității decît banala descriere din față şi din spate a unui obiect. Valoarea teoriei relativității rezidă în faptul că se pot face predicții concrete cu ajutorul ei. A prevedea o comportare ulterioară, ca urmare a unei observații, este ceva destul de important.

Una din consecințele apariției teoriei relativității trebuie considerată formarea curentului filozofic pozitivist, ale cărui concepții sînt paralele cu legile fizicii, de exemplu, cînd se declară: "Este evident că viteza mobilului în care ne aflăm nu poate fi măsurată, fără să ne uităm pe fereastră, şi-i de la sine înțeles că nu are sens să discutăm despre viteza unui corp, fără să privim afară, deci, fizicienii au fost de-a dreptul stupizi să creadă altminteri, dar, în cele din urmă, au înțeles că aceasta este realitatea. Dacă noi, filozofii, ne-am fi decis, printr-o judecată a minții, că este imposibil să spui cît de repede te mişti fără a te uita în afară, atunci am fi adus o contribuție uriaşă la dezvoltarea fizicii". Aceşti filozofi sînt aparent alături de fizicieni, încercînd chiar să le propună idei, dar ei nu înțeleg practic, integral, în profunzime subtilitățile reale ale problemei.

A mai apărut şi un curent filozofic negativist, care declară că "nici o mişcare nu poate fi detectată, dacă nu privim în afară". În fizică, această propoziție este falsă. Evident că mişcarea rectilinie şi uniformă nu poate fi observată fără raportarea la un sistem de referință exterior, dar o mişcare de rotație, de exemplu, poate fi detectată din interior. Rotația diurnă a Pămîntului se poate stabili cu ajutorul pendulului Foucault, fără să privim la stele. Prin urmare, nu-i adevărat că "totul este relativ", numai mişcarea rectilinie şi uniformă (şi starea de repaus absolut) nu se poate detecta fără a privi în afară. Rotația uniformă este, de fapt, o mişcare accelerată care necesită acțiunea continuă a unei forțe.

În fine, din punctul de vedere al fizicianului se pot desprinde cîteva consecințe filozofice importante ale apariției teoriei relativității, în sensul analizei ideilor şi ipotezelor noi. Astfel, o primă concluzie s-ar referi la posibilitatea de a fi greşite chiar cele mai vechi idei, unanim acceptate şi minuțios verificate experimental. Descoperirea faptului că legile lui Newton nu sînt universal valabile a avut un impact extraordinar asupra umanității. Evident, nu experiențele au fost efectuate greşit, ci domeniul de valori ale vitezei se dovedi a fi prea mic. Efectele relativiste se manifestă doar la vitezele apropiate de viteza luminii.

Faptul că unii nu au înțeles problema dilatării timpului, a începutului curgerii timpului la viteze apropiate de viteza luminii nu are nici o relevanță. Chestiunea esențială ține de potrivirea cu datele experimentale.

Concluzia fizicii moderne este că, oricît de stranie ar părea o idee nouă, asupra ei se centrează o singură cerință: să se potrivească cu experiența, să nu contrazică datele experimentale. În particular, discuția asupra mersului ceasornicelor este necesară doar pentru că, într-adevăr, timpul curge mai lent, precum s-a văzut, la viteze apropiate de viteza luminii.

În tabela care urmează este prezentată o variantă posibilă de răspunsuri în cadrul unui grup format din 6 elevi.

ELEVUL	PRIMA IDEE	A DOUA IDEE	A TREIA IDEE
Victor	Efectele relativiste se manifestă doar la viteze apropiate de viteza luminii. **1**	Legile lui Newton nu sînt universal valabile. **1**	Oricît de stranie ar părea o idee nouă, asupra ei se centrează o singură consecinţă imperativă: să nu contrazică datele experimentale. **1**
Nadia	O consecinţă a dilatării timpului la viteze relativiste este relevată prin "paradoxul gemenilor". **3**	Newton a fost primul care a înţeles că nu poate determina cît de repede se deplasează, dacă el se mişcă cu o viteză uniformă şi pe o linie dreaptă. **3**	Prima observare a lungirii timpului de viaţă a mezonilor μ a fost făcută pe mişcarea pe linie dreaptă în jerbele cosmice, dar experimentul poate fi realizat şi pe Pămînt, într-un accelerator de particule. **2**
Liliana	Efectul a fost numit "paradoxul gemenilor" de cei care cred că principiul relativităţii trebuie înţeles *ad litteram "Oricare mişcare este relativă".* **4**	Imperfecţiunea teoriei a devenit evidentă după elaborarea teoriei electrodinamice a lui Maxwell (mult mai tîrziu). **6**	Observarea lungirii timpului de viaţă a mezonilor μ poate să nu satisfacă pe cei care insistă că absolut orice afirmaţie trebuie demonstrată cu probe directe. **3**
Viorica	Timpul curge mai lent la viteze apropiate de viteza luminii. **2**	Mişcarea rectilinie şi uniformă şi starea de repaus absolut nu pot fi detectate fără a privi în afară. **4**	Explicaţiile formulate de exponenţii curentului filozofic pozitivist cu privire la teoria relativităţii nu sînt relevante din cauza că ei nu înţelegeau, plenar şi profund, subtilităţile reale ale problemei. **5**
Roman	Efectul "gemenilor" reprezintă una dintre consecinţele teoriei relativităţii care a fost clar demonstrată prin măsurarea timpului de viaţă al mezonilor μ, care "trăiesc" mai mult în mişcare decît în repaus. **5**	Incapacitatea de a detecta mişcarea absolută este un rezultat experimental, şi nu produsul unei judecăţi. **5**	Se pot desprinde cîteva consecinţe filozofice importante ale apariţiei teoriei relativităţii: – pot fi greşite chiar şi cele mai vechi idei, unanim acceptate şi minuţios verificate experimental; – faptul că unii nu au înţeles problema dilatării timpului la viteze apropiate de viteza luminii nu are nici o relevanţă. **4**
Cristina	Geamănul care a suportat accelerarea la viteze foarte mari va fi cel rămas mai tînăr. **6**	Nu experienţele au fost efectuate greşit, ci domeniul de valori ale vitezei s-a dovedit a fi prea mic. **2**	Supoziţia formulată în conceptul filozofic negativist, prin care "nici o mişcare nu poate fi detectată dacă nu privim în afară", în aspectul fizicii, este falsă. Mişcarea de rotaţie diurnă a Pămîntului se poate stabili cu ajutorul pendulului Foucault, fără să privim la stele. Rotaţia uniformă este o mişcare accelerată care necesită acţiunea unei forţe. **6**

Textul de mai sus propus elevilor necesită o reconstruire, o redactare şi completare, folosindu-se raţionamente inductive – de la concret la abstract, de la particular la general –, precum şi elemente de analiză, sinteză, generalizare. Este cazul descoperirilor inductive care conduc la generalizări, la concluzii ştiinţifice şi relevante, prin documentare informativă, dar şi de dobîndire cu sprijinul profesorului a cunoştinţelor teoretice, necesare dezvoltării personalităţii şi pregătirii profesionale.

BIBLIOGRAFIE

1. Balan, Bogdan ş. a., *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare şi grade didactice*, Editura "Polirom", Iaşi, 1998.
2. Bontaş, Ioan, *Pedagogie*, Editura "ALL Educaţional", Bucureşti, 1996.
3. Macavei, Elena, *Pedagogie*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1997.
4. Novacu, V., Novacu, A., *Fizica şi tabloul lumii*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1996.
5. Petrescu, I. C., *O şcoală pentru democraţie*, Editura "ALL Educaţional", Bucureşti, 1998.

Metoda experimentului la fizică

Alexandra **BURSUC**

Raportului dintre epistemologia ştiinţifică şi cea didactică trebuie să i se acorde o atenţie deosebită, întrucît procesul de învăţare la o anumită disciplină se bazează pe principiile de organizare a ştiinţei respective, asigurînd apropierea metodelor de studiere a materiei de metodele de cercetare, luîndu-se în consideraţie însă *că "ordonarea didactică nu se suprapune în întregime pe ordonarea ştiinţifică*" (I. Neacşu).

Acest fapt este favorabil şi pentru elev, deoarece *"şcolarul, învăţînd fizica, este un fizician şi e mai uşor pentru el să se comporte ca un fizician, decît să facă altceva"* (J. Bruner).

Una din metodele principale ale fizicii este EXPERIMENTUL. Rezultă că şi în strategiile didactice, ce vor fi aplicate la lecţiile de fizică, rolul prioritar îi va reveni experimentului.

Definiţie: EXPERIMENTUL este *"o observaţie provocată, o acţiune de căutare, de încercare, de găsire de dovezi, de legităţi, este o provocare intenţionată, în condiţii determinate (instalaţii, dispozitive, materiale corespunzătoare, variaţie şi modificare a parametrilor etc.), a unui fenomen, în scopul observării comportamentului lui, al încercării raporturilor de cauzalitate, al descoperirii esenţei acestuia (adică a legităţilor care-l guvernează), al verificării unor ipoteze* " (I. Cerghit).

Experimentul, ca o metodă activă, *"are mai multă forţă de convingere decît orice altă metodă şi, deci, posibilităţi sporite de înrîurire asupra formării concepţiei ştiinţifice despre natură la elevi*" (I. Cerghit).

Experimentul este o metodă eficientă, deoarece în cadrul lui se solicită mai multe capacităţi şi aptitudini ale elevilor. Din aceste cauze, *"aproape toate programele noi de învăţămînt pentru predarea ştiinţelor exacte... au adoptat metode de învăţare multisenzoriale"* (J. R. Davits), fapt ce permite realizarea cu succes a obiectivelor cognitive, afective şi motorii.

Din punct de vedere al didacticii, *tipurile principale de experiment sînt de confirmare şi de cercetare şi descoperire.* Potrivit tehnicii organizării activităţii, deosebim experimentele: *individual, pe grupe şi frontal.*

Cercetările efectuate într-un şir de şcoli au stabilit că 80-85 la sută din profesori preferă experimentul frontal (motivarea acestei predilecţii necesită un studiu separat).

Opţiunea elevilor a fost ca să se aplice la lecţiile de fizică experimentul individual sau organizat pe microgrupe. Aşadar, există o contradicţie vădită între preferinţele elevilor şi oferta profesorului.

Pentru a găsi o soluţie, în acest caz, vom apela la teoriile didactice contemporane. Analizînd literatura de specialitate, observăm orientarea tot mai vădită a autorilor spre necesitatea de a se trece la experimentul individual: *"Elevul se dezvoltă prin exerciţiile pe care le face, şi nu prin acelea care se fac în faţa lui"* (I. Cerghit).

Trebuie să remarcăm că în cadrul studierii fizicii există un şir de experimente care nu pot fi demonstrate decît frontal. Acestea trebuie înfăptuite de profesor după o metodică anumită. În general însă în desfăşurarea experimentului se poate recomanda aplicarea unei tehnici individuale sau pe microgrupe.

Astăzi, predarea fizicii (şi nu numai) readuce pe primul plan *experimentul de cercetare şi descoperire.* Nu putem obţine un randament înalt al realizării unui astfel de experiment , dacă elevii nu au deprinderile necesare de observare, comparare şi clasificare. Pînă în această fază, elevii fac unele observări. Deseori însă formarea abilităţilor de observare nu are loc în conformitate cu cerinţele teoriilor cogniţiei, în cazul respectivei metode de explorare a realităţii. Testele propuse elevilor înainte de începerea studierii fizicii confirmă ipoteza enunţată mai sus.

Pentru a lichida aceste lacune în instruirea elevilor, propunem ca studiul fizicii să înceapă cu un modul care ar avea, eventual, genericul "INVESTIGAŢIA ŞTIINŢIFICĂ", scopul lui constituind formarea la elevi a capacităţilor de observare, de clasificare şi totalizare, de sinteză corectă. Elevii trebuie să înţeleagă că sistemele materiale au numeroase proprietăţi, că unele din ele sînt măsurabile, să vadă şi să concretizeze măsurarea mărimilor fizice, să ştie că există expresia cantitativă a mărimilor fizice, care poate fi determinată prin măsurarea directă sau indirectă, că sînt atît unităţi de măsură în care se măsoară aceste mărimi, cît şi unităţi fundamentale şi derivate, că mărimile respective au multipli şi sub-

multipli; lor li se va cere să identifice dependența cantitativă şi calitativă dintre unele mărimi fizice.

Principalul scop al modulului este trecerea de la realizarea unor obiective operaționale simple (cum ar fi măsurarea obişnuită a lungimii, masei etc.) la realizarea unor obiective ce presupun formarea deprinderilor elementare de investigație ştiințifică (formularea ipotezelor, desfăşurarea cercetării, prelucrarea datelor, identificarea cauzelor ce au provocat anumite efecte, necesitatea variației cauzelor în contextul schimbării imperative a efectului – stabilirea capacității de transfer, calculul erorilor etc.). Cu alte cuvinte, este vorba de un sistem ce permite realizarea obiectivelor cognitive, motorii şi afective, în ansamblu.

În cadrul modulului, profesorul are posibilitatea să formeze microgrupele astfel ca membrii acestora să fie compatibili din punct de vedere psihologic. Acest fapt are o mare importanță pentru activitatea productivă a elevilor în cadrul efectuării experimentului.

Calitatea lecției depinde în mare măsură de alegerea, pregătirea şi înfăptuirea, la momentul potrivit, a experimentului. Selectînd experimentul în funcție de conținut, profesorul va avea grijă ca:

- experiențele alese să alcătuiască un sistem logic continuu;
- fiecare experiment nou demonstrat să aibă o bază de reper în precedentul său ori în materialul teoretic analizat la lecțiile anterioare;
- experimentul demonstrat să clarifice anumite proprietăți ale fenomenului studiat.

Mai este necesar ca elevii să fie învățați a observa şi a înțelege legătura logică dintre teorie şi experiment. În scopul dat, profesorul le va cultiva dexterități de aplicare a metodelor de raționare logică, de stabilire a relațiilor cauzale între respectivele fenomene.

Se recomandă ca experimentul să fie înfăptuit la etapele inițiale ale lecției, deoarece operațiile logice ce vor urma în dezvăluirea esenței fenomenului cercetat necesită eforturi intelectuale considerabile din partea elevului şi un anumit interval de timp.

Pentru a spori eficiența instruirii la clasă, profesorul trebuie să-şi organizeze proiectarea strategiilor didactice în conformitate cu anumite MODELE OPERAȚIONALE ce-l pun pe elev față în față cu noi probleme, după îndeplinirea sarcinilor precedente.

S-ar cuveni ca un asemenea posibil model să conțină, după părerea noastră, *următoarele componente:*

– concretizarea situației în domeniu (atît pe plan informativ, cît şi pe plan formativ), la momentul respectiv;
– identificarea contradicției dintre cunoscut şi necunoscut, în etapa dată (ținîndu-se cont de experiența subiecților);
– necesitatea de a rezolva această contradicție (precizarea scopurilor şi a obiectivelor);
– formularea "ipotezei";
– anticiparea, prognozarea efectului;
– stabilirea gradului de accesibilitate;
– identificarea căilor de cercetare;
– stabilirea modului de organizare;
– selectarea mijloacelor de cercetare;
– organizarea observației;
– fixarea atenției asupra unor aspecte importante ale experimentului;
– efectul (prin descoperire);
– separarea altor efecte asociate, dar inutile pentru cazul cercetat;
– compararea cu prognoza şi cu alte efecte studiate anterior;
– prelucrarea datelor;
– reprezentarea matematică a efectului;
– formularea concluziei, a legității;
– stabilirea intervalului de aplicativitate a concluziei (legii);
– elucidarea cauzelor limitării/nelimitării aplicativității;
– stabilirea modului de sporire/reducere a decalajului dintre prognoză şi efect;
– identificarea manifestărilor pozitive/negative ale efectului;
– stabilirea modurilor de intensificare/diminuare a manifestărilor efectului;
– identificarea posibilităților de transfer ale efectului;
– stabilirea modurilor de influență, reieşindu-se din particularitățile psihofiziologice ale elevilor, de creare a unei motivații şi a unei afectivități optime pentru instruire;
– determinarea modului de organizare şi manifestare a conexiunii inverse;
– stabilirea influențelor educative/formative pe termene mediu şi lung;
– elaborarea modurilor de evaluare;
– stabilirea modului de aplicare a programelor compensatorii;
– proiectarea sarcinilor ce vor fi propuse elevilor pentru acasă.

Pentru a le oferi educabililor un sistem organizat de activități, se recomandă ca modelul respectiv să fie prezentat într-o variantă mai concisă şi celor care urmează a fi instruiți. În acest caz, considerăm că ar fi raționale *următoarele componente*:

– confruntarea contradicțiilor dintre cunoscut şi necunoscut, necesitatea verificării experimentale;
– formularea ipotezei - prognozarea efectului;
– pregătirea - desfăşurarea experimentului:
– prelucrarea datelor - formularea concluziei;
– transferul.

Utilizarea permanentă a aceluiaşi tip de model însă nu trebuie considerată obligatorie. Dimpotrivă, *"experimentul nu poate fi încorsetat într-o reţetă rigidă*" (Ausubel). După părerea noastră, desfăşurarea experimentului în conformitate cu teoriile instruirii nedirijate este greu de realizat în cazul primelor lecţii la fizică.

La pregătirea modelelor, profesorul va ţine cont de cerinţele faţă de *reprezentarea iconică a informaţiei.* La vîrsta dată, se asimilează mai bine materialul verbal concret (după versiunea profesorului I. Neacşu) şi se formează baza de trecere la înţelegerea şi memorizarea informaţiei abstracte. Din această cauză e necesar ca la etapa dată profesorul să urmeze schema de cercetare a utilajului real, folosit în experiment la analiza imaginii fotografice a respectivului mijloc tehnic, apoi la întocmirea schemelor convenţionale ce reprezintă utilajul din experienţă, conform afirmaţiei unuia dintre promotorii teoriei cognitiviste, J.Bruner, această afirmaţie reprezentînd şi principiul esenţial descris în unele manuale din Franţa. Treptat, accentul va trece de la o reprezentare cît mai fidelă a realităţii la una cu un anumit grad de abstractizare, în funcţie de vîrsta copiilor (The Project Physics Course…).

Scopul didactic principal al experimentului, în viziunea noastră, se axează pe formarea unui sistem de gîndire logică a elevilor. Însă ea nu poate exista în afara unui limbaj. De aceea, considerăm că este raţional ca experimentul să fie însoţit de anumite explicaţii ale profesorului. Acestea se vor structura şi se vor prezenta astfel încît sarcina de învăţare va putea fi înţeleasă şi controlată de elev. Din sus-numitul motiv, chiar de la primele experienţe, se recomandă alegerea unui vocabular accesibil elevilor şi evitarea unei terminologii complicate. În cazul în care materialul conţine elemente de abstractizare, este utilă folosirea unor exemple sau analogii penetrabile pentru mintea elevului. Profesorul trebuie să-şi organizeze activitatea şi exprimarea într-o progresie a complexităţii, trecerea fiind treptată, fără salturi mari, aşa încît educabilul să poată urmări evoluţia gîndirii şi activităţii profesorului în scopul organizării propriului experiment. Pentru dezvoltarea vocabularului ştiinţific al elevilor, acestora li se vor solicita scurte descrieri ale experimentului. Pentru notarea rapidă a informaţiei, se recomandă să-i învăţăm aplicarea anumitor semne şi scheme convenţionale. Totuşi, nu vom abuza de asemenea descrieri, deoarece "*rapoartele (prea extinse) asupra experimentului sînt o corvoadă pentru elev şi profesor" (*Physical Science Study Commitee), astfel ajungîndu-se la o pierdere a interesului faţă de cercetare în genere.

Formarea la elevi a unei concepţii juste despre rolul experimentului în fizică se va întemeia pe faptul că ipoteza nu poate fi considerată valabilă numai în urma unui singur experiment (pentru a nu se admite iluzia simplistă asupra cercetării ştiinţifice), dar că limitarea la una sau la cîteva experienţe în cadrul lecţiei se justifică doar prin timpul alocat acesteia. De aceea, se va recomanda ca unele experienţe să fie repetate, la anumite intervale. În acest caz, profesorul are posibilitatea să se oprească mai mult la unele aspecte ale experimentului, să atragă atenţia elevilor asupra unor efecte secundare care-l însoţesc pe cel de bază. Astfel, în efectuarea experimentului, se trece la un nou nivel calitativ.

Pentru a întări mai bine materia învăţată, este bine să se obţină, *în conformitate cu principiul complementarităţii*, informaţii suplimentare referitoare la conţinutul studiat anterior printr-un alt aranjament experimental. Acest procedeu se aplică în general în cadrul *lecţiilor de recapitulare, de generalizare* şi are un impact benefic asupra *creativităţii.*

Profesorul trebuie să selecteze numărul minim posibil de instrumente şi aparate ce permit ilustrarea tezelor principale ale fenomenului studiat. Dacă acestea sînt prea multe, atunci ele sustrag atenţia elevilor. În cazul în care folosim aparate care impresionează prin dimensiuni sau construcţie, trebuie să putem dirija emoţiile elevilor şi să le orientăm atenţia spre efectele principale; altminteri, ei vor fi copleşiţi de aspectul exterior al utilajului şi efectul va fi cercetat insuficient.

Randamentul experimentului *poate fi sporit* dacă vom alege utilajele pentru demonstrare în conformitate cu recomandările psihologiei. De exemplu, la studierea mişcării unui corp, informaţia se memorizează mai bine dacă folosim în experiment bile policromatice, şi nu monocolore.

Eficienţa experimentului sporeşte prin crearea unei stări emoţionale favorabile ce se obţine în cazul unor demonstrări impresionante. Ele înviorează predarea, stîrnesc interesul elevilor, se asociază uşor cu materia studiată anterior şi le oferă posibilitatea de a memoriza mai bine materia de învăţare. Totuşi, nu se va face abuz de experienţe, deoarece, în acest caz, elevii vor fi şocaţi de aspectul exterior, fără a acorda atenţia cuvenită esenţei efectului demonstrat, ca apoi, în cadrul altor lecţii, cu experienţe mai puţin impresionante, să trăiască anumite deziluzii.

Experimentul poate fi combinat cu aplicarea unor mijloace audiovizuale de instruire, în special, în cazul unor demonstraţii ce nu pot fi efectuate în condiţii de laborator. În ultimul timp, computerele îşi găsesc o aplicare tot mai largă în procesul instructiv, ele solicitînd modelarea anumitor experienţe. Vom insista totuşi asupra faptului că experimentul trebuie demonstrat, observat, analizat şi înţeles în condiţii reale, pe cît este posibil.

Efectuarea experimentului individual sau pe

microgrupe necesită o pregătire minuțioasă din partea profesorului. Pentru elevi, mai ales în cazul celor ce abia încep să studieze fizica, experimentul are o deosebită importanță. El le înfățișează copiilor "adevărul absolut". De aceea, este necesar ca fiecare experiment să reuşească. În caz contrar, membrii unei microgrupe vor fi încercați de anumite îndoieli privitoare la justețea ipotezei, se vor înregistra încălcări ale disciplinei şi ale regulilor de protecție a muncii în laborator, iar randamentul lecției se va reduce simțitor. Eşuarea experimentului are un impact negativ şi asupra prestigiului profesorului. Pentru a evita o asemenea situație, el trebuie să verifice tot utilajul, înainte de lecție, şi să se poată orienta operativ în cazul defectării acestuia în timpul demonstrației. Profesorul îşi va proiecta variante de rezervă în activitatea sa cu elevii, în eventualitatea unor situații imprevizibile ce pot pune în imposibilitate desfăşurarea experimentului.

În cadrul unui experiment efectuat de noi s-a constatat că aplicarea strategiilor didactice ce au la bază modelul propus anterior poate forma la elevi deprinderi utile de experimentare. Ulterior, se va trece treptat la extinderea independenței elevilor în activitățile lor de investigare şi li se va propune să proiecteze, să organizeze şi să desfăşoare experiențe cu un caracter de creativitate mai pronunțat. Li se mai poate sugera efectuarea unor experimente la domiciliu (doar în limitele regulilor antiincendiare, de protecție a muncii, de igienă şi sanitărie), precum şi construirea unor dispozitive ce ar putea fi utilizate în desfăşurarea anumitelor experiențe.

BIBLIOGRAFIE

1. Bruner, J., *Procesul educației intelectuale,* EDP, Bucureşti, 1970.
2. Călin, M., *Teoria educației. Fundamentare epistemică şi metodologică a acțiunii educative,* Editura "ALL", Bucureşti, 1996.
3. Cerghit, I., *Metode de învățămînt*. EDP, Bucureşti, 1980.
4. Davits, J. R., Ball, S., *Psihologia procesului educațional*, EDP, Bucureşti, 1991.
5. *Fizica.* PSSC, EDP, Bucureşti, 1971
6. Neacşu, I., *Metode şi tehnici de învățare eficientă*, Editura "Minerva", Bucureşti, 1990.
7. Pop, V., Turcitu, D., Panaghianu, M., *Ghidul profesorului de fizică*, Editura "Radical", Craiova, 1998.
8. *Prentice Hall exploring Physical Science*, Teacher's Edition, New Jersey, 1999.
9. Stoica, M., *Psihopedagogia personalității*, EDP, Bucureşti, 1996.

Procesorul de timp "CronoS 2.2"

(noua generație a utilajului de laborator)

În instituțiile preuniversitare din Republica Moldova se studiază conform Curriculumului Național. Pentru realizarea obiectivelor formulate în Curriculumul şcolar la fizică sînt prevăzute un şir de demonstrații în cadrul lucrărilor de laborator.

Utilajul folosit astăzi este învechit moral şi fizic. Mai mult decît atît, în unele instituții recent deschise aparatajul respectiv lipseşte sau nu-i suficient.

Noi vă propunem un nou model – procesorul de timp "CronoS 2.2". El poate fi util pentru un şir de lucrări practice de laborator. Avantajele aparatului prezentat aici: compact, design agreabil, simplu în exploatare, de o mare precizie, accesibil şi cu garanție. "CronoS 2.2" a fost elaborat în baza tehnologiilor noi: raze infraroşii, afişarea digitală a rezultatelor, controlat de microprocesor. El permite măsurarea intervalelor de timp cu o precizie de 0.0005 secunde. Pentru funcționare consumă puțină energie; este alimentat de la surse de curent alternativ şi continuu (inclusiv baterii).

Dispozitivul e prevăzut pentru studiul oscilațiilor libere şi forțate, mişcărilor uniforme şi accelerate, rectilinii şi circulare şi altele ce țin de dinamică.

"CronoS 2.2" măsoară şi păstrează în memorie trei valori, la fiecare experiență concomitent, afişîndu-le consecutiv pe panou, dar poate reține pînă la 15 valori ale timpului măsurat.

Universalitatea procesorului "CronoS 2.2" permite efectuarea lucrărilor de laborator şi a demonstrațiilor – atît conform programei existente, cît şi în stil novator.

"CronoS 2.2" poate fi utilizat şi în instituțiile universitare. Dacă v-a interesat propunerea noastră, ne contactați la adresa:

Ion **NACU**, "SELVIS-GROUP" S.R.L., bd. Moscovei, nr.12, bl.1, ap.12, Chişinău, Moldova, MD-2068, tel.: 32-28-11,e-mail: selvis@dnt.md

Doar începutul e greu.

/E. Gibbon/

KEYBOARD

Algoritmi şi executanți

Liudmila **GREMALSCHI**

În timpul vieții sale omul este pus în diverse situații de problemă, de la cele mai simple pînă la cele mai complicate. Dar pentru a-i reuşi să le rezolve, el îşi planifică acțiunile, încearcă să prevadă, să ia în considerație toate variantele posibile de desfăşurare a procesului care ar duce la rezultatul scontat.

În context, să examinăm o situație cunoscută de mai mulți. De exemplu, vrem să cumpărăm o pîine de secară. Dar fiind preocupați de alte treburi, îl trimitem pe copil la magazin, pentru prima oară. Cum vom proceda în cazul dat? La început îi explicăm, cu destulă claritate, succesiunea acțiunilor pe care le va avea de făcut:

- mergi la magazinul "X";
- intri în magazinul "X";
- iei un coş gol;
- intri în secția "produse de panificație";
- pui în coş o pîine de secară;
- achiți costul la casă;
- muți pîinea din coş în punga noastră;
- pui coşul la loc;
- ieşi din magazin şi revii acasă.

De fapt, ce am făcut noi? Am elaborat un plan de acțiuni, realizarea căruia duce la rezolvarea problemei. Aşadar, pentru a soluționa o problemă, trebuie să cunoaştem succesiunea de acțiuni, de paşi care ar conduce la rezultatul scontat.

Această succesiune de acțiuni poate fi elaborată sau cunoscută din timp (experiență proprie, literatură) şi aplicată; ea nu este altceva decît un algoritm, prin a cărui executare se rezolvă "problema pîinii".

Aceeaşi succesiune de acțiuni este utilizată de copil şi în cazul în care îl trimitem să cumpere două pîini, lapte, sare sau alte produse. Am putea spune chiar că acelaşi algoritm se utilizează pentru rezolvarea unei întregi clase de probleme asemănătoare (deşi datele de intrare diferă, ele au totuşi afinități).

În exemplul de mai sus părintele a elaborat algoritmul, iar copilul l-a urmat (îndeplinit).

> *Prin **algoritm** se înțelege o prescripție (indicație) precisă şi clară pentru executant, ca acesta să efectueze o succesiune de operații orientate spre atingerea scopului indicat sau spre rezolvarea problemei formulate.*

Termenul **algoritm** provine de la Algorithmi – numele marelui matematician persan scris (în latină) Abu Ja'far ibn Musa al Khowarizmi (din oraşul Khowarazm – astăzi Khiva din Uzbekistan), care a formulat regulile de efectuare a operațiilor aritmetice în sistemul zecimal de numerație. La început, noțiunea de algoritm îngloba numai regulile de efectuare a celor patru operații aritmetice cu numere de mai multe cifre. Ulterior, această noțiune a început să fie folosită în general pentru notarea succesiunilor de operații care duceau la rezolvarea problemei formulate.

Ca un algoritm pot fi concepute şi rețeta de preparare a bucatelor, şi regulile de utilizare a casetofonului, a maşinii de spălat ş.a. Executarea algoritmului poate avea un caracter mecanic, adică nu e obligatoriu să cunoşti arta culinară pentru a găti o budincă, dacă ai la îndemînă rețeta cu un set de acțiuni simple şi clare pentru oricine. Dacă urmărim

Grigore **VASILACHE**

prescripția indicată pas cu pas, ajungem neapărat la rezultatul scontat.

Observăm că algoritmul e alcătuit din acțiuni, numite **instrucțiuni.** Fiecare instrucțiune îi prescrie executantului să îndeplinească o acțiune elementară. Executarea succesivă a mai multor acțiuni de acest fel duce la rezolvarea problemei. Orice acțiune trebuie terminată de executant înainte de a se trece la îndeplinirea operației următoare. Sus-numita proprietate a algoritmului se numeşte **discontinuitate.**

Îndeplinind o instrucțiune de algoritm, executantul ştie cu certitudine care trebuie efectuată ulterior. Respectiva proprietate a algoritmului se numeşte **exactitate.**

Cea mai importantă particularitate a algoritmului se numeşte **finititudine.**

Prin intermediul aceluiaşi algoritm pot fi rezolvate mai multe probleme de acelaşi tip. Această proprietate a algoritmului se numeşte **universalitate.** Universalitatea sporeşte considerabil valoarea practică a algoritmilor.

Fiecare algoritm este elaborat pentru un anumit executant. Important e ca executantul să poată efectua fiece acțiune prescrisă în algoritm, pentru a rezolva problema conform acestuia. De exemplu: dacă pentru un matur e înțeleasă prescripția "adăugăm o lingură de bicarbonat", pentru un minor ar trebui să scriem: "într-o lingură mare se pune o linguriță de bicarbonat de sodiu, se toarnă în lingură oțet (ca să fie plină), conținutul lingurii se toarnă în cratiță etc.".

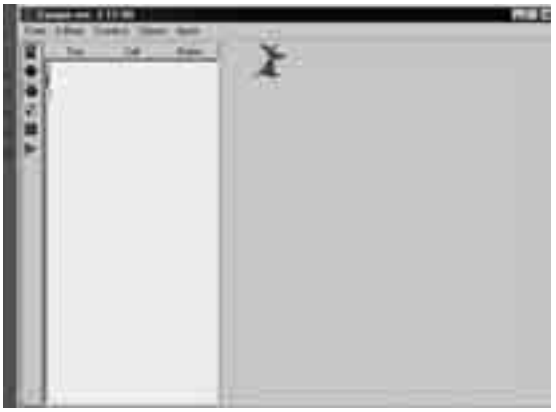
Executantul algoritmului poate fi nu numai omul, ci şi vreun animal dresat, o maşină, un computer. Setul de instrucțiuni pe care le poate îndeplini executantul dat se numeşte **repertoriul de instrucțiuni al executantului.** La elaborarea algoritmului se vor folosi numai instrucțiunile din repertoriul executantului ales.

Cum poate fi notat un algoritm?

Notarea algoritmului depinde în mare măsură de viitorul lui executant: dacă acesta e un om, atunci descrierea lui poate fi neformalizată (se utilizează limbajul obişnuit sau metoda grafică); dacă e robot sau maşină, atunci se folosesc limbajele formale (de programare).

Noțiunile de algoritm, de executant sînt cele de bază în informatică. Cunoaşterea specificului de comunicare a omului cu calculatorul, înțelegerea legăturilor dintre modul de rezolvare a problemei şi repertoriul de instrucțiuni al executantului fac parte din obiectivele generale ale studierii informaticii în învățămîntul preuniversitar.

Pentru a realiza cu succes obiectivele de referință din curriculumul gimnazial la informatică, vom utiliza executanții CANGUR sau FURNICA.

REPERTORIUL DE INSTRUCȚIUNI AL EXECUTANTULUI *CANGUR*

Cangurul poate executa următoarele instrucțiuni simple:

PAS – se mişcă în direcția în care se "uită", cu un pătrățel, şi trage o linie de unde a pornit;

SALT – se mişcă în direcția în care se "uită", cu un pătrățel, dar nu trage linie de unde a pornit;

ROTIRE – se roteşte cu 90° după acele ceasornicului.

Pentru algoritmi mai complicați se folosesc procedeele care pot fi scrise cu ajutorul cuvîntului rezervat PROCEDURE <nume> şi, respectiv, apelat cu EXECUTĂ <nume>.

De asemenea, sînt două instrucțiuni de ciclu

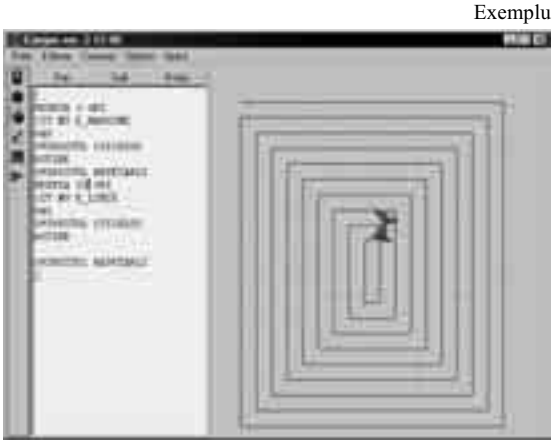
REPETĂ *N* ORI
Secvență
SFÎRŞITUL REPETĂRII

CIT < condiție >
Secvență
SFÎRŞITUL CICLULUI

Unde în calitate de condiție se folosesc:
E_ MARGINE,
NU E_ MARGINE,
E_ LINIE,
NU E_ LINIE.

Instrucțiunea de ramificare:
DACĂ <condiție> ATUNCI
<instrucțiune>
ALTFEL
<instrucțiune >.

Exemplu

Cîteva exemple de algoritmi pentru executantul CANGUR:

ALGORITM LINIAR	ALGORITM CICLIC	ALGORITM DE RAMIFICARE	ALGORITM COMBINAT
[PAS PAS SALT ROTIRE PAS SALT]	[CIT NU E_MARGINE PAS SFIRSITUL CICLULUI]	[DACA E_LINIE ATUNCI ROTIRE ALTFEL PAS]	[CIT NU E_MARGINE PAS DACA E_LINIE ATUNCI ROTIRE SFIRSITUL CICLULUI] Acesta este un exemplu de algoritm ce se ciclează

Executantul nu ştie nimic despre scopul final al algoritmului. El execută instrucţiunile din algoritm fără a medita care-i sensul şi scopul executării instrucţiunii date.

EDUCAȚIA ECONOMICĂ – OPȚIUNE CURRICULARĂ ŞI POSIBILITATE DE AUTOREALIZARE

Adela **SCUTARU**

Respectînd un cadru conceptual şi structural unic, Curriculumul Naţional la Ştiinţe Socio-umane se distinge totuşi print-un element inedit – prezentarea unei discipline opţionale cu titlul *Economie aplicată*. Efortul de încadrare a acestui curs într-un context mai larg şi consistent de reînnoire a sistemului educaţional de la noi a pornit din convingerea că entitatea curriculară respectivă, pe lîngă actualitatea conceptelor şi abilităţilor dezvoltate – cele ce ţin de înţelegerea şi valorificarea corectă a realităţilor din economia de piaţă, promovează tehnici educaţionale de ultimă oră şi cultivă atitudini inerente unei evoluţii de succes în societatea modernă.

În 1995, cînd şi-a început activitatea în Moldova, ca afiliată a *Junior Achievement International* – decanul de vîrstă între organizaţiile nonprofit dedicate educaţiei antreprenoriale în S.U.A. şi pe întregul mapamond – organizaţia obştească **Junior Achievement Moldova** a valorificat, în primul rînd, programe de instruire economică, antreprenorială şi de edificare a carierei pentru liceeni. Atît cercurile educaţionale din Republica Moldova cît, mai ales, cei peste 7500 de elevi-beneficiari ai programului pe durata ultimilor cinci ani, au avut în acest interval posibilitatea de a aprecia ţinuta modernă a materialelor didactice oferite, caracterul prin excelenţă interactiv al tehnicilor de predare-învăţare, varietatea de opţiuni în cadrul programului, precum şi oportunităţile de a concura la olimpiade, concursuri şi tabere de vară specializate, pe plan naţional şi internaţional.

Experienţa de conlucrare cu şcolile din întreaga republică ne-a reconfirmat în permanenţă convingerea că *Economia aplicată* transcende limitele unui program de instruire economică şi antreprenorială. Acesta reprezintă, mai curînd, o opţiune de afirmare şi evoluţie cu succes în viaţă, un teren de dezvotare personală prin cultivarea abilităţilor de înţelegere şi supravieţuire într-o realitate bulversantă a tranziţiei. Principalul cîştig al elevilor şi profesorilor din program îl constituie nu atît un volum de cunoştinţe economice (deşi ponderea componentului cognitiv este impresionantă), cît, mai cu seamă, cultivarea unui grad înalt al siguranţei de sine, capacitatea de a-şi asuma responsabilitatea pentru propriul destin şi pentru edificarea unui mod decent de viaţă. *Economia aplicată* – opţiune polifonică nu doar sub aspectul conţinuturilor, ci şi sub cel al varietăţii lucrărilor practice, cum ar fi compania şcolară, exerciţiile de simulare economică şi managerială pe calculator, conlucrarea cu un consultant de afaceri – se pretează perfect ajustării la nevoile de dezvoltare ale elevilor şi profesorilor din fiecare instituţie luată în parte.

Avem ferma convingere că obţinerea succesului şi afirmarea lor ar fi benefică şi elevilor din clasele gimnaziale. Tocmai din aceste considerente, pe parcursul ultimilor doi ani, *Junior Achievement Moldova* a tradus, a adaptat şi a editat încă trei programe de educaţie economică şi edificare a carierei, de această dată pentru elevii din clasele VII-IX. Programele au fost avizate de Ministerul Educaţiei şi Ştiinţei şi încadrate în actualul plan de învăţămînt.

Intrăm în noul an de studii cu o ofertă substanţială şi diversificată. Punem la dispoziţia instituţiilor-parteneri nu doar ediţii actualizate de materiale didactice pentru fiecare program în parte, ci şi opţiuni de perfecţionare a cadrelor didactice, posibilităţi de autoafirmare atît pentru profesori, cît şi pentru elevi, prin explorarea unui domeniu nou de cunoaştere, prin asumarea responsabilităţii de a contribui la o schimbare în bine. Vă adresăm o invitaţie şi o provocare… Sîntem siguri că între managerii şcolari şi profesorii din Republica Moldova sînt multe persoane dornice să accepte şi să promoveze inovaţia şi schimbarea.

FIŢI ORICÎND BINEVENIŢI ÎN PROGRAMUL NOSTRU!

Summary

This issue of Didactica Pro discusses the implementation of the new BAC examination process. At this period in time, the exams have been a source of much interest and in fact anxiety for teachers, parents, and the students themselves. But it is inevitable and necessary that educational reform will include a reform of evaluation and testing. It is for this reason that we dedicate much of this issue to the new exam process.

The column "Curriculum vitae" offers a presentation of the "Gaudeamus" Lyceum in Chişinau: a short history, performance and extracurricular activities.

In the column "Rubicon managerial", Valentina Chicu points out the importance of the human factor for the changes in the educational system.

In the column "Quo vadis" the reader will find an interview with Victoria Cîrjăleanu, the headmaster of the Theoretical Lyceum in Giurgiuleşti. The article offers information and an analysis of the results of the BAC-2000: an informational note of the M.E.S., a test with the people involved with the exam; Tudor Bounegru suggests a new evaluation system of the BAC exam.

A new column "Ponderosa vox" has as a guest professor Constantin Cucoş, from the University "Al.I.Cuza" in Iaşi.

The occidental experience in the BAC proceeding and in the preparation of the school managers in the USA are disscussed in the column "Mapamond pedagogic".

As usual, the column "Ex libris" by Rodica David, reviews new books in the domain of teaching, recommended for teachers as well as students.

The second section of the magazine opens with the column "Ex cathedra", dedicated to Curriculum implementation in lyceums on its anniversary.

The teachers will find out about methods of applying new instructional technologies in the column "Docendo discimus" presented by Tatiana Dudnicenco (biology), Tatiana Iacubiţchi and Alexandra Bursuc (physics).

Last but not least, the new column "Keyboard" inaugurates a set of articles dedicated to the introducing of the new informational technologies in the teaching-studying process.

Autorii noştri

Ţinem să le mulţumim tuturor celor care au colaborat şi au avut încredere în noi:

BELEAEVA Svetlana – profesoară de fizică, grad didactic superior, grad managerial superior, director al Liceului "Gaudeamus".

BOUNEGRU Tudor – doctor în ştiinţe chimice, conferenţiar, cercetător ştiinţific superior, Universitatea de Stat din Moldova.

BURSUC Alexandra – profesoară de fizică, Liceul Teoretic din Teleneşti, grad didactic superior.

BURSUC Oleg – doctor în ştiinţe ale educaţiei, grad didactic superior, formator la Centrul Educaţional PRO DIDACTICA.

CARTALEANU Tatiana – doctor în filologie, conferenţiar, Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă", formator la Centrul Educaţional PRO DIDACTICA.

CHICU Valentina – doctorandă, profesoară de limba rusă la Academia de Telecomunicaţii, grad didactic I, grad managerial II, formator la Centrul Educaţional PRO DIDACTICA.

COSOVAN Olga – doctor în filologie, conferenţiar, Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă", formator la Centrul Educaţional PRO DIDACTICA.

CRISTEA Nadia – doctorandă, redactor-şef, revista "Didactica Pro…".

DAVID Rodica – bibliotecară la Centrul Educaţional PRO DIDACTICA.

DUDNICENCO Tatiana – doctorandă, formator la Centrul Educaţional PRO DIDACTICA.

GORAŞ-POSTICĂ Viorica – doctorandă, coordonator de program la Centrul Educaţional PRO DIDACTICA.

GREMALSCHI Ludmila – directorul Centrului de Informatizare şi Editare al Institutului de Ştiinţe ale Educaţiei.

GUŢU Vladimir – doctor habilitat în pedagogie, şeful Departamentului Învăţământ Preşcolar, Primar şi Secundar General, M.E.Ş.

IACUBIŢCHI Tatiana – profesoară de fizică, formator la Centrul Educaţional PRO DIDACTICA.

PÂSLARU Vlad – doctor habilitat în filologie, directorul Institutului de Ştiinţe ale Educaţiei.

SCUTARU Adela – doctor în filologie, director executiv la *Junior Achievement Moldova.*

TERZI Dana – magistru în psihologie, doctorandă, formator la Centrul Educaţional PRO DIDACTICA.

VASILACHE Grigore – directorul Centrului "Noi Tehnologii Informaţionale".

Vă invităm la colaborare.
Aşteptăm articolele dumneavoastră, care nu trebuie să depăşească cinci pagini, dactilografiate la două rînduri.
Redacţia nu recenzează şi nu restituie materialele nepublicate.
Responsabilitatea pentru corectitudinea şi veridicitatea conţinutului materialelor prezentate revine semnatarilor.